कर्णाली प्रदेश सरकार

मध्यमकालीन खर्च संरचना

(आ.व. २०८०/८१–२०८२/८३)

कर्णाली प्रदेश सरकार
कर्णाली प्रदेश योजना आयोग
वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत
नेपाल

कर्णाली प्रदेश सरकार

मध्यमकालीन खर्च संरचना

(आ.व. २०८०/८१–२०८२/८३)

कर्णाली प्रदेश सरकार

कर्णाली प्रदेश योजना आयोग

वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

नेपाल

कर्णाली प्रदेश योजना आयोग

माननीय मुख्यमन्त्री, श्री राज कुमार शर्मा	अध्यक्ष
माननीय श्री योगेन्द्र बहादुर शाही	उपाध्यक्ष
माननीय श्री ऋषि खनाल	सदस्य
माननीय	सदस्य
डा. श्री गोपीकृष्ण खनाल, प्रमुख सचिव, कर्णाली प्रदेश सरकार	सदस्य
श्री श्यामकृष्ण थापा, सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	सदस्य –सचिव

कर्णाली प्रदेश सरकार

कर्णाली प्रदेश योजना आयोग

वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

नेपाल

भूमिका

सार्वजनिक स्रोत परिचालन तथा परिचालित स्रोतको उच्चतम् प्रभावकारिता साथ दिगो प्रयोगको विषय चुनौतीपूर्ण बन्दै गएको सन्दर्भमा सार्वजनिक स्रोतको प्रभावकारी उपयोग र व्यवस्थापनका लागि मध्यमकालीन खर्च संरचनाको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यही मर्मलाई नेपालको संविधान र अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार प्रदेश सरकारले प्रदेश सभामा वार्षिक विनियोजन विधेयकसँगै आगामी तीन वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचना समेत तयार गरी प्रस्तुत गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

कोभिड-१९ महामारीका कारण कर्णाली प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाले लिएको लक्ष्य पुरा गर्न केही चुनौती थपिएका छन् । यद्यपि **समृद्ध कर्णाली - सुखारी कर्णालीबासी** भन्ने प्रदेश सरकारको दीर्घकालीन आकांक्षालाई सार्थक बनाउन मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आगामी त्रि-वर्षीय आर्थिक अवस्थाको बोध गराउने गर्दछ । प्रदेशको समष्टिगत आर्थिक परिसूचक, स्रोत परिचालनको सम्भावना, कार्यक्रम तथा आयोजनाको कार्यान्वयन तथा प्रगतिको अवस्था र तिनबाट प्राप्त भएका र प्रक्षेपण गरिएका प्रतिफल तथा उपलब्धिको आधारमा हरेक आर्थिक वर्षको सुरुमा यसको पुनरावलोकन गर्दै जानु पर्ने हुन्छ । कार्यान्वयनको अवस्थाको आधारमा साबिकका कार्यक्रम तथा आयोजनालाई निरन्तरता दिने वा संरचनाको आधारमा प्रदेश महत्वका नयाँ कार्यक्रम वा आयोजना थप्दै जानु पर्ने हुन्छ ।

यस मध्यमकालीन खर्च संरचना, २०८०/८१-२०८२/८३ मा उल्लेखित विवरण कर्णाली प्रदेशको आवश्यकता र प्राथमिकता तथा अध्ययनका आधारमा सम्पन्न गर्न सकिने भनी निक्र्यौल गरिएका क्षेत्रगत क्रियाकलापहरू हुन् । प्रदेशको वार्षिक योजना, पञ्चवर्षीय योजना र नेपाल सरकारको पन्ध्रौ पञ्चबर्षीय योजना दिगो विकास लक्ष्य २०३०, मन्त्रालयगत गुरुयोजनाहरु दीर्घकालीन योजनालाई आत्मसात् गर्दै दिगो, फराकिलो र उच्च आर्थिक विकासमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमाबाट महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने विश्वास लिइएको छ ।

यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न कर्णाली प्रदेश योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०७५ अनुसार गठित मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा निर्देशक समितिको निर्देशानुसार मध्यमकालीन खर्च संरचना प्राविधिक समिति र मन्त्रालय वा निकायगत मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यदलहरूले आ-आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र पर्ने प्राविधिक कामहरू सम्पन्न गरेका छन् भने कर्णाली प्रदेश योजना आयोगले प्राविधिक समितिमार्फत् प्राप्त दस्ताबेजलाई आवश्यक सम्पादन गरी अन्तिम रूप दिएको छ । यो महत्वपूर्ण दस्ताबेज तयार गर्ने कार्यमा अनवरत संलग्न आयोगका पदाधिकारीहरू, मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा निर्देशक समितिका सदस्यहरू, प्राविधिक समिति तथा विज्ञ महानुभावहरू र यस आयोग तथा विभिन्न मन्त्रालय र निकायहरूमा कार्यरत राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छौं ।

२०८० असार १

विषयसूची

विषय	पृष्ठ सङ्ख्या
परिच्छेद-१ः परिचय	**१**
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ लक्ष्य तथा उद्देश्य	२
१.३ उपादेयता	२
१.४ कानुनी आधार	३
१.५ कर्णाली प्रदेशमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवस्था	३
१.६ संस्थागत व्यवस्था	४
१.७ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया	६
१.८ अपेक्षित उपलब्धि	७
१.९ मध्यमकालीन खर्च संरचना र योजनाहरुबीच सम्बन्ध	८
परिच्छेद-२ः मध्यमकालीन खर्च संरचना (आर्थिक वर्ष २०८०/८१ -२०८२/८३)	**९**
२.१ पृष्ठभूमि	९
२.२ चुनौती तथा अवसर	९
२.३ सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति	१०
२.४ मध्यमकालीन आर्थिक सामाजिक खाका	११
२.५ मध्यमकालीन बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण	१४
२.६ आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारमा त्रिवर्षीय बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	१५
२.७ लैंगिकता, जलवायु परिवर्तन र दिगो विकास लक्ष्यसम्बन्धी त्रिवर्षीय बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण	१६
२.८ वित्तीय हस्तान्तरण	१९
२.९ वैदेशिक सहयोग व्यवस्थापन	१९
२.१० आन्तरिक ऋण	२०
२.११ स्थानीय तहमा हुने वित्तीय हस्तान्तरण	२०
२.१२ आगामी तीन वर्षको लागि सुनिश्चित गरिएका प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू	२१
परिच्छेद-३ः क्षेत्रगत खर्च संरचना	**२३**
३.१ उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण	२३
३.२ भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी	३७
३.३ भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास	५४
३.४ जलश्रोत, ऊर्जा तथा सिंचाई	६५
३.५ सामाजिक विकास क्षेत्र	७७

विषय	पृष्ठ सङ्ख्या
३.६ आर्थिक मामिला तथा योजना	९३
३.७ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१००
३.८ आन्तरिक मामिला तथा कानून	१०७
३.९ प्रादेशिक आयोग तथा निकाय	१३१
३.९.१ प्रदेश सभा	१३१
३.९.२ प्रदेश लोक सेवा आयोग	१३४
३.९.३ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१३६
३.९.४ कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	१३९
अनुसूचीहरू	**१४२-१६५**
अनुसूची-१ : विषयक्षेत्रगत मध्यमकालीन बजेट बाँडफाँट	१४२
अनुसूची-२ : रणनीतिक स्तम्भ अनुसार आयोजना तथा कार्यक्रम	१४४
अनुसूची-३ : विकास बजेटका आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू	१४५
अनुसूची-४ : लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको वर्गीकरण र मापनका प्रमुख सूचक र उप-सूचकहरू	१४७
अनुसूची-५ : गरिबी न्यूनीकरण बजेट सङ्केत	१५२
अनुसूची-६ : जलवायु परिवर्तन बजेट कोड	१५३
अनुसूची-७ : असर र प्रभाव तहका सूचकहरूको विवरण	१५५
अनुसूची-८ : बहुवर्षीय आयोजनाहरूको विवरण	१५७

परिच्छेद १
परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले गरेको लोक कल्याणकारी राज्य, सुशासन, विकास र समृद्धिको परिकल्पना पूरा गर्न सार्वजनिक स्रोतको प्रभावकारी परिचालन अनिवार्य हुन्छ । हरेक सार्वजनिक खर्चलाई लक्ष्योन्मुख र उपलब्धीमूलक बनाउन नितान्त आवश्यक हुन्छ । नेपालको दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच ***“समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली”***, कर्णाली प्रदेशको दीर्घकालीन सोच ***“समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीवासी”***, दिगो विकास लक्ष्य र सामाजिक न्यायमा आधारित समावेशी तथा सन्तुलित विकासको लक्ष्य हासिल गर्न सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको अहम् भूमिका रहन्छ । वि.सं. २०८७ सम्म दिगो विकास लक्ष्यहरू हासिल गर्दै मध्यम आय भएको मुलुकमा स्तरोन्नति हुने राष्ट्रिय अठोट पूरा गर्न, ***"कर्णाली सोच २१००"*** को योजनाबद्ध कार्यान्वयन गर्न, **"शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगार: त्यसका लागि सुशासन र पूर्वाधार" भन्ने** कर्णाली प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रमको मूल नारा पूरा गर्न सार्वजनिक स्रोतको कुशल र प्रभावकारी परिचालन अपरिहार्य हुन्छ। यसका लागि स्रोत-साधनको विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता तथा वित्तीय अनुशासन लगायत सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनको महत्त्वपूर्ण औजारको रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई प्रयोग गर्न सकिन्छ।

आवधिक योजना र वार्षिक बजेटबीच तादात्म्यता र सामञ्जस्यता कायम गरी निर्दिष्ट लक्ष्य प्राप्त गर्ने औजारको रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई प्रयोग गरिन्छ । यसले सरकारसँग उपलब्ध सीमित स्रोत साधनको आँकलन गर्ने र त्यसलाई योजनाको प्राथमिकता क्षेत्रमा न्योयोचित वितरण र परिचालन गर्ने, सार्वजनिक खर्च प्रणालीलाई मितव्ययी र पारदर्शी बनाउने, वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने कार्यमा सघाउ पुऱ्याउँदछ। विश्वब्यापी कोभिड महामारी र रुस युक्रेन युद्धका कारण राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा आएको मन्दीका कारण प्रदेश अर्थतन्त्रमा पनि संकुचनहरू देखा परेको सन्दर्भमा मध्यमकालीन खर्च संरचनामा पनि अनपेक्षित परिवर्तन देखा पर्ने हुँदा यस्तो विशेष परिस्थितिको वास्तविक बोध गराउन यसको अझ ठूलो महत्त्व हुन्छ ।

कर्णाली प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६/०७७-२०८०/०८१) ले निर्धारण गरेका प्राथमिकता एवं प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम २०८०/०८१ अनुरूप बजेट तर्जुमा प्रकृयालाई यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउन मध्यमकालीन खर्च संरचना २०८०/०८१-२०८२/०८३ तर्जुमा गरिएको छ । यसमा आगामी त्रिवर्षीय अवधिको खर्च तथा स्रोतको अनुमान गरिएको छ । सो अवधिमा प्रदेश सरकारबाट सञ्चालन हुने योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि आवश्यक स्रोतको प्रक्ष्यपण, स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने अनुदान तथा राजश्व बाँडफाँट, योजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, दिगो विकास तथा लैङ्गिक सांकेतीकरणसहितको मध्यमकालीन खर्च अनुमानको खाका तयार गरिएको छ ।

१.२ लक्ष्य तथा उद्देश्य

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख लक्ष्य भनेको स्रोतको तार्किक विनियोजनमार्फत बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउनु हो । प्रस्तुत मध्यमकालीन खर्च संरचनाका प्रमुख उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन्ः-

(१) सार्वजनिक खर्च प्रणालीमा वित्तीय अनुशासन कायम गरी समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व प्राप्त गर्नका लागि मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी आगामी आर्थिक वर्षको वार्षिक कार्यक्रम र बजेट अनुमान तथा आगामी दुई आर्थिक वर्षको बजेट खाका तर्जुमा गर्ने ।

(२) आवधिक योजनाको प्राथमिकताका क्षेत्रमा लगानीको सुनिश्चितता प्रदान गर्न साधन स्रोतको विनियोजन प्रक्रियाको पुनर्संरचना गरी प्राथमिकता प्राप्त विषयगत क्षेत्रमा बजेट बाँडफाँट गर्ने।

(३) सार्वजनिक खर्चलाई बढी प्रभावकारी र कुशल बनाई लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्ने ।

(४) सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायको बजेट अनुमानलाई यथार्थपरक र प्रभावकारी बनाउने।

(५) कार्यसम्पादनमा आधारित वित्तीय हस्तान्तरण प्रणालीको अवलम्बन गरी खर्चको आवश्यकताको उत्पादकत्व वृद्धि गरी वित्तीय सुशासन कायम गर्ने ।

(६) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझेदारीमा प्रतिफलदायी क्षेत्रमा योजना तथा कार्यक्रमलाई निर्देशित गर्ने ।

(७) प्रदेशको श्रोत सीमिततालाई मध्यनजर गरी संघीय सरकारको समन्वयमा वैदेशिक र स्वदेशी लगानीबाट श्रोत न्यूनता परिपूरण गर्ने ।

१.३ उपादेयता

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा, यसको प्रयोगको पृष्ठभूमि तथा विस्तार, संरचनाको कानूनी मान्यता तथा यसका प्रमुख उद्देश्यहरूलाई दृष्टिगत गर्दा यसको महत्त्व तथा उपादेयता निम्नानुसार हुने अपेक्षा गरिएको छः

(१) चालु खर्चलाई मितव्ययी बनाउने आधार प्रदान गर्ने,

(२) पुँजीगत खर्चलाई नतिजामुखी बनाउन आधार तयार गर्ने,

(३) सालवसाली रूपमा सामान्य वृद्धिको आधारमा बजेट निर्माण गर्ने प्रक्रिया र परम्पराको अन्त्य गरी बजेट निर्माण प्रक्रियालाई शून्य र कार्यक्रममा आधारित बनाउने,

(४) प्रदेश गौरव, प्रदेश महत्त्व तथा प्रदेश प्राथमिकतामा परेका परियोजनाहरूको लागि स्रोतको अभाव हुन नदिने,

(५) पुँजीगत खर्चको गुणस्तरीयता र प्रभावकारीता बढाउन वर्षको प्रारम्भमा नै निर्माण सम्बन्धी कार्यको ठेक्का बन्दोबस्त गरिसक्ने गरी कार्यक्रमको स्रोतको सुनिश्चितताको लागि उपयुक्त आधार सृजना गर्ने,

(६) परियोजना निर्माणको लागि बहुवर्षीय ठेक्का लगाउँदा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको सीमाभित्र रहेर प्राथमिकता किटान भएका र स्रोत सुनिश्चित भएका योजनामा मात्र बजेट समावेश गर्ने र गराउने,

(७) गैर बजेटरी रकम माग गर्ने र जथाभावी रकमान्तर गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्ने र विनियोजित रकम मासिक रूपमा कार्य अनुपात निर्धारण गरी सोही अनुपात तथा समय सीमाभित्र रहेर खर्च गर्ने गराउने तथा वर्षका पछिल्ला महिनामा हचुवाका भरमा खर्च गर्ने प्रवृत्तिको अन्त्य गर्ने,

(८) दिगो विकास लक्ष्य, लैंगिक समानता, समावेशिता तथा प्राथमिकताका आधारमा योजना छनौट र बजेट विनियोजन गर्ने पद्दतिको विकास गर्ने,

(९) सार्वजनिक खर्चलाई उत्पादन, रोजगारी र सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा परिचालन गर्ने ।

१.४ कानुनी आधार

नेपालको संविधानको धारा ५६, ५७ र ५९ मा तीनै तहका सरकारलाई आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको आर्थिक अधिकार सम्बन्धी विषयमा कानून बनाउने, वार्षिक बजेट बनाउने, निर्णय गर्ने, नीति तथा योजना तयार गर्ने र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी रहेको छ । यसैगरी, धारा २०७ ले प्रदेश सरकारको अर्थमन्त्रीले प्रत्येक आर्थिक वर्ष सुरू हुनुभन्दा अगावै प्रदेश सभा समक्ष राजश्वको अनुमान, प्रदेश सञ्चित कोषमाथि व्ययभार हुने रकमहरू र प्रदेश विनियोजन ऐन बमोजिम व्यय हुने रकमहरू समेत खुलाई वार्षिक अनुमान पेश गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले नेपाल सरकार, प्रदेश र स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। सो ऐनको दफा १७ अनुसार प्रदेश सरकारले यसै ऐनको दफा १६ अनुसारको खर्च विवरण तयार गर्दा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्च प्रक्षेपणसहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था छ ।

कर्णाली प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७४ को दफा ५ मा प्रत्येक आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा गर्नुअघि आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले आगामी तीन आर्थिक वर्षको आम्दानी र खर्च प्रक्षेपणसहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । प्रदेश सरकारले मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा संघीय तथा प्रादेशिक आवधिक योजनालाई समेत मार्गदर्शनको रूपमा लिनुपर्ने प्रावधान ऐनमा उल्लेख छ । प्रस्तावित योजना तथा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण, प्रत्येक क्रियाकलापको प्रति ईकाइ लागत, सञ्चालनमा लाग्ने अनुमानित समय, सोबाट प्राप्त हुन सक्ने प्रतिफल र उपलब्धिसमेत खुलाई प्रत्येक योजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

१.५ कर्णाली प्रदेशमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अभ्यास

कर्णाली प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६/७७–८०/८१) निर्माणको कार्य आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ देखि प्रारम्भ भएको हो । आवधिक योजना र बजेट तथा कार्यक्रमबीच तादात्म्यता नरहने, कुनै कार्यक्रम/आयोजनामा आवश्यकताभन्दा बढी बजेट विनियोजन हुने र

कुनैमा कम विनियोजन हुने जस्ता समस्याहरू हटाउन कर्णाली प्रदेश सरकारले आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा पहिलो पटक त्रिवर्षीय मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी प्रकाशन गरेको हो । पहिलो पटक आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले तयार गरी प्रकाशन गरेको थियो भने त्यसपछिका दुईवटा मध्यकालीन खर्च संरचना प्रदेश योजना आयोगबाट तयारी गरी प्रकाशन गरिएको थियो । यो चौंथो मध्यकालीन खर्च संरचनासमेत प्रदेश योजना आयोगबाट तयारी गरी प्रकाशन गरिएको छ । यसरी प्रथम पञ्चवर्षीय योजना कार्यान्वयनको चौंथो वर्षसम्म कर्णाली प्रदेश सरकारले चारवटा मध्यकालीन खर्च संरचना प्रकाशन गरेको छ।

१.६ संस्थागत व्यवस्था

मध्यमकालीन खर्च संरचना आवधिक योजना र वार्षिक बजेटबीच तादाम्यता कायम गर्ने संयन्त्र भएकाले वार्षिक बजेट तर्जुमामा यसको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहन्छ। **"कर्णाली प्रदेश योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०७५"** मा मध्यमकालीन खर्च संरचना सम्बन्धी कार्यका लागि निम्नानुसारका संस्थागत संयन्त्र रहने व्यवस्था छ ।

(क) मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा निर्देशक समितिः

१.	उपाध्यक्ष, कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	संयोजक
२.	सदस्यहरू, कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	सदस्य
३.	प्रमुख सचिव, प्रदेश सरकार	सदस्य
४.	सचिवहरू, विषयगत मन्त्रालय	सदस्य
५.	सदस्य-सचिव वा निजले तोकेको आयोगको वरिष्ठ अधिकृत, कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	सदस्य सचिव

यस समितिले मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यको समग्र निर्देशन दिई प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि पहल कदमी गर्दछ।

(ख) बजेट तथा स्रोत अनुमान समिति

१.	उपाध्यक्ष, कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	संयोजक
२.	सदस्यहरू, कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	सदस्य
३.	सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	सदस्य
४.	प्रमुख, प्रदेश कार्यालय, नेपाल राष्ट्र बैंक	सदस्य
५.	प्रदेश लेखा नियन्त्रक, प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय	सदस्य
६.	सदस्य-सचिव वा निजले तोकेको आयोगको वरिष्ठ अधिकृत, कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	सदस्य सचिव

यस समितिले प्रदेशको आन्तरिक आय, राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने आय, अनुदान, ऋण र अन्य आयको प्रक्षेपण र सोको सन्तुलित वितरणको खाका तयार गरी आगामी तीन वर्षको लागि बजेट सीमा निर्धारण गर्ने कार्य गर्दछ।

(ग) मध्यमकालीन खर्च संरचना प्राविधिक समिति

१.	सदस्य सचिव वा निजले तोकेको आयोगको वरिष्ठ अधिकृत, कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	संयोजक
२.	महाशाखा प्रमुख, बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखा, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	सदस्य
३.	महाशाखा प्रमुख, योजना तथा अनुगमन महाशाखा, सबै मन्त्रालय वा निकाय	सदस्य
४.	योजना अनुगमन शाखा प्रमुख, कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	सदस्य-सचिव

मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्य गर्ने प्रयोजनका लागि बजेट कार्यान्वयन तहको यो एक महत्त्वपूर्ण समिति हो। समितिका कार्यहरू निम्नानुसार छन्:

(क) सम्पूर्ण मन्त्रालय र निकायहरूसँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने,

(ख) निर्देशक मार्गदर्शन तथा ढाँचा बनाउने, डाटावेश व्यवस्थापन गर्ने, कम्प्युटराइज्ड गर्ने तथा सञ्जाल विकास गर्ने,

(ग) मध्यमकालीन खर्च संरचनाको कार्य सम्पादन सम्बन्धी आवश्यक तालिम, गोष्ठी तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,

(घ) मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।

मन्त्रालय वा निकायगत मध्यमकालीन खर्च संरचना सम्बन्धी कार्यका लागि निम्न बमोजिमको मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यदल रहने व्यवस्था छ:

१.	योजना तथा बजेट महाशाखा प्रमुख, सम्बन्धित मन्त्रालय वा निकाय	संयोजक
२.	आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख, सम्बन्धित मन्त्रालय वा निकाय	सदस्य
३.	सम्बन्धित निकाय अन्तर्गतको विभागीय स्तरको कार्यालयको प्रतिनिधि	सदस्य
४.	योजना शाखा प्रमुख, सम्बन्धित मन्त्रालय वा निकाय	सदस्य सचिव

यो कार्यदल मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी सम्बन्धी कार्य गर्ने संरचनागत श्रृङ्खलामा सबभन्दा तल्लो संरचना हो । यस कार्यदलले सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायहरूमा आ-आफ्नो मन्त्रालयको मध्यमकालीन खर्च संरचना सम्बन्धी प्रत्येक क्रियाकलापको एकाईगत लागत आङ्कलन र परिमार्जन गर्दछ । यसले आफ्नो मन्त्रालय र निकाय अन्तर्गतको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी विषय समेटी बजेटको मस्यौदा तयार गर्नुका अतिरिक्त आवश्यकता अनुसार मातहत निकायहरूका लागि समन्वयात्मक भूमिका पनि निर्वाह गर्दछ। प्रत्येक कार्यक्रम तथा आयोजनाको एकाईगत लागत आँकलन एवम् परिमार्जन पश्चात मन्त्रालयगत खर्च संरचना तयार गरी कर्णाली प्रदेश योजना आयोग वा सम्बन्धित मन्त्रालयमा पेश गर्ने दायित्व समेत यसै कार्यदलमा रहेको छ।

१.७ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया

क. बजेटको तयारीको आधार

यस चरणमा बजेट सम्बन्धी नीतिगत विषयको प्रारम्भिक प्रतिवेदन तयार गर्ने र त्यसको आधारमा नीतिगत अवधारणा बनाउने समेत गरी दुई विषय पर्दछन् । त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपण सहित कूल बजेटको आकार तयारीका लागि गत आर्थिक वर्षको यथार्थ स्थिति, चालु आर्थिक वर्षको प्रक्षेपित अवस्था र मध्यमकालीन खर्च संरचनाको आधारमा सम्बन्धित निकाय वा मन्त्रालय, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र कर्णाली प्रदेश योजना आयोगले नीतिगत छलफल गरी आगामी आर्थिक वर्षको बजेट प्रक्षेपणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ । यो कार्य गर्दा सम्बन्धित मन्त्रालयहरूले आफ्नो मन्त्रालयको खर्च संरचना कार्यदलको संलग्नतामा कार्यगत रूपमा कर्णाली प्रदेश योजना आयोग र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले समग्र रूपमा पुनरावलोकन गरी नीतिगत अवधारणापत्र तयार गर्नु पर्दछ ।

ख. बजेटको आकार र सीमा निर्धारण

नीतिगत अवधारणा तय भएपछि स्रोत समितिले, प्रदेशको समष्टिगत अर्थतन्त्रको वर्तमान स्थिति, चालु आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना, कूल ग्राहस्थ उत्पादनको प्रक्षेपण, वित्तीय स्थिति, वित्तीय साधन परिचालनको सम्भावना, करको लचकता, राजस्व प्रक्षेपण तथा कार्यगत नीति र प्राथमिकताको आधारमा आगामी आर्थिक वर्षको कुल बजेटको आकार र सीमा निर्धारण गर्दछ ।

ग. बजेट सीमा र मार्गदर्शन

स्रोत समितिले तयार गरेको बजेटको सीमाभित्र रहेर कर्णाली प्रदेश योजना आयोग र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट मन्त्रालयगत र खर्च प्रकृति वा कार्यगत रूपमा चालु, पुँजीगत र वित्तीय व्यवस्थासहितको बजेटको सीमा र मार्गदर्शन तयार हुन्छ । यसअनुसार तयार भएको मन्त्रालयगत बजेट सीमा र मार्गदर्शन आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले प्रदेश स्तरीय मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) मा प्रविष्टि गरी सम्बन्धित मन्त्रालयहरूमा पठाउनु पर्दछ । सम्बन्धित मन्त्रालयहरूले आफू अन्तर्गतका निर्देशनालय, कार्यालय र आयोजनाहरूको मार्गदर्शनसहित बजेटको सीमा प्रदेशस्तरको मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) मा प्रविष्टि गर्नुपर्दछ । बजेट तथा कार्यक्रमले देहायका वृहत मार्गदर्शनलाई आधार मानेको छ ।

- संस्थागत सुशासन
- सामाजिक सशक्तीकरण
- आर्थिक सशक्तीकरण (उद्यमशीलता र स्वरोजगार)
- करिडोर तथा टेरिटोरियल विकासको अवधारणाको कार्यान्वयन

घ. त्रि-वर्षीय खर्च प्रक्षेपण

प्रदेश सरकार अन्तर्गतका विभिन्न मन्त्रालय तथा निकायहरूबाट प्रस्तावित आयोजना एवम् कार्यक्रमहरूको त्रि-वर्षीय खर्च प्रक्षेपणसहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना र बजेटमाथि सम्बन्धित विषयगत प्राविधिक समितिमा छलफल गर्नुपर्दछ। यस्तो छलफल गर्दा नेपालको संविधान (मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, राज्यका नीतिहरू र सम्बन्धित तहको कार्यक्षेत्र) राष्ट्रिय दीर्घकालीन सोच, राष्ट्रिय आवधिक योजना, दिगो विकास लक्ष्य, प्रदेशको आवधिक योजना, प्रदेशको आवश्यकता र सम्भावना एवम् आयोजना बैङ्क तयार भएको भए त्यस बैङ्कबाट छनौट गरिएका आयोजना समेतलाई प्राथमिकीकरणको आधार बनाउनु पर्दछ।

ङ. संरचनाको तयारी

विषयगत प्राविधिक समितिमा छलफल पश्चात् प्रस्ताव गरिएका कार्यक्रम आयोजनाहरूको त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपणसहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्दछ। यसरी तयार गरिएको मस्यौदा प्रस्ताव कर्णाली प्रदेश योजना आयोगमा स्वीकृतिका लागि पेश गर्नुपर्छ।

च. संरचनाको प्रस्तुति

मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक विकास कार्यक्रम कर्णाली प्रदेश योजना आयोगबाट स्वीकृत भएपछि बजेटको अन्तिम मस्यौदामा उल्लेखित आगामी आर्थिक वर्षको समग्र बजेटको स्वरूप प्रदेश मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत गरिन्छ । यसरी स्वीकृत गरिएको मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक विकास कार्यक्रममा राजस्व प्रक्षेपणसहित बजेटको उद्देश्य, नीति, प्राथमिकता, दीर्घकालीन सोच एवम् योजनाले निर्धारित गरेको आगामी वर्ष सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरूलाई समेत समेटी आगामी आर्थिक वर्षको आय-व्यय विवरण बजेट वक्तव्यमार्फत असार १ गतेभित्र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रीबाट प्रदेश सभामा पेश हुन्छ। सभाबाट पारित भएपछि प्रकाशन गरिन्छ र वार्षिक बजेटसँगै मध्यमकालीन खर्च संरचना कार्यान्वयनमा जान्छ।

१.८ अपेक्षित उपलब्धि

(क) उपलब्ध स्रोत र अनुमानित खर्चबीच सन्तुलन कायम भएको हुने।
(ख) गैरबजेटरी माग र रकमान्तरमा न्यूनीकरण हुँदै नियन्त्रण भएको हुने।
(ग) वित्तीय अनुशासन कायम गर्न सहयोग पुगेको हुने।
(घ) प्रदेश गौरवका आयोजना, प्रदेशको प्राथमिकतामा परेका अन्य आयोजना र चालु कार्यक्रम तथा आयोजनाको लागि साधन र स्रोतको सुनिश्चितता भएको हुने।
(ङ) बजेट तर्जुमा प्रक्रिया वैज्ञानिक तथा भरपर्दो एवम् विश्वसनीय भएको हुने।
(च) प्रदेश सरकारको बजेट विनियोजन कुशलता अभिवृद्धि भएको हुने।
(छ) दिगो विकास लक्ष्य र लैङ्गिक समानता हासिल गर्न सघाउ पुर्‍याएको हुने।

(ज) प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाले तय गरेका लक्ष्य र उद्देश्य हासिल गर्न सघाउ पुऱ्याएको हुने।

१.९ मध्यकालीन खर्च संरचना र योजनाहरूबीच सम्बन्ध

मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई आवधिक योजना र वार्षिक बजेटवीच तादात्म्यता कायम गर्ने र प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा बजेट विनियोजन गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने वित्तीय औजारको रुपमा प्रयोग गरिन्छ । यो आगामी आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान र त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षहरूको खर्च प्रक्षेपण गरी तीन वर्षको चक्रीय बजेट प्रस्तुत गर्ने त्रिवर्षीय चक्रीय योजना हो । मध्यकालीन खर्च संरचनाले आवधिक योजनालाई वार्षिक बजेटसँग र वार्षिक बजेटलाई नतिजासँग आवद्ध गर्दछ ।

परिच्छेद २:
मध्यमकालीन खर्च संरचना
(आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ - २०८२/०८३)

२.१ पृष्ठभूमि

नेपाल सरकारले लिएको **समृद्ध नेपाल, सुखी नेपालीको दीर्घकालीन सोच** एवम् प्रदेश सरकारले लिएको **समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीवासीको दीर्घकालीन सोच** पूरा गर्न समृद्धि र सुखारीका दीर्घकालीन लक्ष्यहरू निर्धारण गरिएको छ । सो बमोजिम कर्णाली प्रदेशको समृद्धि र सुखारीको दीर्घकालीन लक्ष्य हासिल गर्ने आधार योजनाको रूपमा प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६/०७७-२०८०/०८१) कार्यान्वयनमा आएको छ। यस योजनाले लिएका सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र सूचकहरूलाई आधार मानी आगामी तीन आर्थिक वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०८०/०८१–२०८२/०८३) तयार गरिएको छ ।

कर्णाली प्रदेशको भूगोल ठूलो भए पनि भू-बनोट जटिल र विकट रहेको छ। त्यसमाथि ऐतिहासिक रूपमै आर्थिक सामाजिक विकासमा पछाडि पारिएको यस प्रदेशका आर्थिक-सामाजिक सूचकहरू अन्य प्रदेशको तुलनामा कमजोर रहनु स्वभाविकै छ । विगतका केही वर्षमा पूर्वाधार विकास, शिक्षा, स्वास्थ्य, उत्पादन र आम्दानीका सूचकहरूमा केही सुधारहरू देखिए पनि पञ्चवर्षीय योजनाले तय गरेको ***समृद्ध कर्णालीः सुखारी कर्णालीवासी***को लक्ष्य हासिल गर्नका लागि ती पर्याप्त छैनन् । तसर्थ, बजेट तथा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा गर्दा पूर्वाधार विकास, सामाजिक विकास, उत्पादन र उद्योग, पर्यटन र वातावरण, सुशासन प्रवर्द्धनको साथै आर्थिक सम्पन्नता, सामाजिक न्याय, गरिबी निवारण, उत्पादन वृद्धि, रोजगारी सृजना र उद्यमशीलता विकास गर्ने योजना तथा कार्यक्रमलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ ।

यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा नेपाल सरकारको पन्ध्रौं योजना (२०७६/०७७-२०८०/०८१), कर्णाली प्रदेश सरकारको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६/०७७-२०८०/०८१), कर्णाली प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम र दिगो विकास लक्ष्य, २०३० को मार्गचित्रलाई मुख्य आधारको रूपमा लिइएको छ ।

२.२ चुनौती तथा अवसर

प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६/०७७-२०८०/०८१) ले लिएका सोच, लक्ष्य र उद्देश्य हासिल गर्न सामाजिक न्यायमा आधारित समावेशी, सन्तुलित र दिगो विकास गर्दै तीव्र आर्थिक वृद्धि दर हासिल गरी *समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीवासी*को सोचलाई व्यवहारमा उतार्नु प्रमुख चुनौतीको रूपमा रहेको छ। कर्णाली प्रदेशमा रहेको उच्च निरपेक्ष तथा बहुआयामिक गरिबी, भौगोलिक विकटता, कमजोर पोषण र खाद्य असुरक्षा, गुणस्तरीय शिक्षा तथा स्वास्थ्यको अभाव, विपद्को उच्च जोखिम, कमजोर भौतिक पूर्वाधार र भरपर्दो यातायात सुविधाको अभाव साथै बढ्दो जलवायु परिवर्तनको प्रभाव उत्तिकै चुनौतीपूर्ण रहेका छन्।

विनियोजन दक्षता, कार्यान्वयन कुशलता अभिवृद्धि एवं पुँजीगत खर्चमा सुधार गर्नुपर्ने चुनौती विद्यमान रहेका छन्। प्रदेशको कूल आम्दानीमा आन्तरिक आयको अंश न्यून रहेको अवस्थामा आवधिक योजनाको लक्ष्य एवं उद्देश्य अनुरूप प्रदेशको विकास र समृद्धिका लागि आवश्यक स्रोतको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने चुनौती रहेको छ।

सङ्घीय शासन प्रणालीको अवलम्बन पश्चात प्रदेश सरकारले आफ्नो अधिकारभित्रको आर्थिक अधिकार सम्बन्धी विषयमा कानून बनाउने, वार्षिक बजेट बनाउने, निर्णय गर्ने, नीति तथा योजना तयार गर्ने र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने अवस्था सिर्जना हुनु अवसरको रूपमा रहेको छ। साथै, राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ संक्षिप्त नतिजाअनुसार प्रदेशमा उपलब्ध जनसाङ्ख्यिक लाभलाई मानवपूँजी निर्माणको माध्यमद्वारा प्रदेशको विकासमा उपयोगको अवसर रहेको छ।

कर्णाली प्रदेशमा उपलब्ध प्राकृतिक, भौगोलिक, जैविक, पर्यावरणीय तथा सामाजिक-सांस्कृतिक विविधताको बहुआयामिक उपयोग हुने सम्भावना रहेको छ । संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अन्तरसम्बन्ध, विकास साझेदारहरूको कर्णालीप्रतिको आकर्षण, दिगो विकास लक्ष्यप्रतिको प्रतिवद्धता, कोरोना भाइरस (कोभिड-१९) ले सिर्जना गरेको अवसरको उपयोगमार्फत आवधिक योजनाले अपेक्षा गरेको समृद्धि र विकासको चाहनालाई पूरा गर्न सहयोग पुग्ने देखिएको छ।

२.३ सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति

समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीबासीको प्रदेशको दीर्घकालीन सोचसहितको प्रथम पञ्चवर्षीय योजनामा उल्लिखित सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीतिहरू मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समावेश गरिएको छ।

२.३.१ सोच

सामाजिक न्यायसहित दिगो, फराकिलो र तीव्र विकास मार्फत समृद्ध प्रदेश निर्माण गरी सुखारी कर्णालीवासीको प्रादेशिक सोंच हासिल गर्ने।

२.३.२ लक्ष्य

आमनागरिकको जीवनस्तरमा अपेक्षाकृत सुधार गर्दै दिगो विकास र समृद्धिको मार्गमा अघि बढ्ने।

२.३.३ उद्देश्य

- गुणस्तरीय पूर्वाधार विकास गर्नु,
- दिगो, फराकिलो र तीव्र आर्थिक तथा सामाजिक विकास गर्नु,
- कर्णालीवासीलाई प्रत्यक्ष अनुभूत हुनेगरी सुशासन कायम गर्नु।

२.३.४ रणनीतिहरू

प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाले लिएका रणनीतिहरू निम्नानुसार छन्ः

१) आयोजना बैङ्क स्थापना गरी रणनीतिक महत्त्वका आयोजनाहरूलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्ने,

२) आधारभूत पूर्वाधारहरू वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलित हुने गरी निर्माण गर्ने,
३) सुलभ तथा गुणस्तरीय शिक्षा र स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने,
४) सार्वजनिक, निजी, सहकारी र सामुदायिक तथा वैदेशिक स्रोतको पहिचान र उच्चतम परिचालन गर्ने,
५) सामाजिक सुरक्षा, लैङ्गिक समानता एवम् समावेशीकरणका माध्यमबाट सीमान्तकृत समुदाय र क्षेत्रका आवश्यकतालाई प्राथमिकताका साथ सम्बोधन गर्ने,
६) युवालाई रोजगार दिन अनिवार्य न्युनतम आय आर्जन कार्यक्रम अघि बढाउने तथा प्रदेश विकासमा युवाहरूको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,
७) मानव संशाधन र उद्यमशिलताको विकास गरी उत्पादनशील रोजगारी अभिवृद्धि गर्ने,
८) विकास प्रक्रियालाई फराकिलो, तीव्र र दिगो बनाउने,
९) नवप्रवर्त्तनका लागि विज्ञान तथा प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गर्ने,
१०) दिगो विकास लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण गर्ने,
११) संघ र स्थानीय तहसँगको समन्वय, सहकार्य र साझेदारीमार्फत प्रदेशको समृद्धि हासिल गर्ने,
१२) आम नागरिकप्रति जवाफदेही, स्वच्छ, पारदर्शी प्रशासनमार्फत सुशासन कायम गर्ने।

२.४ मध्यमकालीन आर्थिक सामाजिक खाका

प्रथम पञ्चवर्षीय योजनामा उल्लिखित समृद्धि र सुखारीका आर्थिक-सामाजिक सूचक एवम् परिमाणात्मक लक्ष्यका आधारमा मध्यमकालीन आर्थिक खाका निर्धारण गरिएको छ। आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्य र अर्थतन्त्रको पछिल्लो अवस्थाका आधारमा आ.व. २०८०/८१ सहित आगामी तीन वर्षको समष्टिगत आर्थिक खाका तयार गरिएको छ। आर्थिक खाका तर्जुमा गर्दा सार्वजनिक वित्तको कुशल, समन्यायिक र नतिजामूलक व्यवस्थापन, निजी तथा सहकारी क्षेत्रको लगानी, उत्पादन र रोजगारीमा प्रोत्साहनसहित समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न जोड दिइएको छ। यस क्रममा अर्थतन्त्रको वर्तमान अवस्था तथा सोको पुनरुत्थानको आवश्यकतालाई मध्यनजर गर्दै आगामी आ.व. २०८०/८१ को आर्थिक वृद्धिदरको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ। यसका अतिरिक्त प्रदेशको विद्यमान अवस्था, उपलब्ध स्रोत, भविष्यका सम्भाव्यता र जनआकांक्षा तथा प्रदेश सरकारले लिएको दीर्घकालीन सोंच, विषयगत लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीतिहरूको आधार समेतलाई दृष्टिगत गरी यस मध्यमकालीन अवधिमा हासिल गर्नुपर्ने लक्ष्यहरू तालिका २.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं.२.१
प्रदेशको मध्यमकालीन आर्थिक-सामाजिक सूचकहरू

क्र. सं.	सूचक	एकाई	०७८/७९ को यथार्थ	०७९/८० को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३
१. समृद्धिका सूचकहरू							
१.१	वार्षिक औषत आर्थिक वृद्धि दर (प्रतिशत)	प्रतिशत	५.४७	२.५	५.२	६.०	६.५

क्र. सं.	सूचक	एकाई	०७८/७९ को यथार्थ	०७९/८० को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३
	कृषि	प्रतिशत	३.२२	२.९	३.४	३.८	४.५
	उद्योग	प्रतिशत	८.३	४.२	६.७	८.१	८.९
	सेवा	प्रतिशत	६.००	२.१	५.१	६.१	६.९
१.२	अर्थतन्त्रमा क्षेत्रगत योगदान (प्रतिशत)						
	कृषि	प्रतिशत	३१.५	३०.१	२८.१	२५.५	२२.१
	उद्योग	प्रतिशत	११.१	१२.३	१३.२	१५.३	१६.८
	सेवा	प्रतिशत	५७.४	५७.६०	५८.७०	५९.२०	६१.१०
१.३	प्रतिव्यक्ति आय	अमेरकी डलर	८७४	९९७	१०२५	१०७५	११४७
१.४	मुद्रास्फिति*	प्रतिशत	६.४	८.०४	६.५	६.०	६.०
१.५	राजस्व वृद्धिदर	प्रतिशत	१५.७	-२.५	१४.२	१४.५	१४.०
१.६	निरपेक्ष गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	२३	२१.४	२०.३	१८.२	१६
१.७	बहुआयामिक गरिबीमा रहेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	३९.८	३९.३१	३६.४५	३४.५	३१
१.८	आम्दानीमा माथिल्लो १० र तल्लो ४० प्रतिशत जनसङ्ख्याको अनुपात	अनुपात	-	-	-	-	-
१.९	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकांक	०.५३८	०.५५७	०.५५९	०.६१२	०.६१५
१.१०	लैंगिक समानता सूचकाङ्क	अनुपात	०.९०४	०.९०६	०.९१७	०.९२५	०.९३०
१.११	लैंगिक विकास सूचकाङ्क	सुचकांक	०.५०	०.५२	०.५३	०.५६	०.५९
१.१२	सम्पत्तिमा आधारित गिनी सूचकाङ्क	सुचकांक					
१.१३	आधारभूत खानेपानी सुबिधा पुगेको परिवार (प्रतिशत)	प्रतिशत	७७	९३	९५	९७	९८
१.१४	सडक यातायातले जोडिएको स्थानीय तहको सङ्ख्या	संख्या	६९	७१	७५	७९	७९
१.१५	जलविद्युत उत्पादन (मेगावाट)	मेगावाट	११	११	१२	१२.५	१५
१.१६	विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत	७१	७५	७६	७७	७८
१.१७	सिँचाइ पुगेको खेतीयोग्य जमिन	प्रतिशत	१७	१७.५३	१८	१९	२०
१.१८	इन्टरनेट प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	२३.६	२५.५	२७.८	२९.९	३५.६
१.१९	प्रदेशको कालोपत्रे सडक	कि.मि.	१५.९०	२८.४	४०	५५	७०
१.२०	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत					
१.२१	श्रम उत्पादकत्व	रु. हजारमा					

क्र. सं.	सूचक	एकाई	०७८/७९ को यथार्थ	०७९/८० को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३
२. सुखारी सूचकहरू							
२.१	औषत आयु	वर्ष	६६	६६.६	६७.२	७०	७२
२.२	५ वर्षमुनिका बाल मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्ममा)	प्रतिहजार	१२३	५५	३५	२४	२१
२.३	५ वर्षमुनिका कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	१८	१७	१६	१५	१४
२.४	३० मिनेटसम्मको दुरीमा स्वास्थ्यसेवामा पहुँच भएकोपरिवार	प्रतिशत	२१	३४	७५	७९	८३
२.५	स्वास्थ्य बीमामा आवद्ध जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१८	१९	२१	२३	२५
२.६	साक्षरता दर	प्रतिशत	८२.२	८३	९५	९६	९७
२.७	यूवा साक्षरता दर (१५-२४ वर्ष)	प्रतिशत	-	-	९९	१००	१००
२.८	आधारभूत तह (१-८) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	९७.३	९७.७	९८.५	९८.८	९९.२
२.९	माध्यामिक तह (९-१२) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	७२.२	७५	७९	८३	८९
२.१०	उच्च शिक्षामा कूल भर्नादर	प्रतिशत		५६.९	६४	६९	७४
८१	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	-	९.७	९	८	७
२.१२	सामाजिक सुरक्षामा आबद्ध जनसंख्या (कुनै न कुनै रूपमा)	प्रतिशत	६०.४	६०.८	६१	६१.५	६२
२.१३	शारीरिक, मानसिक वा यौन हिंसापीडित महिला जनसङ्ख्या	जना	१३२	१००	८०	६०	५५
२.१४	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका परिवार	प्रतिशत	३१	३४.५	३५	३५.१	३५.४
२.१५	आफ्नै स्वामित्वको आवासमा बसोवास गर्ने परिवार	प्रतिशत	९४	९४.५	९५	९५.५	९६
२.१६	सुधारिएको सरसफाइ सुबिधा प्राप्त गर्ने परिवार (प्रतिशत)	प्रतिशत	७०	७५	८०	८४	९०

*आ.व. २०७८/७९ को मुद्रास्फिति पहाड र हिमाली क्षेत्रको वैशाख महिनाको Geometric Mean गणना गरी संलग्न गरिएको ।

स्रोतः कर्णाली प्रदेश सरकारका विभिन्न मन्त्रालय तथा निकायगत प्रतिवेदन, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/८०, राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ को प्रतिवेदन, नेपाल जनसाङ्खिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण २०२२, मानव विकास प्रतिवेदन २०२०, मानवाधिकार प्रतिबेदन २०२२ इन्सेक, बहुआयामिक गरिबीको प्रतिवेदन २०२१, पन्ध्रौं योजना, रा.यो.आ. ।

२.५ मध्यमकालीन बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण

त्रिवर्षीय मध्यमकालीन बजेट विनियोजन तथा प्रक्षेपण गर्दा प्रथम पञ्चवर्षीय योजनामा उल्लिखित सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता, प्रदेश सरकारको वार्षीक नीति तथा कार्यक्रम, बजेटको सिद्धान्त र प्राथमिकता र दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्र एवम् विनियोजन कुशलतालाई मुख्य आधार लिइएको छ। माथि उल्लिखित आर्थिक-सामाजिक नतिजा खाकाका साथै विषय क्षेत्रगत नतिजा प्राप्त हुने गरी स्रोत तथा खर्च प्रक्षेपण गरिएको छ।

प्रदेश गौरवका आयोजना, रुपान्तरणकारी आयोजना र बहुवर्षीय ठेक्का प्रकृयामा गएका आयोजनाको लागि आवश्यक बजेट सुनिश्चित हुने गरी मध्यमकालीन बजेट खाका निर्माण गरिएको छ। क्रमागत कार्यक्रम तथा आयोजनाको कार्यान्वयन योजनाको आधारमा खर्च गर्न सक्ने क्षमता तथा स्रोतको आवश्यकता एवम् उपलब्धतालाई मध्यनजर गरिएको छ।

मध्यमकालीन स्रोत अनुमान गर्दा प्रदेश सरकारको विगतको राजश्व परिचालनको अवस्था, संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने राजश्व बाँडफाँट तथा अनुदानको उपयोगितालाई मध्यनजर गरी स्रोतको प्राथमिकता गरिएको छ।

खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गर्दा सर्वप्रथम प्रदेश सरकारले गर्नुपर्ने अनिवार्य भुक्तानी र दायित्व व्यहोर्न चाहिने रकमहरू जस्तैः संचित कोषमाथि व्ययभार हुने रकम, तलब, स्थानीय तहमा जाने वित्तीय हस्तान्तरण आदि विषयलाई ध्यानमा राखिएको छ। खर्च अनुमानका आधारहरूको सम्बन्धमा चालु खर्चको अनुमान लगाउदा व्यवस्थापन कार्यको गहनता, नागरिकलाई दिनुपर्ने सेवा सुबिधा, राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने स्रोतसमेत प्रदेशको आफ्नो राजस्व क्षमता, वित्तीय समानीकरणको रूपमा प्राप्त हुने अनुदान तथा बजेट विनियोजन गर्दा मितव्ययीताको विषयलाई समेत विशेष रूपमा ख्याल गरिएको छ भने पुँजीगत खर्चतर्फ कार्यक्रम तथा परियोजनाको प्राथमिकता, त्यसमा लाग्ने कूल लागत तथा सम्बन्धित वर्ष गरिने कार्य तथा त्यसको लागि चाहिने स्रोतको विषयलाई ध्यान दिइएको छ । त्रिवर्षीय आय तथा खर्च प्रक्षेपण निम्न अनुसार रहेको छ ।

माथि उल्लिखित आधारमा प्रचलित मूल्यमा आगामी तीन वर्षको अवधिमा कुल बजेट रु.१ खर्ब ३ अरब ६० करोड २० लाख ११ हजार रहने प्रक्षेपण गरिएको छ । यसमध्ये चालु खर्च रु. २९ अर्ब ९४ करोड ३५ लाख र पुँजीगत खर्च रु. ५९ अर्ब ८८ करोड ७८ लाख रहने प्रक्षेपण गरिएको छ। त्यसैगरी स्रोत परिचालनतर्फ राजश्व बाँडफाँटबाट रु. ३० अर्ब २५ करोड ४८ लाख, वित्तीय हस्तान्तरणबाट प्राप्त अनुदान रु. ५३ अर्ब १९ करोड ९७ लाख, आन्तरिक रावश्व रु. २ अर्ब ४१ करोड व्यहोरिने प्रक्षेपण गरिएको छ । यस सम्बन्धी विवरण तालिका २.२ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. २.२

त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा, प्रचलित मूल्यमा)

विवरण	आ.व. २०७८/०७९ को यथार्थ	आ.व. २०७९/०८० संशोधित अनुमान	मध्यमकालीन अनुमान तथा प्रक्षेपण			तीन वर्षको कूल
			आ.व. ०८०/८१	आ.व. ०८१/८२	आ.व. ०८२/८३	
बजेट अनुमान						
चालु खर्च	४३३४२३७	५९१३०७१	९६९२७२५	९७०६५१३	१००३६६८२	२९४३५९२०
पुँजिगत खर्च	१५०७१०५४	१६४८७३००	१९८४३३५३	१९८५७१४१	२०१८७३१०	५९८८७८०४
वित्तीय व्यवस्था	११७१५०	-		-	-	–
वित्तीय हस्तान्तरण (स्थानीय तह)	४७५९४२९	४७५९४२९	४७५९४२९	४७५९४२९	४७५९४२९	१४२७८२८७
कूल	**२४२८१८७०**	**२७१५९८००**	**३४२९५५०७**	**३४३२३०८३**	**३४९८३४२१**	१०३६०२०११
स्रोत अनुमान						
राजश्व बाँडफाँट प्राप्ति	८४३८६००	९०२२०००	९४८७२००	१००८१४००	१०६८६२८४	३०२५४८८४
आन्तरिक राजश्व	६३०६२६	६९४८३२	७३७६५२	८०४०४०.६८	८६८३६३.९३	२४१००५७
समानिकरण अनुदान	१०१४२१००	१०७२६४००	११२४३२००	११९२८४००	१२६४४१०४	३५८१५७०४
समपूरक अनुदान	८१३५००	१२१५०००	१३०००००	१३५००००	१४३१०००	४०८१०००
विशेष अनुदान	६१३०००	६६८०००	८१३५००	९०००००	९५४०००	२६६७५००
सशर्त अनुदान	४९२३३८२	५६९६७००	४९२७८००	५७०७७००	६०५०१६२	१६६८५६६२
वित्तीय हस्तान्तरणबाट प्राप्त जम्मा अनुदान	१६४९११९८२	१८३०६१००	१८२८४५००	१९८८६१००	१५०२९१०४	५३१९९७०४
गत आ.व.को बचत (अन्य प्राप्ति)	९५४४८५८	४५५४५८५	५७६५२००	३५२६०००	२३२१०००	११६१२२००
अन्य बैदेशिक चालु अनुदान	०	०	२०९५५	२५५४२	**२८५०७**	७५००४
चालु आन्तरिक ऋण	०	०	०	०	०	०
कूल	**३३८४८९०१**	**३२५७७५१७**	**३४२९५५०७**	**३४३२३०८३**	**३४९८३४३४२१**	**१०३६०२०११**
वचत (-) न्यून (+)						

२.६ आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारमा त्रिवर्षीय बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

आयोजना प्राथमिकीकरणका आधार र मापदण्ड अनुसूची-३ अनुसार हुने भएकाले सो अनुसार प्रदेशका आयोजनाको प्राथमिकीकरण गर्दा पहिलो र दोस्रो प्राथमिकतामा आर्थिक वर्ष २०८०/०८१, २०८१/०८२ र २०८२/०८३ मा तलको तालिकामा उल्लेख भए वमोजिम प्राथमिकता क्रमानुसार रकम र प्रतिशतको प्रक्षेपण गरिएको छ ।

तालिका नं. २.३

आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारमा बजेट विनियोजन (रु. हजारमा)

प्राथमिकता	आ.व.०७८/७९ को यथार्थ		आ.व.०७९/८० को संशोधित अनुमान		आ.व.२०८०/८१ को अनुमान		आ.व.२०८१/८२ को प्रक्षेपण		आ.व.२०८२/८३ को प्रक्षेपण	
	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
पहिलो P1	३२२६२७०१	९५.६२	३४११२५५४	९३.३४	३२३८१८०८	९३.६५	३२९१७४९१	९२.५	३४४३३९८४	९४.४
दोस्रो P2	१४७८६५२	४..८	२४३४०८२	६.६६	२१९५६७	६.३५	२६६८९८६	७.५	२०४२६९४	५.६
सांकेतिकरण नगरिएको	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
कूल जम्मा	**३३७४१३५३**	**१००**	**३६५४६६३६**	**१००**	**३४५७७४७८**	**१००**	**३५५८६४७७**	**१००**	**३६४७६६७८**	**१००**

पुनश्च: नयाँ आयोजना/कार्यक्रम र स्थानीय तहलाई प्रदान गर्ने अनुदानहरू विभिन्न प्रकृतिको हुने र सोको जानकारी हाल प्राप्त हुन नसक्ने हुदा विषयक्षेत्रगत विवरणमा खुलाइएको छैन ।

२.७ लैंगिकता, जलवायु परिवर्तन र दिगो विकास लक्ष्य सम्बन्धी त्रिवर्षीय बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण

२.७.१ लैंगिक सङ्केतको आधारमा

लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमाका लागि निर्धारण गरिएका सूचकहरूका आधारमा पहिचान गरिएका लैङ्गिक आवश्यकता र सरोकारहरूको सम्बोधन गर्ने, लैङ्गिक अन्तर कम गर्ने र महिला सशक्तिकरणमा सहयोग पुग्ने गरी कार्यक्रमहरूको छनौट गर्नुपर्दछ । यस कार्यका लागि सूचक तथा उपसूचकहरू अनुसूची-४ अनुसार हुनेछन् ।

कर्णाली प्रदेशका आयोजनाको लैङ्गिक सङ्केतको आधार अनुसार वर्गीकरण आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने, अप्रत्यक्ष लाभ पुग्ने र तटस्थमा क्रमशः ३९ प्रतिशत, २८.३२ प्रतिशत र ३२.६८ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०८०/८१, २०८१/८२ र २०८२/८३ मा तलको तालिकामा उल्लेख भए अनुसार रकमको प्रक्षेपण गरिएको छ।

तालिका नं. २.४

लैङ्गिक संकेतका आधारमा त्रिवर्षीय बजेट (रु. हजारमा)

सि. नं.	लैङ्गिक सङ्केतको आधार	आ.व. ०७८/७९ यथार्थ		आ.व. ०७९/८० को संशोधित अनुमान		आ.व. ०८०/८१ को प्रक्षेपण		आ.व. ०८१/८२ को प्रक्षेपण		आ.व. ०८२/८३ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ	१५४९९४२८	४२.४	१२७२०२९३	३९	१७८९०२३०	५३.६	१७९५१२९५	५५.५	१८९२४४०४	५६.६
२	अप्रत्यक्ष लाभ	१४६५५२०	४०.१	९२३६८९७	२८.३२	६०८४६४७	१८.२३	६७२७६९३	२०.८	६५८६७६३	१९.७
३	तटस्थ	६३९२००६	१७.५	१०६५८९६२	३२.६८	९४०४८३०	२८.१८	७५६८६५४	२३.४	७९२४१७६	२३.७
	जम्मा	**३६५४६६३६**	**१००**	३२६१६१६३	**१००**	**३१८७९७०७**	**१००**	**३२३४४६७६**	**१००**	**३३४३५३४४**	**१००**

पुनश्च: नयाँ आयोजना/कार्यक्रम र स्थानीय तहलाई प्रदान गर्ने अनुदानहरू विभिन्न प्रकृतिको हुने र सोको जानकारी हाल प्राप्त हुन नसक्ने हुँदा विषयक्षेत्रगत विवरणमा खुलाइएको छैन ।

२.७.२ जलवायु सङ्केतका आधारमा

नेपालमा जलवायु परिवर्तन र त्यसका चुनौतीहरू देखा पर्न थालेको र यसबाट जलस्रोत, कृषि तथा खाद्यान्न, वन तथा जैविक विविधता, भौतिक पूर्वाधार, जनस्वास्थ्य र पर्यटन लगायत जीविकोपार्जनका स्रोत साधनहरू अत्याधिक मात्रामा प्रभावित हुँदै गइरहेकोले जलवायु परिवर्तनको विषय महत्त्वपूर्ण र चिन्ताको विषय बनेको छ। जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले कर्णाली प्रदेश अति नै संवेदनशील प्रदेश रहेकाले जलवायु परिवर्तन नीति, २०६७ ले समटेका विषयहरूलाई अगाडि बढाउन आवश्यक संस्थागत संरचना र बजेट कार्यान्वयन पक्षलाई विशेष ध्यान दिनुपर्नेछ।

कर्णाली प्रदेशका आयोजनाको जलवायु सङ्केतको आधार अनुसार वर्गीकरण गर्दा आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने, अप्रत्यक्ष लाभ पुग्ने र तटस्थमा क्रमश १९.६६ प्रतिशत, ३१.१७ प्रतिशत र ४९.१८ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०८०/८१, २०८१/८२, र २०८२/८३ मा तलको तालिकामा उल्लेख भए वमोजिम निम्नानुसार रकम र प्रतिशतको प्रक्षेपण गरिएको छ ।

तालिका नं. २.५

जलवायु सङ्केत अनुसार त्रिवर्षीय बजेट *(रु. हजारमा)*

सि. नं.	सङ्केतको आधार	आ.व. २०७८/७९ यथार्थ		आ.व. २०७९/८० संशोधित अनुमान		आ.व. २०८०/८१ प्रक्षेपण		आ.व. २०८१/८२ प्रक्षेपण		आ.व. २०८२/८३ प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ	९९१८७५७	२७.१४	६४१२३३८	१९.६६	७५६१८७८	२२.६५	८१००२४८	२३.६	८७५७७५२	२४.७
२	अप्रत्यक्ष लाभ	११९१४२०३	३२.६	१०१६६४५८	३१.१७	११७५२९०८	३५.२१	१२९३९८०२	३७.७	१४२१८०५	४०.१
३	तटस्थ	१४७१३६७५	४०.२६	१६०४०६२८	४९.१८	१४०६४९२१	४२.१४	१३३१७३५६	३८.८	१२४८०६८३	३५.२
जम्मा		**३६५४६६३६**	१००	**३२६१६१६३**	१००	**३१८७९७०७**	१००	**३४३२३०८३**	१००	**३५४५६४८५**	१००

पुनश्चः नयाँ आयोजना/कार्यक्रम र स्थानीय तहलाई प्रदान गर्ने अनुदानहरू विभिन्न प्रकृतिको हुने र सोको जानकारी हाल प्राप्त हुन नसक्ने हुदा विषयक्षेत्रगत विवरणमा खुलाइएको छैन ।

२.७.३ दिगो विकास लक्ष्यका आधारमा

प्रदेश सरकारमार्फत सञ्चालन हुने विभिन्न कार्यक्रमहरूमध्ये दिगो विकास लक्ष्यमा उल्लेख गरिएका १७ वटा सूचकहरूमध्ये कुन सूचक कार्यक्रम वा आयोजनासँग सम्बन्धित छ सो सूचक उल्लेख गर्नुपर्दछ। कुनै कार्यक्रम वा आयोजनाका लागि १ भन्दा बढी सूचक सम्बन्धित हुने देखिएमा सम्बन्धित सबै सूचकहरू उल्लेख गरी वर्गीकरण गर्दा आर्थिक वर्ष २०८०/८१, २०८१/८२ र २०८२/८३ मा तलको तालिकामा उल्लेख भए बमोजिम निम्नानुसार रकम र प्रतिशतको प्रक्षेपण गरिएको छ। यस सम्बन्धी प्रदेशसँग सम्बन्धित सूचकहरू कर्णाली प्रदेश अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०७५ को अनुसूची-६ अनुसार हुनेछन् ।

तालिका नं. २.६

दिगो विकास लक्ष्य अनुसार त्रिवर्षीय बजेट (रु. हजारमा)

सि. नं.	दिगो विकास लक्ष्य	आ.व. ०७८/७९ को यथार्थ		आ.व. २०७९/८० को संशोधित अनुमान		आ.व. ०८०/८१ को अनुमान		आ.व. २०८१/८२ को प्रक्षेपण		आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	गरिबीको अन्त्य	१०२३४७४३	३०.३३	८७३७०७५	२६.८३	५०२१०८०	१५.७५	६०१२०५६	१८.२	६०३२४५७	१६.८५
२	शून्य भोकमरी					५२५२००	१.७५	६२५२५०	१.८९	७२५२५४	२.०२
३	स्वस्थ जीवन	३११२३२१	९.२२	३३१६६५९	१०.१९	३३०७३१२	१०.७५	२३०७७१९	७	२४०८७११	६.७३
४	गुणस्तरीय शिक्षा	८११४५९	२.४	१०७४५३०	३.३	१४८१८८९	४.६५	१५८१८११	४.८	२५८१८३५	७.२१
५	लैङ्गिक समानता	१९८१९९५	५.८७	७०१२३०	२.१५	१४९६९२	०.४७	१८९६९२	०.५७	२१९६१२	०.६१
६	दिगो सफा पानी तथा सरसफाई सेवा					१६१५००	०.५१	१७१५५०	०.५२	४५१५५०	१.२६
७	आधुनिक ऊर्जामा पहुँच	५०००००	१.४८			१००००	०.०३	१०५००	०.०३	९०५००	०.२५
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि तथा मर्यादित काम	८४६६८७९	२५.०९	८४४६११४	२५.९४	८२८८५६	२.६	६२६८७९	१.९	५२७८७७	१.४७
९	उद्योग, नवीन खोज र पूर्वाधार	१२९५६४६	३.८४	८६६४३३	२.६६	१२६२५०५	३.९६	११५२५०८	३.४९	२१६२५०६	६.०४
१०	असमानता न्यूनीकरण	१६६६२१	०.४९	१२४१८०१	३.८१	६९८१२	०.२२	७९७१५	०.२४	५९६१४	०.१७
११	दिगो सहर र बस्तीहरू	३०३७४	०.०९			३४७३००	१.०९	२४७३५०	०.७५	३५३५०५	०.९९
१२	दिगो उपभोग तथा उत्पादन			१०१९९८	०.३१	१७५६२	०.०६	२७५६५	०.०८	३५६६७	०.१
१३	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	३५७१५४०	१०.५९	५०६२९५७	१५.५५	७९६००६	२.५	६९६०६९	२.१	७९५०६५	२.२२
१४	सामुद्रिक स्रोतको उपयोग	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१५	भू-सतह स्रोतको उपयोग	५६०३९०	१.६६	२२८१२९	०.७	१७३४६४	०.५४	२७३२६४	०.८३	३२३२६७	०.९
१६	शान्तिपूर्ण, न्यायपूर्ण र सशक्त समाज	४१७६५३	१.२४	६९०१४०	२.१२	३४४०२१	१.०८	४४४५२४	१.३५	३५४५२६	०.१

सि. नं.	दिगो विकास लक्ष्य	आ.व. ०७८/७९ को यथार्थ		आ.व. २०७९/८० को संशोधित अनुमान		आ.व. ०८०/८१ को अनुमान		आ.व. २०८१/८२ को प्रक्षेपण		आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१७	दिगो विकासका लागि साझेदारी	७८१५४७	२.३२	५७०९०२	१.७५	३०९२०५	०.९७	५०८२००	१.५३	६०६२०५	१.६९
१८	सांकेतिकरण नगरिएका	१८१०१८५	५..६	१५२०९६८	४.६७	१७०७४३०३	५३.५६	२०१०४७८	६	१६४२०२७	६
कूल वजेट		३३७४१३५३	**१००**	३२५५८९३६	**१००**	**३१८७९७०७**	**१००**	३३०४८९५४	**१००**	३५७९०४५४	१००

पुनश्चः नयाँ आयोजना/कार्यक्रम र स्थानीय तहलाई प्रदान गर्ने अनुदानहरू विभिन्न प्रकृतिको हुने र सोको जानकारी हाल प्राप्त हुन नसक्ने हुदा विषयक्षेत्रगत विवरणमा खुलाइएको छैन ।

२.८ वित्तीय हस्तान्तरण

प्रदेश सरकारले अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ बमोजिम प्राप्त गर्ने चार किसिमका अनुदान सम्बन्धमा आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को यथार्थ, आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा प्राप्त गर्ने संशोधित अनुमानित रकम तथा आर्थिक वर्ष २०८०/०८१, २०८१/०८२ र २०८२/०८३ को लागि प्रक्षेपित रकम सम्बन्धी विवरण तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २.७

अनुदान प्राप्ति सम्बन्धी त्रिवर्षीय अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

क्र. सं.	विवरण	आ.व. २०७८/०७९ को यथार्थ	आ.व. २०७९/०८० संशोधित अनुमान	आ.व. २०८०/०८१ को अनुमान	आ.व. २०८१/०८२ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८२/०८३ को प्रक्षेपण
१	समानीकरण अनुदान	१०१४२१००	१०७२६४००	१०१६४१००	१०१६४१००	१०१६४१००
२	सशर्त अनुदान	८१३५००	१२१५०००	४७५०३००	४८०३०५०	४९०६०६०
३	समपूरक अनुदान	६१३०००	६६८०००	७६१६००	८५१६६०	९०१३८०
४	विशेष अनुदान	४९२३३८२	५६९६७००	५९७९००	६१३६६०	७२३६८५
जम्मा		**१६४९१९८२**	**१८३०६१००**	**१६२७३९००**	**१६४३२४७०**	**१६६९५२२५**

२.९ वैदेशिक सहयोग व्यवस्थापन

नेपालको संविधान, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार प्रदेश सरकारले नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिई वैदेशिक सहयोग लिन सक्नेछ। आ.व. २०७८/०७९ सम्म कर्णाली प्रदेश सरकारले वैदेशिक सहयोग लिएको नदेखिएको भए तापनि आगामी तीन वर्षभित्र प्रदेशको विभिन्न योजना कार्यान्वयन गर्न आन्तरिक राजस्व, राजस्व बाँडफाँट र सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान रकमले समेत अपुग हुन जाने देखिँदा आगामी आर्थिक वर्षहरूमा वैदेशिक सहयोग परिचालन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ तर प्रस्तुत त्रि-वर्षीय अवधिमा वैदेशिक सहयोगको प्रक्षेपण गरिएको छैन।

२.१० आन्तरिक ऋण

नेपालको संविधान, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ अनुसार प्रदेश सरकारले नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति र प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगले तोकेको सीमाभित्र रहेर आन्तरिक ऋण परिचालन गर्न सक्दछ। आ.व. २०७८/०७९ सम्म कर्णाली प्रदेशले आन्तरिक ऋण लिएको नदेखिएको भए तापनि आगामी तीन वर्षभित्र प्रदेशको विभिन्न योजना कार्यान्वयनका लागि आगामी आर्थिक वर्षहरूमा निम्नानुसारको आन्तरिक ऋण परिचालन गर्नुपर्ने गरी प्रक्षेपण गरिएको छ। यस्तो ऋण प्रदेशको आन्तरिक राजस्व तथा राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त भएको तथा हुने रकमको १० प्रतिशतको सीमामा राख्नु पर्दछ। प्रस्तुत मध्यम अवधिको लागि निम्नानुसार आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने गरी प्रक्षेपण गरिएको छ।

तालिका नं. २.८

आन्तरिक ऋणको त्रिवर्षीय अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

क्र. सं.	विवरण	आ.व. २०७८/७९ को यथार्थ	आ.व. २०७९/८० को संशोधित अनुमान	आ.व. २०८०/८१ को अनुमान	आ.व. २०८१/८२ को प्रक्षेपण	आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण
१	आन्तरिक ऋण	०	०	०	०	०

२.११ स्थानीय तहमा हुने वित्तीय हस्तान्तरण

प्रदेश सरकारले पनि नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान तथा आफ्नो स्रोतबाट उठ्ने राजस्वमध्येबाट खर्च आवश्यकता तथा राजस्व क्षमताको आधारमा स्थानीय तहलाई वित्तीय समानीकरण अनुदान वितरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ (नेपालको संविधान, धारा ६०, उपधारा ५)। प्रदेशले स्थानीय तहले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमको प्रकृति तथा क्षमता एवम् प्रदेशको स्रोत र प्राथमिकताको आधारमा सशर्त अनुदान समेत प्रदान गर्न सक्दछ। यस व्यवस्था अनुसार आगामी तीन वर्षमा प्रदान गरिने वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान तथा सवारी साधन कर वापतको राजस्व हस्तान्तरणको अनुमानित प्रक्षेपण तल दिइएको छ ।

तालिका नं. २.९

स्थानीय तहमा जाने वित्तीय हस्तान्तरणको त्रिवर्षीय अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजार)

अनुमान तथा प्रक्षेपण	वित्तीय समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान	समपुरक अनुदान	विशेष अनुदान	कूल हस्तान्तरण
२०७८/७९ को यथार्थ	८००००००	३१४२३५५	५१२०४२	३०५०३२	४७५९४२९
२०७९/८० को संशोधित अनुमान	८००००००	३१४२३५५	५१२०४२	३०५०३२	४७५९४२९
२०८०/८१ को अनुमान	८००००००	४७३००००	८२२५००	२७५५००	५५६०५००
२०८१/८२ को प्रक्षेपण	८००००००	४७३००००	८२२५००	२७५५००	५५६०५००
२०८२/८३ को प्रक्षेपण	८००००००	४७३००००	८२२५००	२७५५००	५५६०५००

पुनश्च: नयाँ आयोजना/कार्यक्रम र स्थानीय तहलाई प्रदान गर्ने अनुदानहरू विभिन्न प्रकृतिको हुने र सोको जानकारी हाल प्राप्त हुन नसक्ने हुदा विषयक्षेत्रगत विवरणमा खुलाइएको छैन ।

२.१२ आगामी तीन वर्षको लागि सुनिश्चित गरिएका प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू

माथिका लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न निम्न कार्यक्रम तथा आयोजनालाई कम्तिमा पनि आगामी तीन वर्षसम्मलाई निरन्तरता दिने गरी मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिएको छ।

१. वार्षिक न्यूनतम १० हजार रोजगारी सिर्जना गर्ने कर्णाली समृद्धि अभियान
२. मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम
३. आ.व. २०८०/०८१ लाई **नागरिक स्वास्थ्य परीक्षण वर्ष**को रूपमा कार्यान्वयन गर्ने
४. बहुवर्षीय सडक र पुल सम्पन्न गर्ने तथा अन्य आयोजनालाई प्राथमिकीकरण गरी सम्पन्न गर्ने
५. महिला, दलित, जनजाति, अपाङ्गता तथा सीमान्तकृत समुदाय लक्षित कार्यक्रम
६. प्राङ्गारिक कृषिमा वृद्धि, कर्णालीको समृद्धिको सोच अनुसार प्रदेशको अर्गानिक कृषि अभियानलाई सफल बनाउन स्थानीय तहको सहलगानीमा प्राङ्गारिक मल उत्पादन कारखाना स्थापनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन
७. व्यवसाय र उद्यमीलाई ब्याज अनुदान, उत्पादनमा आधारित अनुदान र समर्थन मूल्य प्रदान गर्ने कार्यक्रमहरु
८. टार सिंचाई, साना सिंचाई तथा पोखरी कार्यक्रम
९. "उत्पादन एक: स्वामित्व अनेक" भन्ने मान्यताका साथ कृषि उपज तथा पशुपन्छी व्यावसायीकरणको लागि कृषकहरूलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम
१०. कृषकहरूको ज्ञान, सीप र प्रविधि प्रदान गर्न कृषि तथा पशु प्राविधिकलाई स्थलगत परिचालन गर्न कृषि प्राविधिक परिचालन कार्यक्रम
११. खार्पु-सिमीकोट-मानसरोवर प्रवेशद्धार नमुना एकीकृत पूर्वाधार विकास कार्यक्रम
१२. रिङ्गबो बस्ती विकास कार्यक्रम (शे-फोक्सुण्डो डोल्पा)
१३. जुम्ल्याहा मूल सिंचाइ तथा पर्यटकीय बहुउद्देश्यीय कार्यक्रम
१४. महिला आयआर्जनका लागि स्थानीय आर्थिक विकास कार्यक्रम
१५. तरल नाइट्रोजन उत्पादन प्लान्टको स्थापना
१६. एक जिल्ला एक उद्योग ग्राम स्थापना
१७. कर्णाली प्रदेश पर्यटन गुरुयोजना कार्यान्वयन
१८. जडिबुटी विकास कार्यक्रम, लेक तथा पाटन संरक्षण कार्यक्रम
१९. पानी पुनर्भरण पोखरी तथा जनता तटबन्ध कार्यक्रम
२०. २५ देखि ५० शैय्या सम्मका जिल्ला अस्पतालमा डायलाइसिस, दन्त चिकित्सा, फिजियोथेरापी, प्रयोगशाला, आँखा उपचार, रक्तसञ्चार लगायतका विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवाका लागि आवश्यक उपकरण तथा जनशक्ति व्यवस्थापन

२१. प्रदेश अस्पतालको सेवा तथा पूर्वाधार विस्तार गर्ने तथा संघीय सरकारसँगको समन्वयमा प्रदेश अस्पताललाई शिक्षण अस्पतालको रूपमा विकास गर्ने

२२. प्रदेश रङ्गशाला निर्माण सम्पन्न गर्ने र दशौं राष्ट्रिय खेलकूदका लागि आवश्यक पूर्वाधार तयार गर्ने

२३. **एक जिल्ला एक नमूना विद्यालय** तथा सार्वजनिक शिक्षा सुधारका लागि एक सुबिधा सम्पन्न डिजिटल शिक्षण सिकाइ केन्द्र स्थापना गर्ने ।

२४. **एक विद्यालय एक स्वास्थ्यकर्मी कार्यक्रम**

२५. सार्वजनिक विद्यालयमा **पढ्दै-सिक्दै-कमाउँदै** नमुना कार्यक्रमका रूपमा अगाडि बढाउने

२६. प्रदेश प्रमुख सामाजिक रुपान्तरण कार्यक्रम

२७. बैंक खाता छोरीको सुरक्षा जीवनभरिको कार्यक्रमको परिमार्जनसहित निरन्तरता र बचत खातालाई सरकार जमानी रहि सुरक्षित उत्पादन क्षेत्रमा परिचालन गर्न सक्ने

२८. विद्युतीय शवदाह गृह स्थापना

२९. सुरक्षित छाना अभियान कार्यक्रम

३०. वस्ती सुधार कार्यक्रम

३१. प्रदेशबाट सञ्चालित राजधानी पूर्वाधार विकास कार्यक्रमलाई पूर्णता दिदै राजधानी स्थानगत योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने

३२. कर्णाली करिडोर, भेरी करिडोर, राप्ती करिडोर र कर्णाली राजमार्ग लगायतमा महत्वपूर्ण पूर्वाधार कार्यक्रममा सङ्घसँग समन्वय र साझेदारी गर्ने

३३. एक घर एक धारा कार्यक्रम

३४. चौरजहारीमा नेपाल प्रहरीको प्रदेश तालिम केन्द्र स्थापना

३५. लगानी सम्मेलन ।

परिच्छेद-३
क्षेत्रगत खर्च संरचना

३.१ उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण

३.१.१ पृष्ठभूमि

कर्णाली प्रदेशको समृद्धिको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण क्षेत्रको विकास हुनु अपरिहार्य छ । प्रदेशको आर्थिक विकास र समृद्धिको प्रमुख सम्वाहकको रूपमा रहेको उद्योग क्षेत्रमा आन्तरिक तथा बाह्य लगानी आकर्षित गर्न औद्योगिक पूर्वाधारको विकास गर्नुपर्ने अवस्था छ । प्रदेशमा ठूला, मझौला, साना, लघु तथा घरेलु उद्योगहरूको प्रवर्द्धन एवं खानी तथा खनिज सम्पदाको उत्खनन् र उपयोग गर्दै रोजगारी र आयआर्जन सृजना गरी निरपेक्ष गरिबी तथा भोकमरीको अन्त्य गर्न आवश्यक छ ।

यस मध्यमकालीन अवधिमा प्रदेशको औद्योगिकीकरणको लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास एवम् कच्चा पदार्थको उत्पादन तथा निर्यात लघु, घरेलु तथा साना उद्योग मार्फत गरिबी एवम् बेरोजगारी न्यूनीकरण गर्ने गरी योजना, वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटबीच सामञ्जयस्ता कायम गरिएको छ ।

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण क्षेत्रको विकास मार्फत प्रादेशिक अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउने, औद्योगिक विकास एवम् प्रादेशिक तथा वाह्य व्यापार अभिवृद्धि गर्ने, कर्णाली प्रदेशका धार्मिक, सांस्कृतिक र प्राकृतिक सम्पदा एवम् वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको संरक्षण मार्फत दिगो विकास हासिल गर्ने गरी यस क्षेत्रको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरिएको छ ।

३.१.२ समस्या र चुनौती

उद्यमशीलता र औद्योगिक पूर्वाधारको कमी, घरेलु उद्योगबाट गुणस्तरीय र लागत प्रतिस्पर्धी उत्पादनको अभाव, निर्यातजन्य तुलनात्मक लाभका वस्तु तथा सेवाको उत्पादनमा कमी र कच्चा पदार्थको सोझै निकासी आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन्। त्यसैगरी पर्यटकीय पूर्वाधारको अभाव एवम् पर्यटन गन्तव्यहरूको प्रचारप्रसारको अभावले यस क्षेत्रको उल्लेख्य विकास हुन सकेको छैन ।

पूर्वाधार विकास र पर्यावरणीय प्रणालीबीच योजनावद्ध सन्तुलन कायम गर्न नसक्नु, जडिबुटीको अव्यवस्थित सङ्कलन तथा कच्चा पदार्थको रूपमा निकासी हुनु, जलवायू परिवर्तका सम्भावित प्रभाव र असर न्यूनीकरण गर्न नसक्नु, वन अतिक्रमण, आगजनी, भू-क्षय जस्ता समस्याहरूले वन, जैविक विविधता तथा वातावरणको संरक्षण र व्यवस्थापनमा बाधा पुगेको छ ।

औद्योगिक विकासका लागि पर्याप्त पूर्वाधारको विकास, स्वदेशी तथा वैदेशिक लगानी परिचालन, पर्यटकीय पूर्वाधारको विकास एवम् विस्तार र उपलब्ध वन तथा जैविक विविधताको पूर्ण क्षमतामा

सदुपयोग, जलवायू परिवर्तन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूको आन्तरिकीकरण, दिगो विकास, खानी तथा खनिज पदार्थको उत्खनन्, जडिबुटीको प्रशोधन तथा निर्यात जस्ता चुनौतीहरू विद्यमान रहेका छन्।

३.१.३ सोच

- कर्णालीको समृद्धिका लागि वन तथा जैविक विविधता क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापन (वन तथा जैविक विविधता)
- प्राकृतिक जडिबुटी, कर्णालीको समृद्धि (जडिबुटी)
- खानी तथा खनिज पदार्थहरूको उपयोगबाट आर्थिक उन्नति (खानी तथा खनिज सम्पदा)
- तीव्र आर्थिक विकासका लागि औद्योगिकीकरण (उद्योग)
- नाफामूलक प्रदेश व्यापार तथा सर्वसुलभ र सुनिश्चित आपूर्ति व्यवस्था (वाणिज्य तथा आपूर्ति)
- संसारको गन्तव्य नेपाल र नेपालको गन्तव्य कर्णाली (पर्यटन विकास)
- नागरिकहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याई गरिबी निवारण गर्दै समृद्ध प्रदेशको निर्माण (गरिबी निवारण)
- उद्यमशीलताको विकास गरी प्रदेशको आर्थिक समृद्धिमा टेवा पुऱ्याउने (उद्यमशीलता विकास) ।

३.१.४ लक्ष्य

क. वन तथा जैविक विविधता

- वन क्षेत्रको व्यवस्थापन तथा जैविक विविधताको प्रवर्द्धनद्वारा समृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने।

ख. जडिबुटी

- जडिबुटीहरूको संरक्षण, उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरण गर्ने।

ग. खानी तथा खनिज सम्पदा

- खानीहरूको उत्खनन् तथा प्रशोधन गरी बजारीकरण गरेर आर्थिक लाभ प्राप्त गर्ने।

घ. उद्योग

- प्रदेशको अर्थतन्त्र सबल बनाउन औद्योगिक विकास गर्ने।

ङ. वाणिज्य तथा आपूर्ति

- निर्यात प्रवर्द्धन गरी आर्थिक समृद्धिमा योगदान दिने र आपूर्तिलाई सर्वसुलभ र सुनिश्चित बनाउने।

च. *पर्यटन विकास*

- गुणस्तरीय पर्यटन पूर्वाधार र सेवाको विस्तार र विकास गर्ने।

छ. *गरिबी निवारण*

- निरपेक्ष गरिबीलाई १८ प्रतिशत र बहुआयामिक गरिबीलाई २५ प्रतिशतमा ल्याउने ।

ज. *उद्यमशीलता विकास*

- नवप्रवर्तनशील उद्यमी र उद्यमहरूको विकास गर्ने ।

३.१.५ उद्देश्य

क. *वन तथा जैविक विविधता*

- वन, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरी सामाजिक, आर्थिक तथा वातावरणीय लाभ हासिल गर्नु।
- जडिबुटी लगायत वन पैदावारमा आधारित उद्यमहरूको विकास गर्नुका साथै वन सम्पदाबाट प्राप्त लाभको न्यायोचित वितरण गर्नु।

ख. *जडिबुटी*

- प्राकृतिक अवस्थामा रहेका दुर्लभ तथा लोपोन्मुख जडिबुटीहरूको खोज, अनुसन्धान गरी संरक्षण गर्नु।
- जडिबुटी खेतीलाई अभियानकै रूपमा अघि बढाई स्थानीय रोजगारीको सङ्ख्या र आयआर्जनमा वृद्धि गर्नु।
- आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी मूल्य शृङ्खला अभिवृद्धि गर्नु।
- जडिबुटी प्रशोधन उद्योग सञ्चालन गरी कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा योगदान दिनु।

ग. *खानी तथा खनिज सम्पदा*

- प्रदेशमा रहेका खानीहरूको अन्वेषण गरी त्यसको उत्खनन् कार्य प्रारम्भ गर्नु।
- खनिज उद्योगको विकासका लागि निजी क्षेत्रको पुँजीलाई प्राथमिकता दिई वैदेशिक लगानी समेत भित्र्याउनु।

घ. *उद्योग*

- प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको योगदान बढाउनु।
- रोजगारमूलक र उच्च प्रतिफलयुक्त दिगो औधोगिक विकास गर्नु।
- लघु, घरेलु, मझौला तथा ठूला उद्योगहरूको विकास तथा विस्तारबाट कर्णाली प्रदेशको अर्थतन्त्र सुदृढ गरी निरपेक्ष गरिबीको अन्त्य गर्नु।

ङ. वाणिज्य तथा आपूर्ति

- आधारभूत उपभोगका प्रतिस्पर्धी र तुलनात्मक लाभका निर्यातजन्य वस्तु तथा सेवाको उत्पादन वृद्धि गरी व्यापार बढाउनु।
- आपूर्ति व्यवस्थालाई सहज, सरल र सुदृढ बनाई सर्वसुलभ आपूर्ति सुनिश्चित गर्नु।

च. पर्यटन विकास

- कर्णालीका पर्यटकीय सर्किटहरूको विकास गर्नु।
- कर्णालीलाई सुरक्षित, गुणस्तरीय र आकर्षक पर्यटनमैत्री प्रदेशको रूपमा विकास गर्नु।

छ. गरिबी निवारण

- विपन्न र सीमान्तकृत समुदायको उत्पादनका श्रोत र साधन, सीप, पुँजी, प्रविधि र सेवाहरूमा पहुँच बढाउनु ।
- सामाजिक आर्थिक असमानता कम गर्नु ।
- रोजगारी एवं स्वरोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्नु ।

ज. उद्यमशीलता विकास

- उद्यमहरूको विकासका लागि अनुकूल र उत्प्रेरक वातावरण सिर्जना गर्नु।
- उद्यमी मानव संशाधन र उद्यमशील संस्कृति विकास गर्नु ।
- रोजगारी र आय आर्जनका अवसरहरू वृद्धि गर्नु ।

३.१.६ रणनीति

क. वन तथा जैविक विविधता

- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने।
- वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने।
- वन क्षेत्रको माध्यमबाट उद्यम विकास तथा रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्ने।

ख. जडिबुटी

- जडिबुटीको पहिचान, सर्वेक्षण, संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने।
- जडिबुटी खेती विस्तार गर्ने।
- जडिबुटी प्रशोधन तथा बजारीकरण गर्ने।

ग. खानी तथा खनिज सम्पदा

- खानी तथा खनिज पदार्थहरूको अन्वेषण, संरक्षण तथा उत्खनन् गर्ने।
- खानीमा लगानी गर्न लगानीमैत्री वातावरण सिर्जना गर्ने।
- खनिज प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्ने।

घ. उद्योग

- उद्योग सम्बन्धी नीति तथा कानुनको तर्जुमा गरी लगानीमैत्री वातावरण तयार गर्ने।
- तुलनात्मक लाभका उद्योग व्यवसायहरूको प्रवर्द्धन गर्ने।
- उद्योगलाई आवश्यक पर्ने पूर्वाधारको विकास गर्ने।

ङ. वाणिज्य तथा आपूर्ति

- तुलनात्मक लाभका निर्यातजन्य वस्तु तथा सेवाको उत्पादन वृद्धि गरी ब्यापार बढाउने।
- आवश्यक पूर्वाधार विकास गरी उत्पादित वस्तुहरू बजारसम्म पुऱ्याउने।
- नीतिगत सुधार गर्ने।
- आपूर्ति प्रणाली सुदृढ गर्ने।

च. पर्यटन विकास

- कर्णाली प्रदेशलाई सुरक्षित र आकर्षक पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्ने।
- गुणस्तरीय पर्यटकीय सेवा सुबिधाको विस्तार गरी पर्यटकको बसाइ लम्ब्याउने ।
- सुनघलो त्रिभुज र सुनौलो सिक्रीको अवधारणा अनुरूप पर्यटन पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्ने ।
- धार्मिक पर्यटनको विस्तार गर्ने ।

छ. गरिबी निवारण

- वास्तविक गरिबहरूको पहिचान गरी ग्रामीण तथा शहरी गरिबी लक्षित छुट्टाछुट्टै रणनीति कार्यान्वयन गर्ने ।
- विपन्न समुदायलाई श्रोतसाधन, सीप र प्रविधिले यूक्त बनाउने ।
- आधारभूत भौतिक पूर्वाधार, सेवा र सूचनाहरूमा विपन्न वर्गको पहुँच बढाउने ।
- अन्तरनिकाय र अन्तरक्षेत्रीय आवद्धता र समन्वयलाई सुदृढ बनाउने ।
- उत्पादनमूलक रोजगारीका अवसरहरूको वृद्धि गर्ने ।

ज. उद्यमशीलता विकास

- नीतिगत, संस्थागत, कानूनी तथा प्रकृयागत सुधार र अत्यावश्यक पूर्वाधारहरू स्थापित गर्ने ।
- उद्यमशीलता विकासका लागि प्रोत्साहन, सहकार्य र साझेदारी गर्ने ।
- महिला र यूवाहरूमा उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गर्ने ।
- उद्यमशीलताको लागि वित्तीय पहूच र लगानीमा वृद्धि गर्ने ।

३.१.७ विषय क्षेत्रगत त्रिवर्षीय नतिजा सूचक र लक्ष्य

क्र. सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ को उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३
१	वनले ढाकेको क्षेत्रफल	प्रतिशत	३८.५७	३८.५७	४१.५३	४२	४२
२	वनजन्य उत्पादनको वृद्धि दर	प्रतिशत	-	१.३	१.४६	१.६	१.६
३	वन क्षेत्रबाट प्राप्त राजस्व रकम	रु लाखमा	१०,६५.३८	१८,१५	१९,९६	२१,९६	२२,००
४	सामुदायिक वनको संख्या	सङ्ख्या	२७,६९	२७,७०	२७,७९	२७,९०	२८,००
५	सामुदायिक वनको क्षेत्रफल	हेक्टर	३८,०३,३२.७६	३९,००,००	३९,००,००	३९,००,००	३९,००,००
६	संरक्षित भू-परिधी	सङ्ख्या	०	०	२	३	३
७	निजी वनको संख्या	सङ्ख्या	१,६३	१,६३	१,६३	१,६३	१,६३
८	निजी वन क्षेत्रफल	हेक्टर	९७.७६	९७.७६	९७.७६	९७.७६	९७.७६
९	वन नर्सरी	सङ्ख्या	१०	१३	१५	१५	१५
१०	कवुलियती वनको संख्या	सङ्ख्या	७,८६	७,८६	७,८६	७,८६	७,८६
११	कवुलियती वन क्षेत्रफल	हेक्टर	६२,५३.७	६२,५३.७	६२,५३.७	६२,५३.७	६२,५३.७
१२	धार्मिक वनको संख्या	सङ्ख्या	११	११	११	११	११
१३	धार्मिक वन क्षेत्रफल	हेक्टर	६६.७३	६६.७३	६६.७३	६६.७३	६६.७३
१४	वन संरक्षण क्षेत्र संख्या	सङ्ख्या	१	१	१	१	१
१५	वन संरक्षण क्षेत्र क्षेत्रफल	हेक्टर	१,७५.५	१,७५.५	१,७५.५	१,७५.५	१,७५.५
१६	चरन क्षेत्र	हेक्टर	९०,९०,५०	९०,९०,५०	९७,५८,५२	१,००,००,००	१,००,००,००
१७	दाउरा उत्पादन	मे टन	१५	१६	२२.४	२३.२	२५
१८	काठ उत्पादन	घनफिट	१८,४१,६८.२२	२०,००,००	४५,००,००	४९,५०,००	४९,५०,००
१९	वन उद्यमको विकास तथा प्रवर्द्धन	सङ्ख्या	४,३४	५,००	१८,००	१८,५०	१८,५०
२०	वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रफल	हेक्टर	२,६३.१	३,५०	२५,००	२५,००	२५,००

क्र. सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ को उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३
२१	विरुवा उत्पादन	सङ्ख्या	१,९८,६३,००	२,००,००,००	५,००,००,००	५,००,००,००	५,००,००,००
२२	प्राकृतिक बहुमूल्य जडिबुटीहरूको उत्पादन वृद्धि दर	प्रतिशत	०	५	२२	२५	२५
२३	व्यावसायिक बहुमूल्य जडिबुटीहरूको उत्पादन वृद्धि दर	प्रतिशत	१	१०	२२	२५	२५
२४	प्रशोधित जडिबुटीहरूको निर्यात वृद्धि दर	प्रतिशत	०	०	१२	१५	१५
२५	जडिबुटीहरूको व्यावसायिक उत्पादन क्षेत्रफल	हेक्टर	१५,००	१८,००	२०,००	२२,००	२५,००
२६	जडिबुटीहरूको नर्सरी	सङ्ख्या	१०	१५	२,००	२,५०	२,५०
२७	जडिबुटीबाट प्राप्त कूल राजश्व	रु करोडमा	५.२	१०	१८.१५	२०	२०
२८	प्राकृतिक रूपमा उत्पादित जडिबुटी सङ्कलन(यार्सागुम्वा)	के जी	२०,००	५०,००	३,००,००	३,५०,००	३,५०,००
२९	प्राकृतिक रूपमा उत्पादित जडिबुटी सङ्कलन(जटामसी)	के जी	३९,४४,०४	४०,५९,३३	४२,००,२७	४३,७६,२०	४३,७६,२०
३०	प्राकृतिक रूपमा उत्पादित जडिबुटी सङ्कलन(टिमुर)	के जी	१,००,००	१,५०,००	२,००,००	२,००,००	३,००,००
३१	जडिबुटीबाट प्रदेशमा भएको कुल आम्दानी	रु करोडमा	१०	१५	१५	१५	२०
३२	गैरकाष्ठ वन पैदवार उत्पादन(खोटो)	केजी	२,०५,९६,१२	२,१५,७७,१७	२,२५,९६,३०	२,३५,९६,३४	२,५०,००,००
३३	गैरकाष्ठ वन पैदवार उत्पादन(गिट्टी)	घनमिटर	०	०	८,००,००	९,००,००	९,००,००
३४	जडिबुटी प्रशोधन उद्योग(ठूला)	सङ्ख्या	०	०	५	५	५

क्र. सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ को उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/ ०८१	२०८१/ ०८२	२०८२/ ०८३
३५	जडिबुटी प्रशोधन उद्योग(मझौला)	सङ्ख्या	०	१	१०	१०	१०
३६	जडिबुटी प्रशोधन उद्योग(लघु उद्योग)	सङ्ख्या	५,००	५,००	१८,००	२०,००	२०,००
३७	रत्नपथ्थर	सङ्ख्या	०	१	७	१०	१०
३८	चुन ढुङ्गा	सङ्ख्या	०	१	१	१	१
३९	वालुवा गिट्टी	प्रतिशत	०	०	२०	२५	२०
४०	नयाँ खानीहरूको अन्वेषण	सङ्ख्या	०	०	१	२	२
४१	खानीहरूको उत्खनन्	सङ्ख्या	०	०	९	१०	१०
४२	खानीबाट उत्पादित रत्न पत्थर	मे टन	०	०	५,००	१०,००	१०,००
४३	खानी प्रशोधन उद्योग(ठूला)	सङ्ख्या	०	०	२	५	५
४४	खानी प्रशोधन उद्योग(मझौला)	सङ्ख्या	०	०	३	६	६
४५	खानी प्रशोधन उद्योग(लघु उद्योग)	सङ्ख्या	५	१०	२५	३६	४०
४६	औद्योगिक उत्पादनको वृद्धि दर	प्रतिशत	-	-	३७.६	३७.५	२०
४७	आयात प्रतिष्ठापन दर	प्रतिशत	-	-	४	५	५
४८	निर्यात वृद्धि दर	प्रतिशत	-	-	२०	२५	२५
४९	ठूला उद्योगहरू	सङ्ख्या	-	-	२	३	१
५०	मझौला उद्योगहरू	सङ्ख्या	१	२	३	७	१०
५१	साना तथा घरेलु उद्योगहरू	सङ्ख्या	३४,००	५०,००	१,००,००	१,००,००	१,००,००
५२	खाद्य सञ्चय डिपो	सङ्ख्या	१	१	१०	१२	१५
५३	तोकिएको दुर्गम जिल्लामा खाद्य ढुवानी	मे टन	-	-	५०,००	५०,००	१०,००
५४	औद्योगिक क्षेत्र	सङ्ख्या	१	१	२	३	५
५५	औद्योगिक ग्राम	सङ्ख्या	१	१	१७	२५	२५
५६	घरेलु तथा लघु	सङ्ख्या	५०,००	९५,८३	१,०६,४७	१,१०,००	१,५०,००

क्र. सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ को उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३
	उद्यमी						
५७	प्रदेशमा हुने कूल व्यापार(आयात)	रु करोडमा	-	-	२०,८९	२२,६०	-
५८	प्रदेशमा हुने कूल व्यापार(निर्यात)	रु करोडमा	-	-	-	-	-
५९	पर्यटन आयको वृद्धि दर	प्रतिशत	२	५	२०	२५	२५
६०	पर्यटकीय केन्द्रहरूको विकास र विस्तार कार्यक्रम	सङ्ख्या	१०	५०	८३	१,०८	१,५०
६१	पर्यटकीय मार्गको विस्तार	कि मि	५०	१,००	५,००	६,००	६,००
६२	पर्यटकीयस्तरका होटलहरू	सङ्ख्या	१,००	१,५०	१,५०	२,००	२,००
६३	होमस्टे	सङ्ख्या	३३	३५	४५	५०	५०
६४	पर्यटक आवागमन स्वदेशी (लाख)	सङ्ख्या प्रतिवर्ष	२	५	६	७	१०
६५	पर्यटक आवागमन विदेशी (हजार)	सङ्ख्या प्रतिवर्ष	०.१	१०	१२	१५	१५
६६	पर्यटक आवागमन मानसरोवर लक्षित (हजार)	सङ्ख्या प्रतिवर्ष	०.५	१	२५	३०	५०

श्रोत: उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश ।

३.१.८ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	विनियोजन तथा प्रक्षेपण			स्रोत		
	कुल	चालु	पुंजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	२१४१२७३	९४६३२९	११९४९४४	११९७२००	९४४०७३	-
२०८१/८२	१९५०७८५	८९२५००	१०५८२८५	९९७५००	९५३२८५	-
२०८२/८३	२००३४००	९४६०५०	१०५७३५०	१०५७३५०	९४६०५०	-

३.१.९ कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरणः

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	कार्यक्रम/आयोजना अबधी	लागत (रु. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
३०७०२०१२	डिभिजन वन कार्यालयहरू	४	वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन	सालबसाली	४६,५३,०७	विकासका लागि वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधता संरक्षण, समावेशी आर्थिक समृद्धिसँग जोडिएको हुने
३०७०१०११	उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय	४	क्षेत्रगत प्रादेशिक नीति, योजना तर्जुमा, समन्वय, सहजीकरण, नियमन तथा अनुगमन र मूल्याङ्कन।	सालबसाली	३,१२,४४	• उद्योग, पर्यटन तथा वन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि भएको हुने । • संस्थागत विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा निजी क्षेत्रसँगको सहकार्य भएको हुने
३०७०१०१२	उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयहरू	४	क्षेत्रगत प्रादेशिक नीति, योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन र नियमित एवं आवधिक पृष्ठपोषण।	सालबसाली	८,७७,२७	• उद्योग, पर्यटन तथा वन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि भएको हुने • संस्थागत विकास, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा निजी

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	कार्यक्रम/आयोजना अबधी	लागत (रु. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
						क्षेत्रसँगको सहकार्य भएको हुने
३०७०१९०१	सिप विकास तथा रोजगारमुलक तालिम	४	स्वरोजगारी सिर्जना र आयआर्जन	सालबसाली	५,६५,५०	विपन्न लक्षित आयमूलक सीप विकास तालिम सञ्चालन र व्यवसाय सञ्चालनमा सहयोग भएको हुने
३०७०१९०२	उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	४	स्थानीय सीपमूलक विविध उद्यमहरूबाट आर्थिक विकासमा योगदान दिने ।	सालबसाली	१७,४२,००	स्थानीय सीप प्रवर्द्धन सहितको विविध उद्यमहरू सञ्चालन भएको हुने ।
३०७०२०११	प्रदेश वन निर्देशनालय	४	प्रादेशिक वन व्यवस्थापन र संरक्षणको लागि जनशक्ति व्यवस्थापन, क्षमता विकास तथा अध्ययन तथा अनुसन्धान।	सालबसाली	२,८२,५४	प्रादेशिक वन व्यवस्थापन र संरक्षण तथा वन क्षेत्रको प्रदेशको आर्थिक विकाससँगको सामाञ्जस्यताका लागि आवश्यक नीति तथा योजना तर्जुमा भएको हुने
३०७०२९०१	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरू	४	भूक्षय तथा पहिरो नियन्त्रण र जलाधार संरक्षण ।	सालबसाली	४,२३,०८	• भूक्षय तथा पहिरो रोकथामसम्बन्धी संरचना निर्माण भइ मानव बस्ती सुरक्षित भएको हुने • विद्युत तथा खानेपानी आयोजनाको जलाधार संरक्षण भएको हुने • सडकसँगको भूसंरक्षण र तालक्षेत्रको जलाधार संरक्षण भएको हुने ।
३०७०२९०२	एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	४	नदि प्रणालीमा आधारित जलाधार व्यवस्थापन गर्ने	सालबसाली	२९,९९,८०	पानि मुहानहरूको संरक्षण तटबन्ध तथा बाँध निर्माण
३०७०२९०३	पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम/पर्यटन विकास	४	कर्णालीका पर्यटकीय सर्किटहरूको विकास गर्नु। कर्णालीलाई शाहसीक पर्यटकीय प्रदेशको रूपमा विकास गर्नु।	सालबसाली	३९,०६,७५	• पदमार्ग निर्माण, होमस्टे स्थापना र सूचन केन्द्र सञ्चालन भएको हुने • जलयात्रा,बृहत ट्रेकिङ सर्कलसम्बन्धी सम्भाव्यता

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	कार्यक्रम/आयोजना अबधी	लागत (रु. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
						अध्ययन भएको हुने। • कोसेली घर, सम्भावित पर्यटकीय स्थलको सूचना एप्लिकेसन निर्माण भएको हुने । • करिब १०००० जनाले रोजगारी पाएको हुने।
३०७०२९०४	दिगो वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	४	राष्ट्रिय वन संरक्षण, विकास तथा व्यवस्थापन	सालबसाली	१५,१५,८६	• बन डढेलो, वन अपराध, वन अतिक्रमण तथा बाह्य मिचाहा प्रजाती नियन्त्रण भइ वनक्षेत्रको संरक्षण भएको हुने ।
३०७०३०११	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	४	वन संरक्षण र विकास सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान तथा कर्मचारी क्षमता विकास कार्यक्रम तथा नीति योजना तर्जुमा ।	सालबसाली	२,७५,७९	• वन संरक्षण र विकास सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान तथा प्रतिवेदन भएको हुने र तत्सम्बन्धमा प्रादेशिक नीति तथा ऐन तर्जुमा भएको हुने ।
३०७०००११	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	४	क्षेत्रगत प्रादेशिक नीति, योजना तर्जुमा, समन्वय, सहजीकरण, नियमन तथा अनुगमन र मूल्याङ्कन	सालबसाली	११,४४,९१	• प्रादेशिक व्यवसाय ऐन र नियमावलि तर्जुमा भएको हुने । • औद्योगिक क्षेत्र, करिडर र विशेष आर्गिक क्षेत्रसम्बन्धी संभाव्यता अध्ययन भएको हुने ।
३०७०३९०१	अनुसन्धान तथा विकास	४	वन, वातावरण, जडिबुटी, जलवायु परिवर्तन लगायतका विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने	सालबसाली	३,४६,००	जडिबुटीको पहिचान, सर्वेक्षण, संरक्षण तथा व्यवस्थापन भएको हुनेछ।

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेको छन ।

ब.उ.श .नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हाल सम्मको प्रगति स्थिति	आगामी तीन वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व. २०८०/०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
३०७०२०१२	डिभिजन वन कार्यालयहरू	• सामुदायिक वनको संख्या तथा क्षेत्रफल वृद्धि भएको – • चोरी शिकारी नियन्त्रण भएको ।	वन डढेलो नियन्त्रण भएको हुने, काठ उत्पादनमा वृद्धि भई प्रदेशको राजस्व संकलनमा बढोत्तरी हुने।	प्रशासनिक खर्च मात्रै समावेस भएको
३०७०१०११	उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय	.	.	-बिजिनेस इन्कुबेसन सेन्टरको स्थापना गरी ग्रीन बिजिनेस स्टार्टअपका लागि बिऊपुजि कार्यक्रम -विद्युतिय सौगात घर निर्माण
३०७०१०१२	उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालयहरू	.	.	प्रशासनिक खर्च मात्रै समावेस भएको
३०७०१९०१	सिप विकास तथा रोजगारमुलक तालिम	.	सीप विकास तालिमलाई प्रभावकारी एवं नतिजामूखी बनाउन***"सीप नक्साङ्कन"*** भएको हुने	- उद्यमशिलता विकास तालिम - स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित शिप विकास तालिम - प्रविधि तथा बजारमा आधारित शिप विकास तालिम - निर्माण सेवा सम्बन्धी शिप विकास तालिम - परम्परागत सीपमा आधारित सीप विकास कार्यक्रम
३०७०१९०२	उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	.	.	- प्रशोधन केन्द्र स्थापना/संचालनका लागि प्राविधिक सहयोग
३०७०२०११	प्रदेश वन निर्देशनालय	.	.	प्रशासनिक खर्च मात्रै समावेस भएको
३०७०२९०१	भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरू	.	.	प्रशासनिक खर्च मात्रै समावेस भएको
३०७०२९०२	एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	३०० भन्दा बढी तटबन्ध तथा बाँध निर्माण, खेति योग्य जमिनको संरक्षण, नदि कटान	एकीकृत जलाधार व्यवस्थापना योजना कार्यान्वयन भएको हुने ।	-पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम -पानि मुहान संरक्षण कार्यक्रम

ब.उ.श .नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हाल सम्मको प्रगति स्थिति	आगामी तीन वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व. २०८०/०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
		नियन्त्रण तथा बायोईन्जीनियरिंगका कार्य भएको ।		- *एक वडा-एक प्राकृतिक रिचार्ज पोखरी*
३०७०२९०३	पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम/पर्यटन विकास	पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि गुरुयोजना निर्माण गरी कार्यन्वयनमा रहेको पर्यटकीय पदमार्गहरूको विकास भएको पर्यटन प्रचार प्रसार गरिएको	पर्यटकीय केन्द्रहरूको विकास र विस्तार कार्यक्रम पर्यटकीयमार्ग विस्तार पर्यटकीय स्तरका होटलहरूको विकासमा जोड	- रारा पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण - होमस्टे प्रवर्द्धन कार्यक्रम -पदमार्गहरू निर्माण तथा विस्तार
३०७०२९०४	दिगो वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	काठ, दाउरा र गैरकाष्ठ वन पैदावारको आपूर्तिबाट स्थानीय रोजगारी तथा आय आर्जन, दिगो तथा वैज्ञानिक वनको व्यवस्थापन मार्फत वन पैदावारको सहज आपूर्ति भएको । सामुदायिक, निजी, कबुलियती तथा कृषि वन क्षेत्रको स्तरोन्नति भई रोजगारी तथा आय आर्जन वृद्धि भएको हुनेछ ।	वनले ढाकेको क्षेत्रफलमा बढोत्तरी वनजन्य उत्पादनको वृद्धि वन क्षेत्रबाट प्राप्त राजस्व रकममा वृद्धि	-सव डिभिजन संस्थागत विकास कार्यक्रम -कृषिवन/नीजि वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम -जडिबुटी बिकास कार्यक्रम - समुदायमा आधारित वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम - स्थायी वन नर्सरी निर्माण तथा मर्मत
३०७०३०११	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	.	.	.
३०७०००११	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	.	.	.
३०७०३९०१	अनुसन्धान तथा विकास	.	.	- लिमी उपत्यका पर्यटन पूर्वाधार सम्भाव्यता सहितको वातावरणीय अध्ययन - डाले चुक उत्पादन, खेति विस्तार तथा प्रशोधन सम्भाव्यता अध्ययन - Impacts of Climate Change on Rangeland and Its Managemnet Modality in the Himalayan Region of Karnali province with respect to the Herder's perception

३.१.१० जोखिम पक्ष र अनुमान

औद्योगिकरण एवम् उद्यमशिलताको अभाव, जलवायु परिवर्तन, पर्यटकीय पूर्वाधारको अभाव, प्रतिकुल भौगोलिक भु-वनोट, विकास र वातावरणबीचको असन्तुलन, दिगो विकासको आन्तरिकीकरण जस्ता जोखिम पक्ष रहेको छन् ।

३.२ भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी

३.२.१ पृष्ठभूमि

कर्णाली प्रदेशका जनताको मुख्य पेशा र जीविकोपार्जनको मूल आधार कृषि तथा पशुपन्छी पालन हो । कुल ग्रार्हस्थ्य उत्पादनमा ३०.१ प्रतिशत योगदान रहेको कृषि क्षेत्र समृद्ध कर्णाली सुखारी कर्णालीवासीको दिर्घकालीन लक्ष्य हासिल गर्ने प्रमुख आधार हो । प्रदेशमा विद्यमान गरिबी न्युनीकरण, ग्रामिण रोजगारी सिर्जना, उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि लगायत समग्र विकासमा यस क्षेत्रको योगदान उल्लेखनिय रहेको छ । कर्णाली प्रदेशको विकासको मेरुदण्डको रूपमा रहेको यस क्षेत्र गरिबी निवारण एवम् रोजगारी सिर्जनामा उल्लेख्य टेवा पुऱ्याउने भएको कारण उच्च प्राथमिकता पाउदै आएको छ ।

प्रदेशमा व्याप्त निरपेक्ष गरिबी अन्त्य गर्नका लागि सहकारी क्षेत्रको योगदान महत्त्वपूर्ण हुन्छ। गाउँगाउँमा सहकारी, घरघरमा रोजगारीको नारालाई सार्थक तुल्याउन सके सहकारी मार्फत प्रदेशभित्र यथेष्ट रूपमा रोजगारीको सिर्जना गर्न सक्ने सम्भावना रहको छ । स्थानीय तहमा रैथाने बालीहरूको संरक्षण तथा प्रवर्द्धनका लागि पनि सहकारीहरूको साझेदारी अपरिहार्य छ ।

३.२.२ समस्या र चुनौतीः

कृषियोग्य भूमिको खण्डीकरण बढ्दै जानु, गैह्रकृषि क्षेत्रमा यसको उपयोग बढ्दै जानु, बाँझो जमीन व्यवस्थापन, अव्यवस्थित बसोवास एवम् शहरीकरण, तुलनात्मक लाभका कृषि उपजको उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि, प्राङ्गगारिक कृषि उपज उत्पादन जस्ता समस्याहरू यथावत रहेका छन् । कर्णाली प्रदेशको भू-उपयोग योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु, बाँझो जमीन उपयोग, सहकारीमार्फत रोजगारी सिर्जना, श्रमशक्तिको रूपमा रहेका युवा जनशक्ति वैदेशिक रोजगारीमा संलग्न हुनु, स्थानीय उत्पादनको उपयुक्त बजारीकरण र रैथानै बालीको संरक्षण गर्नु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौती रहेका छन् ।

३.२.३ सोच

- प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनमा वृद्धि, हरित अर्थतन्त्रमा आधारित समृद्धि।(प्राङ्गारिक तथा व्यावसायिक कृषि)

- स्वच्छ, स्वस्थ, प्राङ्गारिक तथा व्यावसायिक पशुपन्छी, मत्स्य तथा मौरी पालनद्वारा आर्थिक उन्नति (पशुपन्छी, मत्स्य तथा मौरी पालन)
- खाद्य सम्प्रभूताको प्रत्याभूति सहितको खाद्य तथा पोषण सुरक्षायुक्त प्रदेश ।(खाद्य सम्प्रभूता, खाद्य सुरक्षा तथा पोषण)
- दिगो र वैज्ञानिक भू-व्यवस्थापन (भूमि व्यवस्थापन)
- आर्थिक समुन्नतिका लागि दिगो सहकारी विकास (सहकारी क्षेत्र)
- नागरिकहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याई गरिबी निवारण गर्दै समृद्ध प्रदेशको निर्माण (गरिबी निवारण)

३.२.४ लक्ष्य

अ. प्राङ्गारिक तथा व्यावसायिक कृषि

- प्राङ्गारिक कृषि प्रणालीको माध्यमबाट कृषि पेशालाई व्यावसायिक र प्रतिस्पर्धी बनाई कृषकहरूको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने।

आ. पशुपन्छी, मत्स्य तथा मौरी पालन

- प्राङ्गारिक प्रणाली तथा प्रविधिलाई प्राथमिकता दिई पशुपन्छी, मत्स्य तथा मौरीपालन व्यवसायलाई कृषकहरूको जीविकोपार्जनको प्रमुख माध्यमसँगै व्यावसायिक र प्रतिस्पर्धी बनाउने।

इ. खाद्य सम्प्रभूता, खाद्य सुरक्षा तथा पोषण

- गुणस्तरीय तथा पोषणयुक्त खाद्यको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने।

ई. भूमि व्यवस्थापन

- उपलब्ध भूमि स्रोतको उचित उपयोग तथा दिगो व्यवस्थापनमार्फत कर्णाली प्रदेशको समृद्धि हासिल गर्ने।

उ. सहकारी

- प्रदेश अर्थतन्त्रको सबल खम्बाको रूपमा सहकारीको विकास गर्ने।

ऊ. गरिबी निवारण

- निरपेक्ष गरिबीलाई १८ प्रतिशत र बहुआयामिक गरिबीलाई २५ प्रतिशतमा ल्याउने।

३.२.५ उद्देश्य

क. प्राङ्गारिक तथा व्यावसायिक कृषि

- प्राङ्गारिक कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी कृषकको आय बढाउनु।

- तुलनात्मक लाभका कृषि उपज प्रवर्द्धन गरी कृषि क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धी बनाउनु।
- रैथाने बाली र जैविक विविधताको संरक्षण र सम्वर्द्धन गरी वातावरणमैत्री कृषि प्रवर्द्धन गर्नु।
- पुष्पखेती, रेशमखेती, नगदेबाली, मसलाबाली तथा उच्च मूल्यका जडिबुटी खेतीको थालनी तथा विस्तार गर्नु।

ख. पशुपन्छी, मत्स्य तथा मौरी पालन

- तुलनात्मक लाभका उपजहरू प्रवर्द्धन गरी पशुपन्छी, मत्स्य तथा मौरीपालन क्षेत्रलाई उत्पादनशील र प्रतिस्पर्धी बनाउने।
- पशुपन्छी, मत्स्य तथा मौरीजन्य पदार्थको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी कृषकहरूको आय बढाउने।

ग. खाद्य सम्प्रभूता, खाद्य सुरक्षा तथा पोषण

- गुणस्तरयुक्त र पोषणयुक्त खाद्यवस्तुको सर्वसुलभ आपूर्ति, वितरण प्रणाली र उपभोगमा सुधार गर्नु।
- स्थानीय दिगो कृषि प्रणालीको प्रवर्द्धन र बजारीकरण गरी आन्तरिक खाद्य उपलब्धता तथा पहुँचको अवस्था सुदृढ गर्नु।
- खाद्य सुरक्षाको हिसाबले जोखिममा रहेका क्षेत्र र समूहको नियमित पहिचान गरी खाद्य अधिकारको प्रत्याभूत गर्न आवश्यक खाद्यको उपलब्धता र पोषण सुनिश्चित गर्नु।

घ. भूमि व्यवस्थापन

- जोखिम संवेदनशील भू-उपयोगको गुरुयोजना तयार गरी योजनाबद्ध भू-उपयोग लागु गर्नु।
- कृषियोग्य भूमिको दिगो तथा अर्गानिक भू-व्यवस्थापनमार्फत उर्वराशक्ति वृद्धि गर्नु।
- सीमान्तकृत, गरिब तथा भूमिहिन वर्गहरूको भूमिमा पहुँच र स्वामित्व स्थापित गर्नु।

ङ. सहकारी

- सहकारीलाई उत्पादनको क्षेत्रमा परिचालन गरी गरिबी निवारण गर्नु।
- जनताको आयआर्जनमा वृद्धिगरी समृद्धि हासिल गर्न योगदान गर्नु।

च. गरिबी निवारण

- विपन्न र सीमान्तकृत समुदायको उत्पादनका श्रोत र साधन, सीप, पुँजी, प्रविधि र सेवाहरूमा पहुँच बढाउनु ।
- सामाजिक आर्थिक असमानता कम गर्नु ।
- रोजगारी एवं स्वरोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्नु ।

३.२.६ रणनीति

क. प्राङ्गारिक तथा व्यावसायिक कृषि

- उत्पादन वृद्धिका लागि उत्पादन सामग्री, पूर्वाधार, प्रविधि तथा प्राविधिक सेवाको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने।
- व्यावसायिक कृषि उत्पादन वृद्धिका लागि आवश्यक कृषि ऋणको उपलव्धता सुनिश्चित गर्ने।
- रैथाने कृषि उत्पादनहरूको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै प्राङ्गारिक उत्पादनमा वृद्धि गरी आन्तरिक र वाह्य बजारमा निर्यात गर्ने।

ख. पशुपन्छी, मत्स्य तथा मौरी पालन

- गुणस्तरीय उत्पादन सामग्री, प्रविधि तथा विज्ञ प्राविधिक सेवाको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने।
- व्यावसायिक उत्पादनका लागि आवश्यक सहुलियत ऋणको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने।
- पशुपालनको व्यावसायिकरण गर्न प्रविधि, अनुसन्धान तथा स्रोत केन्द्र मार्फत वस्तु तथा सेवा विकास र विस्तार गर्ने।

ग. खाद्य सम्प्रभूता, खाद्य सुरक्षा तथा पोषण

- खाद्य अधिकार, खाद्य सुरक्षा तथा खाद्य सम्प्रभूता र पोषण सम्बन्धी नीति, योजना र कार्यक्रम तय गरी लागु गर्ने।
- आपतकालीन अवस्थामा खाद्य तथा पोषण सम्बन्धी सेवाहरूको लागि पूर्व तयारी गर्ने।
- खाद्य तथा पोषण असुरक्षित क्षेत्रका घर परिवारलाई परिचयपत्र जारी गरी आवश्यक खाद्यको व्यवस्था मिलाउने।

घ. भूमि व्यवस्थापन

- उपलब्ध भूमिको बैज्ञानिक वर्गीकरण तथा दिगो उपयोग गर्ने।
- भूमिहीन, सुकुम्बासी तथा सीमान्तकृत वर्गको भूमि माथिको अधिकार र पहुँच सुनिश्चित गरी गरिबी निवारण गर्ने।

ङ. सहकारी

- सहकारीको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहकारी शिक्षा र सूचनाको प्रयोग गर्ने।
- सहकारीहरूको सबै क्षेत्रमा विस्तार गरी गरिब तथा विपन्नहरूको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने। सहकारीहरूलाई उत्पादनका क्षेत्रमा केन्द्रित गरी गुणस्तरीय, प्रतिष्पर्धी र प्रभावकारी बनाउने।

च. गरिबी निवारण

- वास्तविक गरिबहरूको पहिचान गरी ग्रामीण तथा शहरी गरिबी लक्षित छुट्टाछुट्टै रणनीति कार्यान्वयन गर्ने ।
- विपन्न समुदायलाई श्रोतसाधन, सीप र प्रविधिले यूक्त बनाउने ।
- आधारभूत भौतिक पूर्वाधार, सेवा र सूचनाहरूमा विपन्न वर्गको पहुँच बढाउने
- अन्तरनिकाय र अन्तरक्षेत्रीय आवद्धता र समन्वयलाई सुदृढ बनाउने ।
- उत्पादनमूलक रोजगारीका अवसरहरूको वृद्धि गर्ने ।

३.२.७ विषय क्षेत्रगत त्रिवर्षीय नतिजा सूचक र लक्ष्यः

क्र. सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ को यथार्थ उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
१	प्रमुख अन्न बालीहरूको उत्पादन						
	धान	मे.ट.	१३७१६५	१४६६२९	१४६६३५	१४६६४०	१४६६५४
	मकै	मे.ट.	२३३३९०	२५९१२२	२५९१२५	२५९१३०	२५९१३२
	गहूँ	मे.ट.	१७६५३४	१६९५५०	१६९५५२	१६९५५५	१६९५५७
	कोदो	मे.ट.	२०७५२	२२९०४	२२९०६	२२९०७	२२९०९
	जौं	मे.ट.	११९२४	११९२६	११९२७	११९२७	११९२८
	प्रमुख अन्न बालीहरूको उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	२.१९	२.१६	२.१८	२.१९	२.१९
२	प्रमुख नगदे बालीहरूको उत्पादन						
	तेलहन	मे.ट.	२७६९१	२७७२०	२७७२१	२७७२१	२७७२२
	आलु	मे.ट.	२११४०५	२११४२४	२११४३०	२११४३५	२११४४०
	उँखु	मे.ट.	-	-	०.००१	०.०२	०.०५
४	प्रमुख नगदे बालीहरूको उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	८	८.८३	८.८३	८.८४	८.८४
५	प्रमुख तरकारीहरूको उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	१०.१७	१०.७१	१०.७२	१०.७५	१०.८
६	प्रमुख दलहन बालीको उत्पादन						
	मकै	मे.ट.	३६७७५६	२५९१२२	२५९१२५	२५९१३०	२५९१३२
	चना	मे.ट.	१०११	१०९८	१०९९	१०९९	११००
	केराउ	मे.ट.	१२७८	१३११	१३१२	१३१३	१३१३
	कालो मास	मे.ट.	४४०	४४१	४४२	४४२	४४३
	भटमास	मे.ट.	६३००	६३३९	६३४०	६३४०	६३४१
७	प्रमुख दलहन बालीहरूको	मे.ट./हे.	१.२१	१.२९	१.३०	१.३०	१.३०

क्र. सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ को यथार्थ उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
	उत्पादकत्व						
८	सिमिको उत्पादन	मे.ट.	११५०	१११७७	१११७९	१११८२	१११८५
९	सिमिको उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	१.५५	१.६८	१.६८	१.६९	१.६९
१०	स्याउको उत्पादन	मे.ट.	२९१८६	31155	३११६०	३११६५	३११७०
११	स्याउको उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	९	९.९	१०	१०	१०
१२	अन्य फलफुलहरूको उत्पादन(हिउदे)						
	नास्पति	मे.ट.	१४२४	१४२४	१४२४	१४२४	१४२४
	ओखर	मे.ट.	३३४१	३३४६	३३४६	३३४६	३३४६
	आरु	मे.ट.	१४७७	१४७७	१४७८	१४७८	१४७९
	आरुबहडा	मे.ट.	१५५४	१५५४	१५५४	१५५५	१५५५
	खुर्पानी	मे.ट.	१०१२	१०१२	१०१२	१०१२	१०१२
	किबी	मे.ट.	८१	९१	९१	९२	९३
	अनार	मे.ट.	५०१	५१२	५१२	५१२	५१२
१३	अन्य फलफुलहरूको उत्पादकत्व(हिउदे)	मे.ट./हे.	६.१५	६.१८	६.१८	६.१८	६.१८
१४	सुन्तला उत्पादन	मे.ट.	२७८२६	२८२२५	२८२२५	२८२२५	२८२२५
१५	सुन्तला उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	११.१७	११.१	११.१	११.१	११.१
	अन्य फलफुलहरू (वर्षे) को उत्पादन						
	आँप	मे.ट.	६९००	६९४५	६९४५	६९४५	६९४५
	लिची	मे.ट.	५२२	५२२	५२३	५२४	५२४
	केरा	मे.ट.	३३१६	३३१६	३३१७	३३१८	३३१९
	अम्बा	मे.ट.	१३१६	१३१६	१३१६	१३१६	१३१६
	भूकटहर	मे.ट.	३	३	३	३	४
	मेवा	मे.ट.	७	११	११	११	११
१६	अन्य फलफुलहरू (वर्षे)को उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	८	८.८२	८.८२	८.८२	८.८२
१७	मसलाजन्य बालीहरूको उत्पादन	मे.ट.	३५७६९	३५८८०	३५८९०	३५८९५	३५८९५
१८	मसलाजन्य बालीहरूको उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	८.९१	८.८३	८.८४	८.८५	८.९
१९	प्रमाणित प्राङ्गारिक कृषि गाऊँ	संख्या	५	५	१६	२०	२५

क्र. सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ को यथार्थ उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
२०	सहुलियतपूर्ण व्याज अनुदान प्राप्त गर्ने	संख्या	१२४६	१२८०	१२८०	१२९०	१२९८
२१	शीत भण्डार (१०० टन क्षमताभन्दा बढी)	संख्या	४	५	६	७	९
२२	अदुवा उत्पादन	मे.ट.	१६७३८	१६८२४	१६८७०	१६८९५	१६९२०
२३	अदुवाको उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	१२.६३	१२.५९	१२.६३	१२.६४	१२.६५
२४	बेसारको उत्पादन	मे.ट.	८९०५	८९०५	८९०७	८९१०	८९१२
२५	बेसारको उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	९.८४	९.८४	९.८४	९.८५	९.८५
२६	लसुनको उत्पादन	मे.ट.	५१५४	५१५५	५१५६	५१५८	५१६०
२७	लसुनको उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	७.२०	७.२०	७.२२	७.२३	७.२४
२८	स्थानीय जातको बीउ उत्पादकत्व	मे.ट./हे.	२.१७	२.१९	२.१९	२.१९	२.१९
२९	दर्ता भएका व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन फार्म	संख्या	१२३०	१२३७	१२३७	१२३७	१२३७
३०	लागत साझेदारीमा सञ्चालित निजी कृषि फार्म	संख्या	१७३८	१८४६	१८४६	१८४६	१८४६
३१	प्रमाणिकरण सहितको अर्गानिक उत्पादनमा संलग्न कृषक	संख्या	१२००	१२००	१२००	१२००	१२००
३२	मासु उत्पादन	मे.ट.	२६९२३	२६९८५	२६९८५	२६९८५	२६९८५
३३	दुध उत्पादन	लिटर	११२११२	११३७६५	११३७६५	११३७६५	११३७६५
३४	माछा उत्पादन	मे.ट.	७४	७६	७६	७६	७६
३५	मह उत्पादन	मे.ट.	९.७	९.८	९.८	९.८	९.८
३६	पशु प्रजनन केन्द्र	संख्या	०	०	०	०	१
३७	डेरी तथा दुग्ध संकलन केन्द्र	संख्या	५०	५५	५५	५५	५५
३८	गाइ पालन	संख्या	५५७१८७	५७४१५७	५७४१५७	५७४१५७	५७४१५७
३९	भैसी पालन	संख्या	३४३५७	३४९४७५	३४९४७५	३४९४७५	३४९४७५
४०	बाखा पालन	संख्या	१४७३३८१	१५७५६९३	१५७५६९३	१५७५६९३	१५७५६९३
४१	भेडा पालन	संख्या	३०७१०२	३१५०३५	३१५०३५	३१५०३५	३१५०३५
४२	कुखुरा पालन	संख्या	१९६६५४१	१९७४५४२	१९७४५४२	१९७४५४२	१९७४५४२
४३	चौरी पालन	संख्या	१९८४६	१९९२१	१९९२१	१९९२१	१९९२१
४४	च्याङ्ग्रा पालन	संख्या	२६६०	२६९१	२६९१	२६९१	२६९१

क्र. सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ को यथार्थ उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
४५	बंगुर पालन	संख्या	७६५८१	७६६१२	७६६१२	७६६१२	७६६१२
४६	हाँस पालन	संख्या	८१२०	८१५७	८१५७	८१५७	८१५७
४७	कालिज पालन	संख्या	२९५७	२९९८	२९९८	२९९८	२९९८
४८	पशु खोप सेवा	संख्या	२०६३२४१	२०९१७४०	२०९१७४०	२०९१७४०	२०९१७४०
४९	पन्छी खोप सेवा	संख्या	१४७२२६०	१५४७१२५	१५४७१२५	१५४७१२५	१५४७१२५
५०	भकारो सुधार	संख्या	१५१९१२४	१५२०१२०	१५२०१२०	१५२०१२०	१५२०१२०
५१	खाद्यान्न	के.जि.	१८८	१९३	१९३	१९३	१९३
५२	मासु	के.जि.	१३।५	१४।२	१४।२	१४।२	१४।२
५३	दुध	लिटर	६२।३	६४।७	६४।७	६४।७	६४।७
५४	अण्डा	गोटा	२२	२५	२५	२५	२५
५५	माछा	के.जि.	३३	३४।२	३४।२	३४।२	३४।२
५६	दलहन	के.जि.	३४।१	३४।७	३४।७	३४।७	३४।७
५७	तरकारी	के.जि.	११२	११९।७	११९।७	११९।७	११९।७
५८	फलफुल	के.जि.	८	८।७	८।७	८।७	८।७
५९	कृषि कार्यमा उपयोग भएको भूमि (कृषियोग्य भूमिमध्ये)	प्रतिशत	७४।१	७४।८	७४।८	७४।८	७४।८
६०	कृषियोग्य जमिनको चक्लाबन्दी	हेक्टर	७४१	७५४	७५४	७५४	७५४
६१	भूमिहीनहरूको पहिचान	प्रतिशत	५४	६८	६८	६८	६८
६२	कृषि भूमिमा गरा सुधार तथा यान्त्रिकीकरण घरपरिवार	प्रतिशत	११९	१५७	१५७	१५७	१५७
६३	कृषियोग्य जग्गामध्य बाँझो जग्गा	प्रतिशत	२९	२८	२७	२७	२६
६४	सरकारी कार्यक्रमबाट भूमिमा स्वामित्व प्राप्त गर्ने गरिब सुकुम्बासी परिवार	प्रतिशत	१९	२१	२१	२१	२१
६५	उन्मूक्त हलियामध्ये पुनर्स्थापना भएको परिवार	संख्या	३६२०	४१६०	४१६०	४१६०	४१६०
६६	भू-उपयोग नक्सा तयार गर्ने स्थानीय तह	संख्या	१२	१३	१३	१४	१५
६७	अनुसन्धान तथा विकास सम्बन्धी कार्यक्रम		७	११	११	११	११

क्र. सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ को यथार्थ उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
६८	अनुसन्धान तथा विकासमा संलग्न निकाय		११२३	१२४५	१२४५	१२४५	१२४५
६९	प्रदेशमा स्थापना भएका अनुसन्धान केन्द्रहरू		०	०	०	१	१
७०	अर्थतन्त्रमा निजी क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत					
७१	अर्थतन्त्रमा सहकारी क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत					
७२	सहकारी संस्थाहरू	संख्या	३१२	३१२	३१२	३१२	३१२
७३	बहुउद्देश्यीय	संख्या	७१	७१	७१	७१	७१
	बचत तथा ऋण	संख्या	९५	९५	९५	९५	९५
	कृषि	संख्या	६७	६७	६७	६७	६७
	श्रम	संख्या	२	२	२	२	२
	उपभोक्ता	संख्या	११	११	११	११	११
	जडिबुटी	संख्या	९	९	९	९	९
	दुग्ध	संख्या	१०	१०	१०	१०	१०
	अन्य		४१	४१	४१	४१	४१
७४	नमुना सहकारी संस्थाहरू	संख्या	६	६	६	६	६

३.२.८ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कुल	चालु	पुंजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	२११२७०५	१५१२०९०	६००६१५	१९५९००	१९१६८०५	
२०८१/८२	२११८७८५	१४१७५००	७०१२८५	६४०५००	१४७८२८५	
२०८२/८३	२१८१४८०	१५०२५५०	६७८९३०	६७८९३०	१५०२५५०	

३.२.९ कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रम	क्षेत्रगत रणनीति स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत	अपेक्षित नतिजा
३१२०००११	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	३	सुशासन तथा पारदर्शिता	सालबसाली	५९०१३	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ
३१२०००१२	एकीकृत कृषि प्रयोगशाला	३	सुशासन तथा पारदर्शिता	सालबसाली	२३९४८	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ
३१२०००१३	भूमि व्यवस्था तथा सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालय	३	सुशासन तथा पारदर्शिता	सालबसाली	१०४०५	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ
३१२००९०२	कृषि यान्त्रिकिकरण कार्यक्रम	३	उत्पादन लागत न्यूनिकरण गर्ने	सालबसाली	१३०००	उत्पादन लागत न्यूनिकरण भएको हुनेछ
३१२००९०३	ब्याज अनुदान कार्यक्रम	३	कृषि क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको	सालबसाली	१२५०००	कृषि क्षेत्रमा पुंजी लगानी वृद्धि भई

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रम	क्षेत्रगत रणनीति स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत	अपेक्षित नतिजा
			पूँजी लगानीमा वृद्धि गर्दै प्रदेशलाई आत्मनिर्भर बनाउने			व्यावसायिकरण भएको हुनेछ
३१२००९०४	गरिब तथा विपन्न लक्षित वर्ग विशेष कार्यक्रम	३	लक्षीत वर्गमा आयआर्जनमुखी क्रियाकलाप सञ्चालन गरी कृषकको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने	सालबसाली	६५०००	न्यून आय भएका लक्षीत वर्गका कृषकको जिवन स्तर सुधार भएको हुनेछ
३१२००९०८	सहकारी विकास कार्यक्रम	३	सहकारी क्षेत्रमा नियमन तथा सुशासनका साथै सहकारीहरूको क्षमता विकास गर्ने	सालबसाली	१००००	सहकारी क्षेत्रमा सुशासन कायम तथा सहकारीको क्षमता विकास भइ सहकारी मार्फत गरिबी न्यूनिकरणमा योगदान हुनेछ ।
३१२००९०९	प्राङ्गारिक कृषि प्रवर्द्धन, रैथाने बाली तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रम	३	कर्णालीले जे बेच्छ मूल्यवान कृषि उपज बेच्छ भन्ने नाराका साथ प्रांगारिक तथा रैथाने पशुपन्छीको संरक्षण, उत्पादन र प्रवर्द्धन गरि प्रदेशलाई प्रांगारिक प्रदेशको रूपमा रुपान्तरण गर्ने	सालबसाली	३१०००	प्रांगारिक तथा रैथाने बालीको संरक्षण, प्रवर्द्धन गर्दै प्रांगारिक प्रमाणीकरण भएका कृषि उपज अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा निर्यात भएको हुनेछ
३१२००९१०	कृषि प्रविधि प्रवर्द्धन, कृषि प्रसार तथा खाद्य सुरक्षा कार्यक्रम	३	प्रविधिको प्रचार प्रसारको माध्ययमबाट कृषि क्षेत्रको विकास तथा खाद्य सुरक्षा	सालबसाली	२०८५००	प्रविधि मैत्री कृषि पेशाको माध्यमबाट खाद्य सुरक्षामा सुनिचितता हुने

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रम	क्षेत्रगत रणनीति स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत	अपेक्षित नतिजा
			सुनिश्चिता गराउने			
३१२००९११	भूमि व्यवस्थापन तथा भू-उपयोग कार्यक्रम	३	भू- उपयोग गुरुयोजना तयार गरि भूमिको प्रयोग र उपभोगलाई बैज्ञानीक तरिकाले विकास गर्ने	सालबसाली	१००००	बाँझो जग्गाको उपयोगका साथै चक्लाबन्दीको माध्यमबाट व्यवसायिक उत्पादनमा वृद्धि भएको हुनेछ।
३१२०१०११	कृषि विकास निर्देशनालय	३	सुशासन तथा पारदर्शिता	सालबसाली	२०५९०	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ
३१२०१०१६	कृषि विकास कार्यालयहरू	३	सुशासन तथा पारदर्शिता	सालबसाली	१८२५००	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ
३१२०१०१७	वागवानी विकास केन्द्रहरू	३	सुशासन तथा पारदर्शिता	सालबसाली	१८६०५	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ
३१२०१०१८	कृषि तथा पशुपन्छि व्यवसाय प्रवर्द्धन प्रशिक्षण केन्द्र	३	सुशासन तथा पारदर्शिता	सालबसाली	१८१६९	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ
३१२०१९०१	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३	कृषक, समुह र सहकारी संगको सहलगानीमा ब्यवसायिक कृषिको प्रवर्द्धन गर्ने	सालबसाली	१५०७१२	व्यावसायिक कृषकको संख्यामा वृद्धि भै मुख्य बालीमा आत्मनिर्भर भएको हुने
३१२०१९०२	साना सिंचाई निर्माण तथा मर्मत सम्भार कार्यक्रम	३	खेतीयोग्य जमिनमा सिञ्चित क्षेत्र विस्तार गरि बाली सघनतामा वृद्धि गर्दै उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने	सालबसाली	४९४२००	करिब ५०० सिंचाई योजनाको माध्ययमबाट ८०० हेक्टर सिचाई सुधारका साथै २०० हेक्टर सिंचित क्षेत्रफल थप भएको हुनेछ
३१२०१९०३	स्याउ तथा ओखर विकास	३	स्याउ तथा ओखरबालीमा	सालबसाली	३६१००	करिब २०० हेक्टर क्षेत्रविस्तार तथा बजार

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रम	क्षेत्रगत रणनीति स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत	अपेक्षित नतिजा
	कार्यक्रम		नर्सरी सुधार, क्षेत्र विस्तार तथा बजार प्रवर्द्धन गर्ने			प्रवर्द्धन भएको हुनेछ
३१२०१९०४	कृषि पूर्वाधार बिकास कार्यक्रम	३	कृषि पूर्वाधारको एकिकृत विकास गरि कृषि पेशालाई आत्मनिर्भर दिगो एवं बजार प्रतिस्पर्धी बनाउने	सालबसाली	१०४८००	करिब ५०० मे.टन क्षमताको शित भण्डार स्थापना तथा कृषिजन्य उद्योगको स्थापना भै कृषि उपजको बजारिकरणमा सहज हुने
३१२०२०११	पशुपन्छी विकास निर्देशनालय	३	सुशासन तथा पारदर्शिता	सालबसाली	१६२९८	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ
३१२०२०१३	पशुअस्पताल तथा पशुसेवा कार्यालयहरू	३	सुशासन तथा पारदर्शिता	सालबसाली	१४५५००	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ
३१२०२९०१	पशुपन्छी व्यवसाय प्रवर्द्धन, पशु स्वास्थ्य सेवा तथा प्रसार कार्यक्रम	३	कृषक, समुह र सहकारीसँगको सहलगानीमा ब्यवसायिक रूपमा पशुपन्छीको प्रवर्द्धन गरि उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने	सालबसाली	२०३१००	स्वास्थ पशुपन्छी उत्पादनका साथै खसीको मासुमा निर्यात प्रवर्द्धन हुने
३१२०२९०२	दुग्ध प्रवर्द्धन तथा पशुपन्छी आहारा विकास कार्यक्रम	३	प्रदेशलाई दुग्ध उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउदै निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने	सालबसाली	५७११०	दुधमा आत्मनिर्भरता हुँदै वार्षिक करिब १५० मे.टन. निर्यात भएको हुने ।
३१२०२९०३	मत्स्य व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३	प्रदेशलाई माछामा आयात प्रतिस्थापन गर्दै आत्मनिर्भर बनाउने	सालबसाली	६४५०	मत्स्य पोखरीको करीब ३० रोपनी क्षेत्र विस्तारका साथै उत्पादनमा वृद्धि भै करिब ४ महिना सम्म आयात प्रतिस्थापन भएको हुने
जम्मा					२०१००००	

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहाय बमोजिम रहेको छन ।

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व.२०८०/०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
३१२०००११	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	सुशासन कायम गर्ने प्रयास भएको	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ	प्रशासनिक तथा उपभोग खर्च
३१२०००१२	एकीकृत कृषि प्रयोगशाला	सुशासन कायम गर्ने प्रयास भएको	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ	प्रशासनिक तथा उपभोग खर्च
३१२०००१३	भूमि व्यवस्था तथा सहकारी रजिष्ट्रारको कार्यालय	सुशासन कायम गर्ने प्रयास भएको	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ	प्रशासनिक तथा उपभोग खर्च
३१२००९०२	कृषि यान्त्रिकिकरण कार्यक्रम	२०० कृषि औजार वितरण भएको	उत्पादन लागत न्यूनिकरण भएको हुनेछ	कृषि तथा पशुपन्छी व्यवसायमा प्रयोग हुने सबै किसिमका यन्त्र, उपकरण/ औजार/ मेसिनरी/ ढुवानीका साधन आदिमा अनुदान सहयोग ।
३१२००९०३	ब्याज अनुदान कार्यक्रम	१२७२ जना कृषक/उद्यमीहरू मार्फत करीब ७५ करोड पूजि कृषि क्षेत्रमा परिचालन भएको	कृषि क्षेत्रमा पुँजी लगानी वृद्धि भई व्यावसायिकरण भएको हुनेछ	बैंक/सहकारी मार्फत ब्याज अनुदान कार्यक्रम
३१२००९०४	गरिब तथा विपन्न लक्षित वर्ग विशेष कार्यक्रम	आय आर्जनमुलक क्रियाकलाप संचालन भैरहेको	न्यून आय भएका लक्षीत वर्गका कृषक को जीवनस्तर सुधार भएको हुनेछ	लक्षित/पिछडिएको वर्ग विशेष आयआर्जनमुखि कार्यक्रमहरू, गरिवि निवारण सम्बन्धि अन्य कार्यक्रमहरू
३१२००९०८	सहकारी विकास कार्यक्रम	सहकारी क्षेत्रको नियमन तथा क्षमता विकास भैरहेको	सहकारी क्षेत्रको नियमन भएको हुनेछ	सहकारीहरूको क्षमता विकास तथा नियमनका कार्यक्रमहरू ।
३१२००९०९	प्रांगारिक कृषि प्रवर्द्धन, रैथाने	३५० मे.टन. अदुवा प्रांगारिक	प्रांगारिक तथा रैथाने बालीको संरक्षण,	१. प्रांगारिक मिसन कार्यक्रम २. रैथाने

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व.२०८०/०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
	बाली तथा पशुपन्छी विकास कार्यक्रम	प्रमाणीकरण भै यूरोप निर्यात भएको साथै करिव १२०० मे.टन. रैथाने बाली प्रदेश बाहिर निर्यात भएको	प्रवर्द्धन गर्दै प्रांगारिक प्रमाणीकरण भएका कृषि उपज अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा निर्यात भएको हुनेछ	बाली/पशुपन्छी संरक्षण तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम
३१२००९१०	कृषि प्रविधि प्रवर्द्धन, कृषि प्रसार तथा खाद्य सुरक्षा कार्यक्रम	१५०० कृषकलाई प्रविधि प्रसार भएको तथा ९०० कृषक स्वरोजगार भएको	प्रविधि मैत्री कृषि पेशाको माध्यमबाट खाद्य सुरक्षामा सुनिचितता हुने	१. कृषि प्रसार, योजना तथा समन्वय कार्यक्रम २. खाद्य तथा पोषण सुरक्षा कार्यक्रम ३. कृषि प्रविधि प्रवर्द्धन कार्यक्रम
३१२००९११	भूमि व्यवस्थापन तथा भू-उपयोग कार्यक्रम	करिब ८५० रोपनी जग्गा भाडामा लिइ १३५ जना कृषक व्यावसायिक रूपमा जोडिएको ।	बाँझो जग्गाको उपयोगका साथै चक्लाबन्दीको माध्यमबाट व्यवसायिक उत्पादनमा वृद्धि भएको हुनेछ।	चक्लाबन्दी, बाँझो जग्गा उपयोग, जग्गा भाडा, करार खेती तथा भूमि व्यवस्थापन, भू उपयोग सूचना केन्द्र तथा भू उपयोग सम्बन्धि अन्य कार्यक्रमहरू
३१२०१०११	कृषि विकास निर्देशनालय	सुशासन कायम गर्ने प्रयास भएको	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ	प्रशासनिक तथा उपभोग खर्च
३१२०१०१६	कृषि विकास कार्यालयहरू	सुशासन कायम गर्ने प्रयास भएको	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ	प्रशासनिक तथा उपभोग खर्च
३१२०१०१७	वागवानी विकास केन्द्रहरू	सुशासन कायम गर्ने प्रयास भएको	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ	प्रशासनिक तथा उपभोग खर्च
३१२०१०१८	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र	सुशासन कायम गर्ने प्रयास भएको	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ	प्रशासनिक तथा उपभोग खर्च
३१२०१९०१	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम	करीब ९०० जना स्वरोजगार	व्यवसायिक कृषकको संख्यामा वृद्धि	१. रोडकोरीडोर फलफुल क्षेत्र विस्तार तथा

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व.२०८०/०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
		भएको	भै मुख्य बालीमा आत्मनिर्भर भएको हुने	प्रवर्द्धन कार्यक्रम २. रोडकोरीडोर तरकारी क्षेत्र विस्तारतथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम ३. उत्पादनमूखि मिसन कार्यक्रम ४. कर्णाली प्रदेश वीउ क्षेत्र सहयोग कार्यक्रम 5. स्रोत केन्द्र विकास कार्यक्रम ६. उत्पादन प्रोत्सहान तथा बजार प्रवर्द्धन कार्यक्रम ७ बाली/बस्तु विशेष उत्पादन क्षेत्र कार्यक्रम
३१२०१९०२	साना सिंचाई निर्माण तथा मर्मत सम्भार कार्यक्रम	७३९ योजनाको माध्ययमबाट करिब ११० हेक्टर थप तथा ३४० हेक्टरमा सिंचाई सुधार भएको	करिब १५०० सिंचाई योजनाको माध्ययमबाट २००० हेक्टर सिचाई सुधारका साथै ४०० हेक्टर सिंचित क्षेत्रफल थप भएको हुनेछ	१. सिंचाई प्रणाली मर्मत सम्भार तथा अधुरा सिंचाई निर्माण कार्यक्रम २. नयाँ सिंचाई प्रणाली निर्माण कार्यक्रम
३१२०१९०३	स्याउ तथा ओखर विकास कार्यक्रम	करिब २०० हेक्टर क्षेत्र विस्तार भएको	करिब ५०० हेक्टर क्षेत्र विस्तार तथा बजार प्रवर्द्धन भएको हुनेछ	१.नर्सरी प्रवर्द्धन कार्यक्रम, २. क्षेत्र विस्तार तथा व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम ३. प्राविधि प्रवर्द्धन तथा बजार विकास कार्यक्रम
३१२०१९०४	कृषि पूर्वाधार बिकास कार्यक्रम	४०० मे.टन. शित भण्डार निर्माण सम्पन्न भइ संचालनको तयारीमा रहेको तथा ५ वट कृषि उपज संकलन केन्द्र तयार भएको	करिब ५०० मे.टन क्षमताको शित भण्डार स्थापना तथा कृषिजन्य उद्योगको स्थापना भै कृषि उपजको बजारिकरणमा सहज हुने	कोल्ड स्टोर, कोल्ड च्याम्बर, रष्टीक/सेलार/शुन्यशक्ति, अन्न/विउ भण्डार, संकलन केन्द्र/कृषि बजार पूर्वाधार, कृषि जन्य उद्योगहरू र अन्य पूर्वाधारका कार्यक्रमहरू
३१२०२०११	पशुपन्छी विकास निर्देशनालय	सुशासन कायम गर्ने प्रयास भएको	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको	प्रशासनिक तथा उपभोग खर्च

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व.२०८०/०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
			हुनेछ	
३१२०२०१३	पशु अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयहरू	सुशासन कायम गर्ने प्रयास भएको	सुशासन तथा पारदर्शिता कायम भएको हुनेछ	प्रशासनिक तथा उपभोग खर्च
३१२०२९०१	पशुपन्छी व्यवसाय प्रवर्द्धन, पशु स्वास्थ्य सेवा तथा प्रसार कार्यक्रम	करिब ११ लाख पशुपन्छीलाई खोप सेवा पुग्नुका साथै २०० जना कृषक व्यावसायिक कृषकमा रुपान्तरण भएको	पशुपन्छीमा करिब ३५ लाख खोप सेवा भएको तथा स्वास्थ पशुपन्छी उत्पादनका साथै खसीको मासुमा निर्यात प्रवर्द्धन हुने	१. स्रोत केन्द्र विकास कार्यक्रम २.उत्पादनमुखी मिसन कार्यक्रम ३. पशुपन्छी स्वास्थ्य सेवा तथा नियमन कार्यक्रम ४. पशुपन्छी स्वास्थ्य नियमन तथा ईपिडिमियो-लोजी कार्यक्रम ५. पशुपन्छीजन्य पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम ६. उत्पादन प्रोत्साहन तथा बाजार विकास कार्यक्रम
३१२०२९०२	दुग्ध प्रवर्द्धन तथा पशुपन्छी आहारा विकास कार्यक्रम	करिब २०० मे.टन. दुधमा प्रति लिटर रु १० र रु ५ का दरले उत्पादन प्रोत्साहन वितरण भएको	दुधमा आत्मनिर्भरता हुँदै वार्षिक करिब २०० मे.टन. निर्यात भएको हुने	१. दुग्ध प्रवर्द्धन तथा नश्ल सुधार कार्यक्रम २. पशु आहारा विकास कार्यक्रम ३. पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम
३१२०२९०३	मत्स्य व्यवसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३ रोपनी क्षेत्र विस्तारका साथै उत्पादन सामाग्री वितरण भएको	मत्स्य पोखरीको करीब १०० रोपनी क्षेत्र विस्तारका साथै उत्पादनमा वृद्धि भै करिब ६ महिना सम्म आयात प्रतिस्थापन भएको हुने	१. मत्स्य प्रवर्द्धन कार्यक्रम २. पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम

३.२.१० जोखिम पक्ष र अनुमान

साना र मझौला स्तरका कृषक, कृषि व्यवसायीकरणको अभाव, कृषि क्षेत्रमा बढदै गएको जलवायु परिवर्तनका असर, दक्ष कृषि श्रमशक्तिको अभाव, अव्यवस्थित शहरीकरण, जग्गाको खण्डीकरण, जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृति, कृषि प्रसार सेवामा कृषकको न्युन पहुँच, सीमित स्रोत साधन र कृषि ऋण, विमा, अनुदान र प्रविधिबिच तादात्म्यता ल्याउने जस्ता सम्भावित जोखिमहरू रहेका छन्।

३.३ भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास

३.३.१ पृष्ठभूमि

प्रदेशको समग्र आर्थिक विकास, आन्तरिक र अन्तर प्रदेश आवद्धता तथा पूर्वाधार विकासको आधारको रूपमा भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास रहेको छ । प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाले परिकल्पना गरेको समृद्धिको सोचलाई मुर्तरूप दिन यस क्षेत्रलाई महत्त्वका साथ प्राथमिकतामा राखिएको छ । त्यसैगरी, दिर्घकालीन सोच प्राप्तिका लागि वातावरणमैत्री, विपद प्रतिरोधी, व्यवस्थित, आर्थिक रूपमा गतिशिल शहरी विकासको अहम् भुमिका रहेको छ ।

पूर्वाधार विकासको क्षेत्रमा कर्णाली प्रदेश अन्य प्रदेशको तुलनामा धेरै पछाडि रहेको छ । प्रदेशको समृद्धिको पहिलो प्राथमिकता पूर्वाधार क्षेत्र हो र त्यसमा पनि यातायात पूर्वाधार प्रमुख रहेको छ । आर्थिक वृद्धिसँग बहुआयामिक अन्तरसम्बन्ध रहेको यस क्षेत्रको विकासमा लगानी सुनिश्चित गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । सोहि बमोजिम यस मध्यमकालीन अवधिका कार्यक्रम तथा बजेट प्राथमिकीकरण गरीएको छ ।

३.३.२ समस्या र चुनौती

पूर्वाधारको एकीकृत विकास नहुनु, मापदण्ड एवम् पूर्वतयारी बिना आयोजना छनौट र कार्यान्वय हुनु, विकट भु-वनोटका कारण बढदो लागत, आधुनिक प्रविधिको न्युन प्रयोग, ठेक्का व्यवस्थापन, अन्तरतह एवम् अन्तरनिकाय समन्वयको अभाव, प्राविधिक संशाधनको अभाव जस्ता समस्या प्रमुख रहेका छन् । त्यसैगरी, दुर्गम वस्तीलाई यातायात सञ्जालमा आवद्ध गराउन नसकिनु, एकिकृत तथा योजनावद्ध शहरी विकास हुन नसक्नु, शहरी पूर्वाधार तथा सेवा-सुबिधा मापदण्ड तयार नहुनु जस्ता समस्या विद्यमान रहेका छन् ।

कठिन भौगर्भिक एवम् भौगोलिक भु-वनोट, आयोजना वैंकको अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याउनु, बढदो लागत र सीमित स्रोतसाधन बीच सामञ्जयस्ता कायम गर्नु, निर्माण कार्यको गुणस्तरता अभिवृद्धि, नवीन प्रविधिको उपयोग, सार्वजनिक-निजी-साझेदारी मार्फत लगानी आकर्षित गर्नु, निर्मित संरचनाको नियमित मर्मत जस्ता चुनौती रहेका छन् ।

३.३.३ सोच

क. यातायात पूर्वाधार

- दिगो, भरपर्दो र सुरक्षित सडक पूर्वाधार (सडक)
- सुरक्षित र सर्वसुलभ हवाई यातायातको सुनिश्चितता (हवाई यातायात)
- वैकल्पिक यातायातको रूपमा जल यातायातको विकास (जलमार्ग)

- वातावरणमैत्री विद्युतीय यातायात प्रणालीको विकास (विद्युतीय रेलमार्ग, रज्जुमार्ग र केवलकार)
- यात्रु तथा वातावरणमैत्री यातायात सेवा (यातायात व्यवस्थापन)

ख. गाउँ-सहर, बस्ती विकास

- समृद्धि र सुखका लागि आधारभूत सुबिधासहितको गाउँघर तथा बस्तीको विकास।

३.३.४ लक्ष्य

क. यातायात पूर्वाधार

- प्राथमिकताका आधारमा गुणस्तरीय सडक सञ्जाल निर्माण गरि विकासको आधार खडा गर्ने (सडक)
- हवाई यातायात सेवाको पहुँच विस्तार गर्ने (हवाई यातायात)
- पर्यटन प्रवर्द्धन तथा यातायातलाई सहज बनाउने (जलमार्ग)
- वातावरणमैत्री र सुरक्षित विद्युतीय यातायातलाई भरपर्दो वैकल्पिक यातायातको रूपमा विकास गर्ने (विद्युतिय रेलमार्ग, रज्जुमार्ग र केबुलकार)
- यातायात सेवालाई आधुनिक प्रविधिमा आधारित सुरक्षित, सर्वसुलभ र भरपर्दो बनाउने (यातायात व्यवस्थापन)

ख. गाउँ-सहर, बस्ती विकास

- मौलिक विशेषता सहितको आधुनिक गाउँ-सहर तथा बस्ती विकास गर्ने।

३.३.५ उद्देश्य

क. यातायात पूर्वाधार

- सेवा सुबिधा र बजारसम्मको पहुँच सुनिश्चित गर्ने (सडक)
- कर्णाली प्रदेशमा रहेका सबै विमानस्थलहरू बाह्रै महिना सञ्चालनमा ल्याई कर्णालीबासीको हवाई आवगमनलाई सर्वसुलभ र सुरक्षित तुल्याउनु (हवाई यातायात)
- कर्णाली र भेरी नदीलाई जलमार्गको रूपमा प्रयोग गरी उद्योग, व्यापार तथा पर्यटन लगायत प्रदेश अर्थतन्त्रमा योगदान पुऱ्याउनु (जलमार्ग)
- रेल, रज्जुमार्ग तथा केबलकार सहित विद्युतीय यातायात प्रणालीको विकासका लागि आवश्यक आधारशीला तयार गर्नु (विद्युतीय रेलमार्ग, रज्जुमार्ग र केबुलकार)
- आवागमन तथा ढुवानीलाई सहज बनाउनु। (यातायात व्यवस्थापन)

ख. गाउँ-सहर, बस्ती विकास

- एकीकृत रूपमा आधुनिक सेवा सुबिधा सहित सुरक्षित, वातावरणमैत्री र व्यवस्थित गाउँ, सहर तथा एकीकृत बस्तीको निर्माण गर्नु।

३.३.६ रणनीति

क. यातायात पूर्वाधार

- गुरुयोजना तयार गरी प्राथमिकताका आधारमा सडक पूर्वाधार विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने। (सडक)
- संघ सँगको सहकार्यमा हवाई यातायातको सेवा विस्तारका लागि पूर्वाधारहरूको विकासलाई प्राथमिकता दिने। (हवाई यातायात)
- यातायातलाई सहज बनाउन र पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्न जल यातायातको विकास गर्ने।(जलमार्ग)
- विद्युतीय यातायात प्रणालीको विकासका लागि गुरुयोजना तयार गर्ने। (विद्युतीय रेलमार्ग, रज्जुमार्ग र केवलकार)
- यातायात व्यवस्थापनका लागि नीतिगत तथा संस्थागत सुधार गर्ने। (यातायात व्यवस्थापन)

ख. गाउँ-सहर, बस्ती विकास

- नेपाल सरकार र स्थानीय तहसँग समन्वय गरी प्रदेश राजधानी वीरेन्द्रनगरका साथै थप नयाँ सहरहरूको विकास गर्ने।

३.३.७ विषय क्षेत्रगत त्रिवर्षीय नतिजा सूचक र लक्ष्य

प्रमुख सूचक	इकाई	२०७८/७९ को वास्तविक उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
सडक						
क. कालोपत्रे	कि.मि.	१५.९	२८.४	४०	५५	७०
ख. ग्राभेल	कि.मि.	११३.१०	१४०.४	१९५	२३५	२८०
ग. कच्ची	कि.मि.	५८९.१३	९६३.१	११००	११५०	१२२५
सडक यातायातले जोडिएको स्थानीय तह	सङ्ख्या	६९	७५	७९	७९	७९
मोटरेवल पुल	संख्या	८	९	१०	१२	१५
झोलुङ्गे पुल	संख्या	८७	८९	९१	९२	९६
प्रदेश राजधानी सडक विस्तार	कि.मि.	१०	१२	२०	२५	३०
सडक पुल निर्माण	सङ्ख्या	-	४१	४५	४८	५०
हवाई यातायातको प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्या	सङ्ख्या	-	७२०४९	७४२३५	७५१८९	७६२३४

३.३.८ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कुल	चालु	पुंजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	१०११४२६१	२७८७१८	९८३५५४३	७२४१०१२	२८७३२४९	
२०८१/८२	७३७८६६५	२६२५००	७११६१६५	४३०६४२५	३०७२२४०	
२०८२/८३	८३८२८१९	५५३७९२	७८२९०२७	४५९७८२६	३५०९४५१	

३.३.९ कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत/विनियोजित बजेट रु हजारमा	आपेक्षित नतिजा
३३७०००११४	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय	पूर्वाधार निर्माण	समन्वय तथा निर्देशन र पूर्वाधार निर्माण	निरन्तर	यकिन नहुने	• दिगो र भरपर्दो यातायात पूर्वाधार निर्माण • प्रादेशिक सडक गुरूयोजना तयार भई प्राथामिकताको आधारमा निर्माण • प्रादेशिक सडक ऐन तयार भई सडकको वर्गिकरण

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत/विनियोजित बजेट रु हजारमा	आपेक्षित नतिजा
						• वातावरणमैत्री सडक पूर्वाधार निर्माण
						• रणानैतिक,प्रदेश गौरवका, जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने,स्थानीयको पालिका जोड्ने ,अन्तरप्रदेश अन्तर जिल्ला सडक जोड्ने सडक निर्माण
						• सबै पालिकाको केन्द्रमा सडक सञ्जाल
३३७००९०१४	पूर्वाधार विशेष कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण	आबश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने	निरन्तर	११२००००	
३३७००९०२४	ग्रामिण सडक संजाल आयोजना	पूर्वाधार निर्माण	ग्रामिण स्तरमा सडकको पहुंच पुर्‍याउने।	२०७९/८० बाट सुरू	२०००००	सडक सञ्जाल विस्तार भएको हुने
३३७००९०३	प्रादेशिक तथा स्थानीय सडक सुधार आयोजना	पूर्वाधार निर्माण	जिल्ला सदरमुकाम वा नजिकको राजमार्ग देखि पालिको केन्द्रसम्म पक्की सडक निर्माण गर्ने ।	२०८०/८१ बाट सुरू	२४००००	सडक सञ्जाल विस्तार भएको हुने
३३७०१९०१४	राजधानी एकीकृत पूर्वाधार विकास कार्यक्रम।	पूर्वाधार निर्माण	राजधानी शहरको एकिकृत विकास गर्ने र सडक लगायतका अन्य पूर्वाधारहरू निर्माण गर्ने।	निरन्तर	६००००	प्रदेश राजधानीका सडकहरू निर्माण भएको हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत/विनियोजित बजेट रु हजारमा	आपेक्षित नतिजा
३३७०१९०२४	झोलुङ्गे पुल कार्य्रकम	पूर्वाधार निर्माण	यातायात पहुँचलाई सहज वनाउने, छोटो दुरीमा गन्तव्यमा पुग्ने।	निरन्तर	२२९३०२	कर्णाली प्रदेशमा तुईन विस्थापित गर्ने।
३३७०१९०३४	सडक लगायतका पूर्वाधारको आकस्मिक तथा नियमित मर्मत सम्भार कार्यक्रम।	पूर्वाधार निर्माण	आकस्मिक तथा नियमित सडक मर्मत भई यातायात सेवालाई वाह्रै महिना संचालन गर्न।	निरन्तर	८५५००	सडक यातायात सहज सुरक्षित र भरपर्दो भई सडक दुर्घटना न्युनिकरण भएको हुनेछ
३३७०१९०४४	सरकारी भवन,आवास तथा सामुदायिक भवन निर्माण र मर्मत कार्यक्रम।	पूर्वाधार निर्माण	सरकारी आवास भवन तथा सामुदायिक भवनहरूको निर्माण गर्ने तथा नियमित मर्मत कार्य गर्ने	निरन्तर	१५९५९७	प्रदेशका मन्त्रालयहरूले प्रवाह गरिने सेवा एउटै विन्दुमा रहने गरी मन्त्रालयहरूको एकिकृत भवन निर्माण हुनेछ।
३३७०१९०५४	सहलगानीमा आधारित सडक आयोजना					
३३७०१९०६४	समपुरक आयोजना	पूर्वाधार निर्माण	सहलगानीमा ठुला तथा प्रदेशका रणनितिक र गौरवका आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्ने।	निरन्तर	२०६१४४३	करिव २५ वटा ठुला प्रदेशका रणनितिक तथा ठुला पूर्वाधार संग सम्वन्धित संरचनाहरू तयार हुनेछन ।
३३७०१९०७४	सडक मोटेरेवल पुल कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण	सडक यात्रालाई सहज र सर्वसुलभ बनाउने ।	निरन्तर	६५७०४६	करिव ३० वटा सडक मोटरेवल पुल वनिसकेको हुनेछन।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत/विनियोजित बजेट रु हजारमा	आपेक्षित नतिजा
३३७०१९०८४	सडक निर्माण कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण	सडक यातायातको पहुँच अभिवृद्धी गर्ने	निरन्तर	३८१९१२५	कच्ची ग्रावेल र पक्की सडक गरी गरिब ३००० कि मी सडक निर्माण भएको हुनेछ।
३३७०१९०९४	जनता आवास, विपन्नको घर र एकीकृत वस्ती विकास कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण	गरिब,विपन्न तथा जोखिमयुक्त वस्तीलाई लक्षित गरि सुरक्षित आवासको व्यवस्था गर्ने।	निरन्तर	२९९१६०	जनता आवास,विपन्नको घर र एकिकृत वस्ती विकास कार्यक्रम मार्फत करिव ३००० हजार घरघुरि लाभान्वित भएको हुने।
३३७९११२०४	बैकल्पिक सहायक राजमार्ग विकास कार्यक्रम(संघ सशर्त अनुदान)	पूर्वाधार निर्माण	वैकल्पिक राजमार्गहरू निर्माण गर्ने	निरन्तर	यकिन नभएको	राजमार्गको विकल्पको रूपमा वैकल्पिक सहायक राजमार्गहरू निर्माण भई यातायात सेवाको पहुँच विस्तार भएको हुने।
३३७९११२१४	सडक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम (संघ सशर्त अनुदान)	पूर्वाधार निर्माण	सडकको स्तरोन्नति तथा विस्तार गर्ने	निरन्तर	एकिन नभएको	चालु सडकहरूको स्तरोन्नति भएको हुनेछ।
३३७९११२२४	देवस्थल-कैनडांडा-चौरजहारी-डोल्पा(संघ सशर्त अनुदान)	पूर्वाधार निर्माण	सल्लिवजार देखि देवस्थल कैनडाडा चौरजहारीको सडक स्तरोन्नति भई यातायातको सहज पहुँच विस्तार गर्ने	निरन्तर	एकिन नभएको	करिव ३० किमि सडक निर्माण तथा स्तरोन्नति हुनेछ ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत/विनियोजित बजेट रु हजारमा	आपेक्षित नतिजा
३३७९११२३४	स्थानीय स्तरका सडक पुल तथा सामुदायिक पहुंच सुधार परियोजना(संघ सशर्त अनुदान	पूर्वाधार निर्माण	स्थानीय स्तरका सडकपुल निर्माण भई सामुदायिक पहुंच सुधार र विस्तार गर्ने	निरन्तर	एकिन नभएको	स्थानीय स्तरका सडकपुल निर्माण भई सामुदायिक पहुंच सुधार र विस्तार भएको हुनेछ ।
३३७९११२५४	सम्भावित प्रादेशिक सडकहरू(संघ सशर्त अनुदान)	पूर्वाधार निर्माण	प्रादेशिक स्तरका सडकहरू निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने	निरन्तर	एकिन नभएको	प्रादेशिक स्तरका सडकहरूको निर्माण स्तरोन्नति भई पहुँच विस्तार विकास हुनेछ ।
३३७९११२६४	संभावित रणनीतिक सडकहरू(संघ सशर्त अनुदान)	पूर्वाधार निर्माण	प्रादेशिक रणानितिक स्तरका सडकहरू निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने	निरन्तर	एकिन नभएको	प्रादेशिक रणानितिक स्तरका सडकहरूको निर्माण स्तरोन्नति भई पहुँच अभिवृद्धि हुनेछ ।
३३७९११२७४	सघन शहरी विकास कार्यक्रम(संघ सशर्त अनुदान)	पूर्वाधार निर्माण	शहर उन्मुख क्षेत्रमा पूर्वाधारको विकास गर्ने	निरन्तर	एकिन नभएको	शहरउन्मुख क्षेत्रमा सडक तथा अन्य पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ।
३३७९११२८४	ग्रमिण सडक संजाल सुधार आयोजना -ए एफ(संघ सशर्त अनुदान)	पूर्वाधार निर्माण	ग्रामिण क्षेत्रमा सडक संजालमा मार्फत पहुँच विस्तार गर्ने ।	निरन्तर	एकिन नभएको	करिव ५० कि मि सडको स्तरोन्नति भएको हुनेछ ।
३३७९११३०४	झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम(संघ सशर्त अनुदान)	पूर्वाधार निर्माण	यातायात पहुँचलाई सहज वनाउने, छोटो दुरीमा गन्तव्यमा पुग्ने।	निरन्तर	एकिन नभएको	यातायात पहुँचलाई सहज वनाउने, छोटो दुरीमा गन्तव्यमा पुग्ने।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत/विनियोजित बजेट रु हजारमा	आपेक्षित नतिजा
३३७९११३१४	तल्लो डुङ्गेश्वर-सातखम्वा-दुल्लु-पिपलकोट-दैलेख(संघ सशर्त अनुदान)	पूर्वाधार निर्माण	यातायात पहुँचलाई सहज, सरल र भरपर्दो बनाउने।	निरन्तर	एकिन नभएको	

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेको छन ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व. २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने क्रियाकलापहरू
३३७०००११४	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय	क्षेत्रगत प्रादेशिक नीति, योजना तर्जुमा, समन्वय, सहजीकरण तथा निर्देशन।	• प्रादेशिक सडक गुरुयोजना तयार भइ प्राथमिकताका आधारमा पूर्वाधार निर्माण भएको हुने । • प्रादेशिक सडक ऐन तर्जुमा भई सडकको वर्गीकरण भएको हुने । • वातावरणमैत्री सडक पूर्वाधार निर्माण भएको हुने । • सबै पालिकाको केन्द्रमा सडक सञ्जाल ।	• पूर्वाधार विकाससम्बन्धी कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड तर्जुमा । • प्रादेशिक गुरुयोजना तर्जुमा । • प्रादेशिक सडक ऐन तर्जुमा ।
३३७००९०१४	पूर्वाधार विशेष कार्यक्रम	• कर्णाली प्रदेशमा विभिन्न जिल्लामा करिब १००० वटा जनता आवास निर्माण भएको।	• करिव १५०० वटा जनता आवास निर्माण भएको हुने । • कम्तीमा ३ वटा बहुवर्षीय ठेक्का सहमति प्राप्त पूर्वाधार आयोजना सम्पन्न भएको हुने ।	• निर्वाचन क्षेत्र पूर्वाधार विकास कार्यक्रम । • विभिन्न बहुवर्षीय ठेक्का सहमति र श्रोत सुनिश्चितता भएका आयोजना सञ्चालन ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व. २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने क्रियाकलापहरू
		• कालोपत्रे सडक-४० कि.मि • ग्राभेल सडक-१६५ कि.मि. • कच्ची सडक- ११०० कि.मि.		• जनता आवास कार्यक्रम ।
३३७००९०२४	ग्रामिण सडक संजाल आयोजना	करिब सबै स्थानीय तहको केन्द्रसम्म सडक विस्तार भएको।	सबै स्थानीय तहको केन्द्र सडक सञ्जालमा जोडिएको हुने।	• ग्रामिण सडक सञ्जाल आयोजना ।
३३७००९०३	प्रादेशिक तथा स्थानीय सडक सुधार आयोजना	जिल्ला सदरमुकाम वा नजिकको राजमार्गदेखि पालिको केन्द्रसम्म पक्की सडक निर्माण हुने चरणमा।	जिल्ला सदरमुकाम वा नजिकको राजमार्ग देखि पालिको केन्द्रसम्म पक्की सडक निर्माण भएको हुने ।	
३३७०१९०१४	राजधानी एकीकृत पूर्वाधार विकास कार्यक्रम।	प्रदेश राजधानी शहरको एकीकृत विकास गर्न अधिकांश सडक कालोपत्रे भएको, केही कालोपत्रे हुने चरणमा रहेको तथा विभिन्न सार्जनिक उद्यानहरू निर्माण भएको।	राजधानी शहरको एकिकृत विकास गर्ने र सडक लगायतका अन्य पूर्वाधारहरू निर्माण गर्ने।	• देउती बज्येइ जाने सडक पूल निर्माण । • शान्तीनगर बुलबुले जोड्ने सडक पूल निर्माण ।
३३७०१९०२४	झोलुङ्गे पुल कार्य्रक्रम	२७० वटा झोलुङ्गे पूल निर्माण भएको ।	२९० वटा झोलुङ्गे पूल निर्माण भएको हुने ।	विभिन्न जिल्लामा झोलुङ्गे पूल निर्माण कार्यक्रम ।
३३७०१९०६४	समपुरक आयोजना	सहलगानीमा ठुला तथा प्रदेशका रणनितिक र गौरवका आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्ने।	विभिन्न पूर्वाधार आयोजनाहरू सम्पन्न हुने ।	करिव २५ वटा ठुला प्रदेशका रणनितिक तथा ठुला पूर्वाधार संग सम्वन्धित संरचनाहरू तयार हुनेछन ।
३३७०१९०७४	सडक मोटेरेवल पुल कार्यक्रम	२३ वटा मोटरेबल पूल निर्माण।	३० वटा मोटरेबल पूल निर्माण भएको हुने ।	विभिन्न जिल्लामा मोटरेबल पूल निर्माण सम्बन्धी कार्यक्रम ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व. २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने क्रियाकलापहरू
३३७०१९०८४	सडक निर्माण कार्यक्रम	सडक यातायातको पहुँच अभिवृद्धी गर्ने	सबै स्थानीय तहको केन्द्रमा यातायातको पहुँच भएको हुने।	कच्ची ग्रावेल र पक्की सडक गरी गरिब ३००० कि मी सडक निर्माण भएको हुनेछ।
३३७९११२२४	देवस्थल-कैनडांडा-चौरजहारी-डोल्पा (संघ सशर्त अनुदान)	सल्लिवजार देखि देवस्थल कैनडाडा चौरजहारीको सडक स्तरोन्नति भई यातायातको सहज पहुँच विस्तार गर्ने	एकिन नभएको	करिव ३० किमि सडक निर्माण तथा स्तरोन्नति हुनेछ।
३३७९११२५४	सम्भावित प्रादेशिक सडकहरू (संघ सशर्त अनुदान)	प्रादेशिक स्तरका सडकहरू निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने	एकिन नभएको	प्रादेशिक स्तरका सडकहरूको निर्माण स्तरोन्नति भई पहुँच विस्तार विकास हुनेछ ।
३३७९११२७४	सघन शहरी विकास कार्यक्रम (संघ सशर्त अनुदान)	शहर उन्मुख क्षेत्रमा पूर्वाधारको विकास गर्ने	यकिन नभएको	शहरउन्मुख क्षेत्रमा सडक तथा अन्य पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ।

३.३.१० जोखिम पक्ष र अनुमान

स्रोतको अभाव रहेको अवस्थामा भौगोलिक रूपमा विकट क्षेत्रमा पूर्वाधार विकास गर्नुपर्ने बाध्यता रहेको छ । स-साना योजनाहरूमा बजेट छर्ने प्रवृत्ति र बहुवर्षीय आयोजनाहरूको क्रमिक वृद्धिले निकट भविष्यमा स्रोतमा चाप पर्ने जोखिम रहेको छ । पूर्वाधार निर्माणको लागी प्रतिकुल जलवायु, मापदण्डबिना आयोजना छनौट हुने, वातावरणमैत्री प्रविधिको उपयोग, विकास र वातावरणबीचको सन्तुलन, नियमित मर्मत तथा सम्भार नहुने जस्ता जोखिम पक्षहरू रहेका छन् ।

३.४ जलश्रोत, ऊर्जा तथा सिंचाई

३.४.१ पृष्ठभूमि

प्रदेशको आर्थिक विकासमा जलश्रोत, ऊर्जा तथा सिंचाई क्षेत्रको बहुआमायिक भुमिका रहेको छ । प्रदेशको विकास र समृद्धिका लागि जलश्रोतको बहुउपयोगलाई यस मध्यकालीन अवधिमा प्राथमिकता राखिएको छ । जलस्रोतको समुचित व्यवस्थापनमार्फत नै जलविद्युत, सिंचाई र खानेपानी जस्ता क्षेत्रको विकास सम्भव छ । यस क्षेत्रको प्रचुर सम्भावनालाई प्रदेशको विकासमा उपयोग गर्न सकिएमा प्रदेशको आन्तरिक आम्दानी र कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनमा वृद्धि भई आर्थिक विकासमा टेवा पुग्ने देखिन्छ ।

कर्णाली प्रदेशमा जलविद्युत उत्पादनको क्षमता १८००० मेगावाट रहे तापनि हालसम्म १३ मेगावाट विद्युत उत्पादन भएको छ । यस अवधिमा जलविद्युत उत्पादनको सम्भावनालाई मध्यनजर गरी लगानी तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गरिएको छ । विद्युत प्रसारण लाइन नपुगेको ग्रामीण क्षेत्रमा ऊर्जाको पहुँच वृद्धि गर्न वैकल्पिक ऊर्जाको विकास गर्न आवश्यक देखिएको छ ।

भौगोलिक रूपमा विकट यस प्रदेशमा सिंचाईयोग्य भूमि कम रहेको छ । खेती गरिएको कुल क्षेत्रफलको ३७.५६ प्रतिशत क्षेत्रफलमा मात्र सिंचाई सुबिधा पुगेको यस प्रदेशमा कृषियोग्य भूमिको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन सिंचाईको दिगो व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिएको छ । नयाँ प्रविधिमा आधारित सिँचाइ प्रणालीको माध्यमबाट सिंचित कृषि भुमिको विस्तार गर्न एवम् रणनीतिक महत्त्वका सिँचाइ प्रणालीमा लगानी परिचालन गर्न आवश्यक देखिएको छ ।

३.४.२ समस्या र चुनौति

उपलब्ध जलश्रोतको समुचित र बहुआयामिक उपयोग नहुनु, जलउत्पन्न विपद्बाट सिर्जित क्षतिलाई न्यूनीकरण, जलविद्युत उत्पादनको लागि स्वदेशी तथा वैदेशिक भित्र्याउन नसक्नु, वैकल्पिक ऊर्जा उत्पादनको लागि अध्ययन एवम् अनुसन्धान नहुनु, उपलब्ध कृषि योग्य भूमिमा सिँचाइ प्रणालीको अभाव जस्ता समस्याहरू रहेका छन् ।

जलश्रोतको बहुआयामिक उपयोग, बढदो ऊर्जाको माग अनुसारको उत्पादन, वैकल्पिक ऊर्जा प्रविधाबाट ऊर्जा उत्पादन, दुर्गम ग्रामीण वस्तीमा उर्जाको विस्तार, कृषियोग्य भूमिमा सिँचाइ उपलब्ध गराउने गरी निर्माणाधिन आयोजना तोकिएको समय र लागतमा सम्पन्न गर्ने, रणनीतिक महत्त्वका सिँचाइ पूर्वाधार विकासको लागि अन्तरतह समन्वय एवम् लगानी अभिवृद्धि गर्ने जस्ता चुतौती रहेका छन् ।

३.४.३ सोच

क. खानेपानी तथा सरसफाई

- स्वच्छ, सुलभ र सुरक्षित खानेपानी, सफा सुग्घर वातावरण।

ख. ऊर्जा

- जलविद्युतको उत्पादन तथा उपयोगबाट समृद्धि (जलविद्युत)
- वैकल्पिक ऊर्जामार्फत ऊर्जामा पहुँच विस्तार (वैकल्पिक ऊर्जा)

ग. सिंचाई

- दिगो सिँचाइ व्यवस्थापनबाट कृषि उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि

३.४.४ लक्ष्य

क. ऊर्जा

- जल विद्युतको उत्पादन गरी तीव्र आर्थिक विकास गर्ने (जलविद्युत)
- वैकल्पिक ऊर्जाको उत्पादन बढाई स्वच्छ ऊर्जामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्ने (वैकल्पिक ऊर्जा)

ख. सिंचाई

- कृषियोग्य भूमिमा बाह्रैमास सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने।

ग. खानेपानी तथा सरसफाई

- आधारभूत खानेपानी र सरसफाइ सेवा सबै नागरिकहरूलाई उपलब्ध गराउने।

३.४.५ उद्देश्य

क. ऊर्जा

- जल विद्युतको उत्पादन र वितरणबाट कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रको विकास गर्नु (जलविद्युत)
- न्यून कार्वन उत्सर्जन गरी वातावरण संरक्षण तथा दिगो विकासमा टेवा पुर्‍याउने (वैकल्पिक ऊर्जा)

ख. सिंचाई

- परम्परागत तथा आधुनिक सिँचाइ प्रविधिको उपयोग गरी अधिकतम् कृषियोग्य भूमिमा सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउनु।

ग. खानेपानी तथा सरसफाई

- सबैका लागि आधारभूत खानेपानी सुविधा सम्पन्न गराउनुका साथै बस्तीहरूलाई सफासुग्घर बनाई पूर्ण सरसफाइतर्फ अग्रसर बनाउने।

३.४.६ रणनीति

क. ऊर्जा

- संघसँगको समन्वयमा ठुला जलविद्युत आयोजनाहरू निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने नीतिनियम निर्माण गरी लगानी जुटाउन पहल गर्ने (जलविद्युत)
- जलविद्युत नपुग्ने ठाउँमा वैकल्पिक ऊर्जाको विकास र वहु-उपयोग वृद्धि गर्ने (वैकल्पिक ऊर्जा)

ख. सिँचाइ

- सिँचाइ विकासको नीति तथा गुरुयोजना तयार गर्ने।

ग. खानेपानी तथा सरसफाइ

- आधारभूत खानेपानी सुबिधा उपलब्ध गराउने।
- सामुदायिक सहभागितामा सरसफाइलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गर्ने।

३.४.७ विषय क्षेत्रगत त्रिवर्षीय नतिजा सूचक र लक्ष्य

सूचक	इकाई	आ.व २०७८/०७९ को यथार्थ अवस्था	आ.व २०७९/०८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				आ.व २०८०/०८१	आ.व २०८१/०८२	आ.व २०८२/०८३
असर						
विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत	७१	८२	८५	८८	९१
जल विद्युत उत्पादन	मे वा	१३	१३	१५	१६	१७
खाना पकाउन परम्परागत इन्धन प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	८८	८७	८५	८३	८०
खाना पकाउन स्वच्छ इन्धन तथा प्रविधि प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	१२	१३	१५	१७	२०
प्रतिफल						
जल विद्युतका ठूला आयोजना	सङ्ख्या	-	-	२	३	४
जल विद्युतका मझौला आयोजना	सङ्ख्या	-	-	३	५	७
जल विद्युतका साना आयोजना	सङ्ख्या	१२	१३	१५	१८	२०

सूचक	इकाई	आ.व २०७८/०७९ को यथार्थ अवस्था	आ.व २०७९/०८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				आ.व २०८०/०८१	आ.व २०८१/०८२	आ.व २०८२/०८३
ख) १३२ के भि	कि मि	०	०	०	५०	७०
ग) ३३ के भि	कि मि					
वैकल्पिक ऊर्जा प्रयोग गर्ने घर परिवार	प्रतिशत	३७	४०	४३	४५	४९
वायु ऊर्जा उत्पादन	मे वा	०	०	१	२	३
वायो ग्याँस प्लाण्ट स्थापना	सङ्ख्या	०	०	१	१	२
सुधारिएको चुलोको प्रयोग	सङ्ख्या	३४०००	३५०००	३६०००	४००००	४२०००
एलपी ग्याँसको प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत					
सिँचाइ						
असर						
सिँचाइ सुबिधा पुगेको कृषि योग्य भूमि	प्रतिशत	३७.५	३८	४०	४३	४५
वर्षभरी सिँचाइ हुने खेतीयोग्य जमिन	प्रतिशत	२४	२७	३०	३३	३६
साना सिँचाइ सुविधा पुगेको क्षेत्रफल	हेक्टर	१५०००	१६०००	१७०००	१८०००	१९०००
नयाँ प्रविधिको सिँचाइ सुबिधा पुगेको क्षेत्रफल	हेक्टर	१५०००	१६०००	१७०००	१८०००	१९०००
प्रतिफल						
ठूला सिँचाइ आयोजना निर्माण	सङ्ख्या	३८	४५	५०	५५	६०
मझौला सिँचाइ आयोजना निर्माण	सङ्ख्या	४५०	५००	५५०	६००	६५०
साना सिँचाइ आयोजना निर्माण	सङ्ख्या	४००	५००	७००	९००	१०००
नयाँ प्रविधि सिँचाइ आयोजना	सङ्ख्या	४००	४५०	५००	६००	७००
सिँचाइ सुबिधा विस्तार	हेक्टर	२१०००	२३०००	२४०००	२६०००	२८०००

सूचक	इकाई	आ.व २०७८/०७९ को यथार्थ अवस्था	आ.व २०७९/०८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				आ.व २०८०/०८१	आ.व २०८१/०८२	आ.व २०८२/०८३
लिफ्ट सिँचाइ प्रणाली	सङ्ख्या	१५	२०	३०	४०	६०
सिँचाइ पोखरी	सङ्ख्या	३००	३५०	४००	५५०	७००
खानेपानी तथा सरसफाई						
असर						
आधारभूत खानेपानी सुबिधा पुगेको परिवार	प्रतिशत	८७	८८	८९	९०	९१
उच्च मध्यम स्तरको खानेपानी सुबिधा पुगेको परिवार	प्रतिशत	१३	१५	१७	१९	२१
सुधारिएको सरसफाइ सुबिधा प्राप्त गर्ने परिवार	प्रतिशत	८१	८३	८६	८९	९३
प्रतिफल						
खानेपानी आयोजनाहरूको निर्माण	सङ्ख्या	२५०	३००	४००	५००	६००
लिफ्ट खानेपानी आयोजना	सङ्ख्या	१५०	२००	२५०	३००	३५०
सुधारिएको शौचालय निर्माण	सङ्ख्या	५०	८५	१००	१७०	२००

श्रोत: जलश्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय ।

३.४.८ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कूल	चालु	पुँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	३५३९७३८	२७२५८८	३२६७१५०	२४१८२१५	११२१५२३	
२०८१/८२	२६८२९९५	३०३९२५	२३७९०७०	२२५७५००	४२५४९५	
२०८२/८३	२८६५११०	३२२१६०	२५४२९५०	२३९२९५०	१५००००	

३.४.९ कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

- **कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ**

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि (शुरु र समाप्ती)	लागत (रु. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	२	३	४	५	६	७
३०८००९०१३	जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय	सुशासन	जलस्रोत र ऊर्जाको दिगो विकास संरक्षण उपयोग सम्बन्धी नीति, कानून मापदण्ड र नियमन			आवश्यक कानून मापदण्ड निर्माण र नियमन कार्य भएको हुने
३०८००९०१४	कर्णाली उज्यालो कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण	ग्रामीण विद्युतीकरण विस्तार नविकरणीय ऊर्जा प्रवर्द्धन			ग्रामीण ऊर्जा विस्तार भएको हुने । नविकरणीय ऊर्जा उत्पादन भएको हुने र विद्युत पहुँच प्राप्त परिवारको संख्यामा वृद्धि भएको हुने

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि (शुरु र समाप्ती)	लागत (रु. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
३०८००९०१४	टार सिंचाइ कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण	सिंचाई सुबिधा विस्तार			सिंचाइ सुबिधा विस्तार भएको हुने, वर्षभरी सिंचाइ सुबिधा पुगेको सिञ्चित भुमिको वृद्धि भएको हुने
३०८००९०१४	ताक्सुगाड जलविद्युत आयोजना	पूर्वाधार निर्माण	मझौला जलविद्युत आयोजना निर्माण भएको हुने			आयोजना निर्माण कार्य शुरु भएको हुने
३०८०१९०१४	खानेपानी, सिंचाइ तथा ऊर्जा विकास निर्देशनालय	सुशासन तथा पूर्वाधार निर्माण	ग्रामीण विद्युतीकरण विस्तार तथा नीतिगत समन्वय र कार्यक्रम कार्यान्वयन			ग्रामीण विद्युतीकरण सेवा विस्तार भएको हुने
३०८०१९०२४	खानेपानी, सिंचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय	सुशासन तथा पूर्वाधार निर्माण	ग्रामीण विद्युतीकरण विस्तार तथा नीतिगत समन्वय र कार्यक्रम कार्यान्वयन			ग्रामिण विद्युतीकरण सेवा विस्तार भएको हुने
३०८०१९०३४	सिंचाइ आयोजनाहरू	पूर्वाधार निर्माण	सिंचाई योग्य भूमिमा सिंचाइ सुबिधा वृद्धि गर्ने			सिंचाइ योग्य भूमिमा सिंचाई सुबिधा पुगेको हुने
३०८०१९०४४	नदि नियन्त्रण तथा पहिरो व्यवस्थापन आयोजनाहरू	पूर्वाधार निर्माण	नदि नियन्त्रण तथा पहिरो व्यवस्थापन			खेतियोग्य जमीन तथा जोखिमयुक्त बस्ती संरक्षण
३०८०१९०५४	खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण	स्वच्छ खानेपानी सुबिधा			स्वच्छ र सफा खानेपानी सुबिधा पुगेको हुने

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि (शुरु र समाप्ती)	लागत (रु. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
३०८९११२०४	एकिकृत ऊर्जा तथा सिंचाइ विशेष कार्यक्रम					सिंचाई योग्य भूमिमा सिंचाई सुबिधा पुगेको हुने
३०८९११२१४	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण	गुणस्तरीय खानेपानी सुबिधा			गुणस्तरीय खानेपानी सेवा पुगेको हुने
३०८९११२२४	भुमिगत स्यालो तथा डिप बोरिङ्ग	पूर्वाधार निर्माण				खानेपानी सुबिधा तथा सिंचाइ सुबिधा भएको हुने
३०८९११२३४	नयाँ प्रविधिमा आधारित नदी नियन्त्रण	पूर्वाधार निर्माण	नदि नियन्त्रण तथा पहिरो व्यवस्थापन			खेतियोग्य जमिन तथा जोखिमयुक्त बस्ती संरक्षण
३०८९११२४४	जलवायु अनुकुलित बृहत खानेपानी आयोजना	पूर्वाधार निर्माण	स्वच्छ खानेपानी सुबिधा			खानेपानी सुबिधा तथा भएको हुने
३०८९११२५४	खानेपानी सेवा विस्तार तथा पुनस्थापना कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण	स्वच्छ खानेपानी सुबिधा			खानेपानी सुबिधा तथा भएको हुने
३०८९११२६४	मझौला सिंचाइ आयोजना	पूर्वाधार निर्माण	सिंचाई सुबिधा			सिंचाइ सुबिधा भएको हुने

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि (शुरु र समाप्ती)	लागत (रु. हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
३०८९११२७४	नदि नियन्त्रण	पूर्वाधार निर्माण	नदि नियन्त्रण तथा पहिरो व्यवस्थापन			खेतियोग्य जमीन तथा जोखिमयुक्त बस्ती संरक्षण
३०८९११२८४	मर्मत सम्भार आयोजना	पूर्वाधार निर्माण				
३०८९११२९४	राष्ट्रिय ग्रामीण तथा नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम	पूर्वाधार निर्माण				

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेको छन ।

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व. २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
१	२	३	४	५
३०८००९०१३	जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय	नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम सञ्चालन भएको र दुर्गम स्थानमा ग्रामिण विद्युतीकरणको पहुँच विस्तार भएको हुने	ग्रामिण ऊर्जा विस्तार भएको हुने । नविकरणीय ऊर्जा उत्पादन भएको हुने विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवारको संख्यामा वृद्धि भएको हुने	सोलार मिनिग्रिड निर्माण विपन्न परिवारलाई सोलार अनुदान

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व. २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
१	२	३	४	५
३०८०००९०१४	कर्णाली उज्यालो कार्यक्रम	नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम सञ्चालन भएको र दुर्गम स्थानमा ग्रामिण विद्युतीकरणको पहुँच विस्तार भएको हुने	ग्रामिण ऊर्जा विस्तार भएको हुने । नविकरणीय ऊर्जा उत्पादन भएको हुने विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवारको संख्यामा वृद्धि भएको हुने	सोलार मिनिग्रिड निर्माण विपन्न परिवारलाई सोलार अनुदान
३०८०००९०१४	टार सिंचाइ कार्यक्रम	नदि वेशिनमा अवस्थित टारहरूको पहिचान	सिंचाइ सुविधा विस्तार भएको हुने, वर्षभरी सिंचाइ पुगेको सिंचित भुमिको वृद्धि भएको हुने	नदि वेशिनमा अवस्थित टारहरूमा सिंचाइ संरचना निर्माण
३०८०००९०१४	ताक्सुगाड जलविद्युत आयोजना	योजना पहिचान भएको	ठेक्का प्रकृया शुरु भई निर्माण कार्य शुरु हुने	ठेक्का प्रक्रिया सुरु
३०८०१९०१४	खानेपानी, सिंचाइ तथा ऊर्जा विकास निर्देशनालय	ग्रामिण विद्युतीकरण तथा नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम विस्तार भएको	थप बस्तीहरूमा ग्रामिण विद्युतीकरण तथा नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम विस्तार भएको हुने	ग्रामिण विद्युतिकरण, नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम र सौर्य मिनिग्रिड कार्यक्रम
३०८०१९०२४	खानेपानी, सिंचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय	ग्रामिण विद्युतीकरण तथा नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम विस्तार भएको	थप बस्तीहरूमा ग्रामिण विद्युतीकरण तथा नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम विस्तार भएको हुने	ग्रामिण विद्युतिकरण, नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम र सौर्यमिनिग्रिड कार्यक्रम
३०८०१९०३४	सिंचाइ आयोजनाहरू	सिंचाइ आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप सिंचाई सुबिधा विस्तार भएको हुने	सिंचाइ संरचना निर्माण

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व. २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
१	२	३	४	५
३०८०१९०४४	नदि नियन्त्रण तथा पहिरो व्यवस्थापन आयोजनाहरू	नदि आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	नदि नियन्त्रण विस्तार हुने	नदिनियंत्रण संरचना निर्माण
३०८०१९०५४	खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी कार्यक्रम	खानेपानी आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप बस्तीहरूमा खानेपानी सुबिधा विस्तार भएको हुने	खानेपानी आयोजनाहरू को संरचना निर्माण
३०८९११२०४	एकिकृत ऊर्जा तथा सिंचाइ विशेष कार्यक्रम	सिंचाइ आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप भूमिमा सिंचाई विस्तार भएको हुने	सिंचाइ संरचना निर्माण
३०८९११२१४	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम	खानेपानी गुणस्तर आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप बस्तीहरूमा गुनिस्तारिय खानेपानीसुबिधा विस्तार भएको हुने	खानेपानी गुणस्तर आयोजनाहरू को संरचना निर्माण
३०८९११२२४	भुमिगत स्यालो तथा डिप बोरिङ्ग	खानेपानी आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप बस्तीहरूमा खानेपानी सुबिधा विस्तार भएको हुने	खानेपानी गुणस्तर आयोजनाहरू को संरचना निर्माण
३०८९११२३४	नयाँ प्रविधिमा आधारित नदि नियन्त्रण	नदिनियंत्रण आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	नदि नियन्त्रण विस्तार हुने	नदिनियंत्रण संरचना निर्माण
३०८९११२४४	जलवायू अनुकुलित बृहत खानेपानी आयोजना	खानेपानी आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप बस्तीहरूमा खानेपानी सुबिधा विस्तार भएको हुने	खानेपानी गुणस्तर आयोजनाहरू को संरचना निर्माण
३०८९११२५४	खानेपानी सेवा विस्तार तथा पुनस्थापना कार्यक्रम	खानेपानी आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप बस्तीहरूमा खानेपानी सुबिधा विस्तार भएको हुने	खानेपानी गुणस्तर आयोजनाहरू को संरचना निर्माण

ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व. २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
१	२	३	४	५
३०८९११२६४	मझौला सिंचाइ आयोजना	सिंचाइ आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप भूमिमा सिंचाई सुविधा विस्तार भएको हुने	सिंचाइ संरचना निर्माण
३०८९११२७४	नदि नियन्त्रण	नदिनियंत्रण आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप नदि नियन्त्रण भएको हुने	नदि नियन्त्रण संरचना निर्माण
३०८९११२८४	मर्मत सम्भार आयोजना	सिंचाइ, खानेपानी आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप योजना मर्मत भयको हुने	सिंचाइ खानेपानी तथा उर्जा संरचना निर्माण
३०८९११२९४	राष्ट्रिय ग्रामिण तथा नविकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम	उर्जा आयोजनाहरू कार्यान्वयन भइरहेको	थप उर्जा विस्तार भयको हुने	उर्जा संरचना निर्माण

श्रोत: जलश्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय ।

३.४.१० जोखिम पक्ष र अनुमान

जलश्रोतको बहुउपयोगको लागि आवश्यक स्रोतको अभाव रहने, जलविद्युत क्षेत्रमा लगानी आकर्षित हुने वातावरणको अभाव, उच्च क्षमताको प्रसारण लाइन तथा वितरण लाइन निर्माण नहुने, माग अनुसारको विद्युत उत्पादन नहुने, वैकल्पिक ऊर्जा उत्पादनको लागि आवश्यक प्राविधिक जनशक्ति तथा प्रविधिको अभाव रहने जस्ता जोखिमहरू रहेका छन् ।

३.५ सामाजिक विकास क्षेत्र

३.५.१ पृष्ठभूमि

कर्णाली प्रदेशको सामाजिक सुचकांङ्कहरू अन्य प्रदेशको तुलनामा कमजोर रहेको छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण, सुरक्षित खानेपानी, महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता जस्ता पक्षहरूमा सुधारको आवश्यक देखिएको छ । प्रदेशको आर्थिक सामाजिक विकासको प्रमुख बाधकको रूपमा गरिबी रहेको छ । यस प्रदेशको बहुआयामिक गरिबी दर ३९.३१ प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय औषतको तुलनामा २२ प्रतिशतले बढी रहेको छ ।

शिक्षा विकासको आधार हो । संविधानले आधारभूत तहसम्मको अनिवार्य र निःशुल्क शिक्षा तथा माध्यामिक तहसम्मको निःशुल्क शिक्षाको परिकल्पना गरेको छ । जसका लागि शिक्षालाई वैज्ञानिक, प्राविधिक, व्यावसायिक, सीपमूलक तथा रोजगारमुलक बनाउने नीति अवलम्वन गर्नु पर्ने हुन्छ । कर्णाली प्रदेशमा ५६ क्याम्पस, ३०३८ सामुदायिक विद्यालय, १४९ संस्थागत विद्यालय, ६४२ माध्यामिक विद्यालय र २५४५ आधारभूत विद्यालय रहेका छन् ।

संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने मौलिक हकको व्यवस्था गरेको छ । कर्णालीमा बहुसङ्ख्यक जनता अझै पनि आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा पुग्न सकेका छैनन् । आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदेशभित्रै उपलब्ध हुने गरी स्वास्थ्य क्षेत्रका पूर्वाधार, प्रविधि तथा जनशक्तिको उपलब्धता सुनिश्चित गर्नेतर्फ योजना, बजेट तथा कार्यक्रम केन्द्रित हुनुपर्दछ ।

दिगो विकास लक्ष्यमा लैङ्गिक समानता तथा बालिका सशक्तिकरणको विषय समावेश भएको छ । महिलाको क्षमता, श्रम र सीपलाई विकास प्रक्रियामा उपयोग गरी सामाजिक समानता कायम गर्ने कार्यक्रमलाई प्राथिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ । त्यसैगरी, बालबालिका तथा किशोर किशोरी, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विकास प्रकृया सहभागी गराउने गरी यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरिएको छ ।

३.५.२ समस्या र चुनौतीः

शिक्षाको गुणस्तरमा अपेक्षित सुधारको अभाव, गुणस्तरीय शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्न नसकिनु, भर्ना भएका विद्यार्थीको निरन्तरता कायम गर्नु, प्राविधिक शिक्षालाई शिक्षाको मूल धारको रूपमा विकास गर्नु नसक्नु, प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षाको अभाव, सार्वजनिक शिक्षा प्रतिको आकर्षक अभिवृद्धि गर्नु, सुबिधासम्पन्न भौतिक पूर्वाधारको अभाव जस्ता समस्या र चुनौती प्रमुख रहेका छन् । गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको सुनिश्चितता गर्न नसक्नु, स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा एकरूपता कायम गर्न नसक्नु, आधुनिक उपकरण तथा विशेषज्ञ चिकित्सकको अभाव, कुपोषण, खाद्य असुरक्षा एवम् अभाव चुनौतीको रूपमा रहेका छन् ।

लैङ्गिक हिंसा, महिलामाथि हुने व्यवहारगत विभेद, बालबालिका तथा किशोर किशोरीको शिक्षा तथा स्वास्थ्यमा पहुँच नहुनु, वालविवाह, लागु पदार्थको दुर्व्यसन, जेष्ठ नागरिकलाई सेवा-सुबिधा र सामाजिक सुरक्षाको पर्याप्त नहुनु, अपाङ्गगता भएका व्यक्तिको लागि आय आर्जनका अवसरमा समान पहुँच नहुनु सामाजिक क्षेत्रका प्रमुख समस्या र चुनौती हुन् ।

३.५.३ सोच

- सभ्य र प्रतिस्पर्धी मानव पुँजीको निर्माण (शिक्षा)
- स्वास्थ्य र सुखी कर्णालीबासी (स्वास्थ्य)
- सक्षम नागरिक र व्यवस्थित बसाईँसराइ (जनसङ्ख्या तथा बसाईँसराइ)
- स्वावलम्बी र नैतिकवान युवा (युवा)
- लैङ्गिक समानतायुक्त प्रदेश निर्माण (महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता)
- बालबालिका तथा किशोर-किशोरीमैत्री समाज निर्माण (बालबालिका तथा किशोरकिशोरी)
- सुरक्षित, सम्मानित, सक्रिय र सुखी जेष्ठ नागरिक (जेष्ठ नागरिक)
- अपाङ्गता भएका नागरिकहरूको सम्मानित जीवनयापन (अपाङ्गता भएका व्यक्ति)
- समग्र खेलकुद क्षेत्रको विकासमार्फत स्वस्थ, प्रतिस्पर्धि र अनुशासित नागरिक निर्माण (खेलकुद)
- सांस्कृतिक सद्भाव सहित विविधतामा एकता (भाषा, कला, साहित्य र संस्कृति)
- समावेशी सहभागिता र सामाजिक न्यायको सुनिश्चितता (सामाजिक समावेशीकरण)
- विभेदरहित समाज निर्माण (दलित मूलप्रवाहिकरण)
- मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारको अन्त्य गर्ने (मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण)
- सामाजिक सुरक्षा प्रणालीबाट संरक्षित कर्णालीवासी (सामाजिक सुरक्षा)

३.५.४ लक्ष्य

क. शिक्षा

- गुणस्तरीय शिक्षाको विकास र विस्तार गरी मानव पुँजी र पहुँच सुनिश्चित गर्ने।

ख. स्वास्थ्य

- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने।

ग. जनसङ्ख्या तथा बसाईँसराइ

- जनसङ्ख्या तथा बसाईँसराइको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने।

घ. युवा

- युवालाई समग्र विकास प्रकृयामा परिचालन तथा सार्थक सहभागिता गराउने।

ङ. महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता

- महिलालाई समन्यायिक विकासका अवसरहरूमा पहुँच प्रदान गर्ने।

च. बालबालिका तथा किशोर-किशोरी

- बालबालिका तथा किशोर-किशोरीहरूको उचित संरक्षण, विकास र अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने।

छ. जेष्ठ नागरिक

- जेष्ठ नागरिकमैत्री समाज र संस्कृतिको विकास गर्ने।

ज. अपाङ्गगता भएका व्यक्ति

- अपाङ्गमैत्री संरचना र वातावरणको सिर्जना गर्ने।

झ. खेलकुद

- स्वस्थ जीवन र सकारात्मक सामाजिक परिवर्तनका लागि खेलकूद क्षेत्रका सम्भावनाहरूको उच्चतम उपयोग गर्ने।

ञ. भाषा, कला, साहित्य र संस्कृति

- सबै मौलिक सामाजिक-संस्कृतिको संरक्षण, विकास र सम्वर्द्धन गर्ने।

ट. सामाजिक समावेशीकरण

- विपन्न र पछाडि परेका व्यक्ति र समुदायलाई प्रदेशको राजनैतिक–आर्थिक–सामाजिक–सांस्कृतिक विकासको मूलप्रवाहमा ल्याउने।

ठ. दलित मूलप्रवाहिकरण

- सबै प्रकारका असमानता, जातीय विभेद र उत्पीडनको अन्त्य गर्दै दलित समुदायको संविधानप्रदत्त हक अधिकार सुनिश्चित गर्ने।

ड. मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण

- मानव बेचबिखन तथा ओसारपसारको अन्त्य गर्ने।

ढ. सामाजिक सुरक्षा

- जीवन चक्रमा आधारित अभाव र जोखिमको सामना गर्न सक्ने सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्ने।

३.५.५ उद्देश्य

क. शिक्षा

- शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार गर्दै स्वावलम्बी र प्रतिस्पर्धि मानव संशाधनको विकास तथा परिचालन गर्नु।

ख. स्वास्थ्य

- स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकायहरूबाट गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्नु।
- आधुनिक तथा वैकल्पिक स्वास्थ्य सेवाहरूमा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्नु।

ग. जनसङ्ख्या तथा बसाइँसराइ

- जनसङ्ख्या व्यवस्थापनबाट स्वस्थ, उत्पादनशील र स्तरीय जीवनयापनको वातावरण तयार गर्ने।

घ. युवा

- युवालाई ज्ञान, सीप, प्रविधियुक्त, उद्यमशिल र स्वावलम्बी बनाउँदै विकासको सम्वाहक शक्तिको रूपमा स्थापित गर्नु।

ङ. महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता

- सबै प्रकारका लैङ्गिक विभेद, हिंसा र शोषणको अन्त्य गरी विकासमा महिलाको समान र सार्थक सहभागिता सुनिश्चित गर्ने।

च. बालबालिका तथा किशोर-किशोरी

- बालबालिका तथा किशोर-किशोरीहरूको समग्र विकासका लागि उपयुक्त पूर्वाधारहरू सहित अनुकुल वातावरण सिर्जना गर्ने।

छ. जेष्ठ नागरिक

- जेष्ठ नागरिकमैत्री सेवा र सुबिधाहरूको विस्तार गर्नु।

ज. अपाङ्गगता भएका व्यक्ति

- भौतिक संरचना, ज्ञान, प्रविधि, सूचना र सेवा सुबिधामा सहज पहुँचको सुनिश्चितता गर्दै विकास निर्माण कार्यमा अपाङ्गता भएका नागरिकहरूको सहभागिता सुनिश्चित गर्नु।

झ. खेलकुद

- खेलकुदलाई सबै नागरिकको सरोकार र पहुँचको विषय बनाउनु।

ञ. भाषा, कला, साहित्य र संस्कृति

- साँस्कृतिक सम्पदा, भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिको उचित संरक्षण गर्दै समाजिक—साँस्कृतिक एकता अभिवृद्धि गर्नु।

ट. सामाजिक समावेशिकरण

- सबै वर्ग, क्षेत्र, लिङ्ग र समुदायको न्यायोचित पहुँच तथा सार्थक सहभागितामा समावेशी विकास गर्नु।

ठ. दलित मूलप्रवाहिकरण

- प्रदेशको राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक र साँस्कृतिक जीवनमा दलित समुदायको समान पहुँच स्थापित गरी विभेदरहित समाज निर्माण गर्नु।

ङ. मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण

- जीवनयापनका वैकल्पिक अवसर सिर्जना र जोखिममा रहेका समुदाय एवं क्षेत्रको पहिचान गरी मानव बेचबिखन रोकथाम गर्नु।

ढ. सामाजिक सुरक्षा

- आफ्नो जीवनयापन आफै गर्न नसक्ने सबै उमेर, लिङ्ग, वर्ग, जातजाती, समुदाय र क्षेत्रका व्यक्ति तथा घरपरिवारलाई सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्ने।

३.५.६ रणनीति

क. शिक्षा

- माध्यमिक तहसम्मको शिक्षामा सबै वालवालिकाको सुलभ र सहज पहुँच पुर्‍याउने।
- शिक्षामा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने।
- प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा उपलब्ध गराउने।
- विश्वविद्यालय तथा शिक्षण संस्थाहरूलाई आधुनिक प्रविधियुक्त सिकाई केन्द्रको रूपमा विकास गर्दै गुणस्तर सुनिश्चितता गर्ने।

ख. स्वास्थ्य

- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गर्ने।
- स्वास्थ्य प्रणालीमा सुधार गर्दै विशिष्टिकृत स्वास्थ्यसेवा प्रदेशभित्रै उपलव्ध हुने व्यवस्था गर्ने।

ग. जनसङ्ख्या तथा बसाईँसराइ

- जनसङ्ख्या व्यवस्थापनलाई समग्र विकासको अभिन्न अङ्गका रूपमा स्थापित गर्ने।
- वाह्य तथा आन्तरिक बसाईँसराइको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने।

घ. युवा

- विकास निर्माणमा युवाको सक्रीय सहभागिता गराउने।
- उद्यम तथा कृषिमा युवाको आकर्षण बढाउने।

ङ. महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता

- लैङ्गिक समानतामैत्री नीति तथा बजेट विनियोजन पद्धति अवलम्वन गर्ने।
- आर्थिक र सामाजिक रूपमा पछाडि परेका महिलाको आर्थिक-सामाजिक-राजनैतिक सशक्तिकरण गर्ने।

च. बालबालिका तथा किशोर-किशोरी

- बालबालिका तथा किशोर किशोरीहरूको शिक्षा र स्वास्थ्य सेवामा पहुँच बढाउने।
- सबै प्रकारको बालश्रमको अन्त्य गर्ने।

छ. जेष्ठ नागरिक

- ज्येष्ठ नागरिकहरूको जीवनयापन सहज र सुरक्षित बनाउनका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास गर्ने।

- जेष्ठ नागरिकको सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्दै उनीहरूको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई विविध क्षेत्रमा उपयोग गर्ने।

ज. अपाङ्गगता भएका व्यक्ति

- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई प्रदेशको राजनैतिक, आर्थिक र सामाजिक जीवनमा एकीकरण र मूलप्रवाहीकरण गर्ने।
- सबैखाले भौतिक संरचना अपाङ्गतामैत्री बनाउँदै उनीहरूको पहुँच र आवागमनलाई सहज बनाउने।

झ. खेलकुद

- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको समन्वय र सहकार्यमा खेलकुद पूर्वाधारको निर्माण गर्ने।
- खेलाडीहरू र खेलकुदसँग सम्बन्धित संघ-संस्थाहरूको क्षमता विकास र सुशासन कायम गर्ने।

ञ. भाषा, कला, साहित्य र संस्कृति

- सामाजिक, साँस्कृतिक र धार्मिक धरोहरहरूको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने।
- पुरातात्विक सम्पदाहरूको पहिचान, उत्खनन र संरक्षण गर्ने।

ट. सामाजिक समावेशिकरण

- प्रदेशमा भएका स्रोत, साधन तथा सेवा सुबिधामा सबै नागरिकको पहुँच वृद्धि गर्ने।
- भौतिक तथा सामाजिक विकास, सेवा र अवसरमा लक्षित वर्गको सार्थक सहभागितालाई सुनिश्चित गर्ने।

ठ. दलित मूलप्रवाहिकरण

- दलित मूलप्रवाहीकरणका बाधा अवरोधहरूको पहिचान गरी सम्बोधन गर्ने।
- मर्यादित जीवनयापनका लागि सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक सशक्तीकरण ल्याउने।

ड. मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण

- सघन निगरानी प्रणालीको विकास गरी मानव बेचविखन तथा ओसारपसारलाई नियन्त्रण गर्ने।
- मानव बेचविखन तथा ओसारपसारबाट प्रभावित पीडितको उद्धार, संरक्षण र पुनर्स्थापना गर्ने।

ढ. सामाजिक सुरक्षा

- संघ, स्थानीय तहसँग सहकार्य, समन्वय र साझेदारीमा सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरूलाई विस्तार गर्ने।
- सामाजिक सुरक्षा प्रणालीलाई चुस्त, सहज र दक्ष बनाउने।

३.५.७ विषय क्षेत्रगत त्रिवर्षीय नतिजा सूचक र लक्ष्य

क्षेत्रगत रूपमा मन्त्रालय अन्तर्गत हुने असर तथा प्रभाव तहका सूचकहरू कर्णाली प्रदेश अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०७५ को अनुसूची-७ मा उल्लेखित सूचकहरूलाई आधार मानी तय गरिएको छ । यी सूचकहरूको हालसम्मको उपलब्धि र मध्यमकालीन लक्ष्यहरू तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

सूचक	इकाई	आ.व. २०७८/७९ को यथार्थ अवस्था	०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८० /८१	०८१ /८२	०८२ /८३
खुद भर्नादर	प्रतिशत	९७.३	९७.७	९८.५	९८.८	९९.२
साक्षरता दर	प्रतिशत	७०	७४	७९	८५	९०
लैङ्गिक समता वा समानता सूचकाङ्क	प्रतिशत	०.९०४	०.९०६	०.९१७	०.९२३	०.९३०
औसत आयु	वर्ष	६६	६६.६	६७.२	७०	७२
मातृ मृत्युदर	प्रति लाख	२१०	१७२	१६८	१६४	१६०
बाल मृत्युदर	प्रति हजार	३३	३१	२७	२४	२१
शिशु मृत्युदर	प्रति हजार	२८	२६	२४	२२	२०
आधारभूत सरसफाई	प्रतिशत	६६	७०	७४	७८	८२
सरसफाईमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	७०	७५	८०	८४	९०
लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क		०.५०	०.५२	०.५३	०.५६	०.५९
लैङ्गिक सशक्तीकरण मापक						

३.५.८ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

मध्यमकालीन खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गर्दा कार्यक्रम, आयोजनागत रूपमा चालु खर्च, पूँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्था समेत छुट्याई अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ । यसरी गरिएको प्रक्षेपणमा सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान, राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम, प्रदेश सरकारको आन्तरिक स्रोतको रकम र आन्तरिक तथा बाह्य ऋण समेत उल्लेख गरी मध्यमकालीन खर्चको अनुमानित विवरण तलको तालिकामा उल्लेख भएअनुसार तयारी गरिएको छ।

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कूल	चालु	पुँजिगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	५९४०६८५	३१७७१२६	२७६३५५९	३८०४८७३	२१३५८१२	
२०८१/८२	४३२०२१८	१९९५०००	२३२५२१८	**११६५०८३**	**३१५५१३५**	
२०८२/८३	४५७९४३१	२११४७००	२४६४७३१	**१२३४९८८**	**३३४४४४३**	

३.५.९ कार्यक्रम तथा आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कर्णाली प्रदेशको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा समग्र मानव विकास सूचकाङ्कलाई अन्य प्रदेशको स्तरमा लैजानका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, सरसफाइ, सामाजिक सुरक्षा, भाषा तथा संस्कृति लगायतका विषयहरूलाई समन्वयात्मक रूपमा अगाडि बढाउनुपर्ने हुन्छ । मन्त्रालय र मातहतका निकायहरूबाट सञ्चालन हुने सबै आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै समग्र कर्णाली प्रदेशको सामाजिक, शैक्षिक र स्वास्थ्य सम्बन्धी क्षेत्रमा सुधार गर्दै जनजीवनलाई उन्नत बनाउने मन्त्रालयको ध्येय रहेको छ । आ.व. २०८०/८१ को मन्त्रालय र मातहतका निकायहरूमार्फत सञ्चालन हुने कार्यक्रम र आयोजनाको उद्देश्य, खर्च, आवश्यकताको पुष्ट्याईं तलको तालिकामा दिइएअनुसार हुनेछ ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम अयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि आ.व.		लागत (रु. हजारमा)	आगामी ३ वर्षको उपलब्धि सूचक
				शुरु मिति	समाप्त मिति		
७०६३७३११३	सामाजिक विकास मन्त्रालय	२	प्रदेशको शिक्षा स्वास्थ्य तथा सामाजिक क्षेत्रको विकास गर्ने	साल वसाली		१,५१,९१,६४	मन्त्रालयको क्षेत्राधिकारभित्र रहेका विषयवस्तुहरूसँग सम्बन्धित नीति, ऐन, नियम, कार्यविधि तथा निर्देशिका तर्जुमा भएको हुने ।
३५०००९०१	प्रदेश स्वास्थ्य आपुर्ति व्यवस्थापन	२	स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि औषधि तथा अन्य उपकरण खरिद तथा आवश्यक क्षेत्रमा वितरण गर्ने ।	साल वसाली		१०८५००	प्रदेशका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक औषधि तथा उपकरणको वितरण भएको हुने ।, पालिकागत रूपमा माग भए बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाहरू मा आवश्यक औषधि उपकरण उपलब्ध गराइएको हुने ।
३५०९११२०	एड्स रोग तथा यौन रोग नियन्त्रण	२	प्रदेशमा एड्स रोग तथा यौन रोगको नियन्त्रणका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	साल वसाली		१४९००	एड्स रोग तथा यौन रोग नियन्त्रणका सम्बन्धमा सचेतना भएको हुने । एड्स तथा यौन संक्रमित विरामीहरूको प्रतिरोध क्षमता अभिवृद्धिका लागि एआरभि वितरण भएको हुने ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम अयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि आ.व.		लागत (रु. हजारमा)	आगामी ३ वर्षको उपलब्धि सूचक
				शुरु मिति	समाप्त मिति		
३५०९११२३	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र	२	स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार प्रयोजनका लागि प्रदेशस्तरीय केन्द्रको स्थापना गर्ने ।	साल वसाली		१०१५००	शिक्षा, स्वास्थ्यका सम्बन्धमा एकीकृत केन्द्रको स्थापना भएको हुने ।
३५०९११२४	क्षयरोग नियन्त्रण	२	क्षयरोग नियन्त्रणका लागि विभिन्न निरोधात्मक तथा सचेतनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	साल वसाली		१४४००	क्षयरोग पहिचानको दरमा वृद्धि भएको हुने ।,निजी स्वास्थ्य संस्थाहरूमा डट्स केन्द्रहरूको विस्तार भएको हुने ।,क्षयरोग नियन्त्रण सम्बन्धी कार्यक्रममा संलग्न कर्मचारीहरूलाई तालिम दिइएको हुने ।
३५०९११२६	अपाङ्गता रोकथाम तथा कुष्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	२	अपाङ्गता रोकथाम तथा कुष्ठरोग नियन्त्रणका लागि विभिन्न निरोधात्मक तथा सचेतनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	साल वसाली		६४००	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि स्वास्थ्य उपचारमा सहुलियत प्रदान गरिएको हुने ।अपाङ्गता सहायता सामाग्री वितरण भएको हुने ।अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अभिलेख व्यवस्थापन भएको हुने ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम अयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि आ.व.		लागत (रु. हजारमा)	आगामी ३ वर्षको उपलब्धि सूचक
				शुरु मिति	समाप्त मिति		
३५०९११२७	महामारी रोग नियन्त्रण कार्यक्रम	२	कोभिड १९ लगायतका महामारी नियन्त्रणका लागि पूर्व तयारी एवं प्रतिकार्यका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	साल वसाली		३१८००	प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र सञ्चालन भएको हुने ।प्रादेशिक कन्टेन्सी प्लान तयार भएको हुने ।
३५०९११२८	स्वास्थ्य व्यवस्थापन केन्द्र	२	स्वास्थ्य क्षेत्रसँग सरोकार राख्ने सबै आयामहरूको व्यवस्थापनका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।			१४०६००	स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूको अर्धवार्षिक तथा वार्षिक रूपमा एकीकृत समीक्षा भएको हुने ।,प्रदेशस्तरीय अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाहरूको पूर्वाधार स्तरोन्नति भएको हुने ।, चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई आवश्यक तालिम दिइएको हुने ।
३५०९११२९	परिवार कल्याण कार्यक्रम	२	समृद्ध र सुखि परिवार निर्माणका लागि विभिन्न सचेतनाका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	साल वसाली		४६४२००	प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतनाका विभिन्न कार्यक्रमहरूको सञ्चालन भएको हुने ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम अयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि आ.व.		लागत (रु. हजारमा)	आगामी ३ वर्षको उपलब्धि सूचक
				शुरु मिति	समाप्त मिति		
३५०९११३०	राष्ट्रिय यूवा परिचालन कार्यक्रम	२	राष्ट्र निर्माणका लागि प्रतिवद्ध युवा वर्ग निर्माणका लागि हरेक गतिविधिमा युवाहरूको सहभागिता प्रवर्द्धन गर्ने।	साल बसाली		४८२००	पूर्वाधार विकासका विभिन्न गतिविधिमा यूवाहरूको स्वयंसेवालाई प्रवर्द्धन गरिएको हुने ।यूवावर्गको क्षमता विकास सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन भएको हुने ।
३५०९११३१	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद	२	सिकाइ र आम्दानीबीच तादाम्क्यता ल्याउन विभिन्न जीवनउपयोगी प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिमहरू सञ्चालन गर्ने ।	साल बसाली		३१०१००	छोटो तथा लामो अवधिका विभिन्न प्राविधिक तथा व्यावसायिक सीपविकास तालिमहरू सञ्चालन भएको हुने।
३५०९११३२	आयूर्वेद सेवा कार्यक्रम	२	स्वास्थ्य सेवा प्रवर्द्धनका लागि परम्परागत आयुर्वेद स्वास्थ्य पद्धतिलाई समावेश गर्ने।	साल बसाली		३६९००	प्रयोगशाला सञ्चालन भएको हुने ।विद्यालय आयूर्वेद तथा योग शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने ।
३५०९११३४	स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	२	स्वास्थ्यसँग सरोकार राख्ने सर्वाङ्गीण	साल बसाली		८२००	स्वास्थ्य क्षेत्रको सुदृढीकरणका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम अयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि आ.व.		लागत (रु. हजारमा)	आगामी ३ वर्षको उपलब्धि सूचक
				शुरु मिति	समाप्त मिति		
			पक्षहरूलाई सुदृढ गर्ने।				जनशक्ति व्यवस्थापन भएको हुने ।सो सम्बन्धमा नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था भएको हुने ।
३५०९११३८	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना (प्रदेश तथा स्थानीय तह)	२	शिक्षामा सबै वर्गको सहभागिता सुनिश्चित तथा सुदृढिकरण गर्ने।	साल बसाली		९५९००	पूर्वाधारयुक्त आवासीय विद्यालयहरू सञ्चालन भएको हुने ।समयसापेक्ष नवीनतम शिक्षा पद्धति प्रवर्द्धनका लागि शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
३५०९११३९	राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालिम कार्यक्रम	२	स्वास्थ्य सेवाको सहज र शुलभ पहुँचका लागि स्वास्थ्यकर्मी व्यवस्थापनका लागि क्षमता विकास तालिम सञ्चालन गर्ने ।	साल बसाली		४५००	प्रत्येक विद्यालयमा एक स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्थापन भएको हुने । स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई आवश्यक क्षमता विकासका तालिमहरू प्रदान गरिएको हुने ।

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेको छन ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
७०६३७३११३	सामाजिक विकास मन्त्रालय	श्रम तथा रोजगार प्रवर्द्धन नीति, स्वास्थ्य नीति तथा ऐन लगायत अन्य कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरूको तर्जुमा भएको ।	स्वास्थ्य, शिक्षा, महिला विकास, बालबालिका लगायतका विषयक्षेत्रगत सूचकहरूमा सुधार भएको हुने ।	• प्रदेश युवा सम्मेलन । • नीति, ऐन, नियम, निर्देशिका तथा कार्यविधि तर्जुमा । • स्वास्थ्य सम्बन्धी अध्ययन तथा सर्वेक्षण • छोरी बचत खाता ।
३५०००९०१	प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन	साविक स्वास्थ्य सेवा निर्देशनालय अन्तर्गत रहेको प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र छुट्टै कार्यालयको रूपमा स्थापना भइ सञ्चालन भइरहेको ।	प्रदेश सरकारका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक उपकरण तथा औषधिको वितरणको सुनिश्चितता भएको हुने ।	
३५०९११२०	एड्स रोग तथा यौन रोग नियन्त्रण	परिवार नियोजन साधन प्रयोगदर ४०.१ प्रतिशत रहेको ।कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको संख्या ३१०० रहेक एचआइभि संक्रमित ६८८ रहेको ।	परिवार नियोजन साधन प्रयोगदर ६० प्रतिशत पुगेको हुने । स्थायी तथा अस्थायी स्वास्थ्यकर्मीहरूको संख्या ३५०० पुगेको हुने । एचआइभि संक्रमित सबैले एआरभि प्राप्त गरेको हुने ।	• प्रदेशस्तरीय पि.एम.सि.टि कार्यक्रम । • एचआइभि डाटा रिभ्यू । • अभिमुखीकरण तथा सशक्तिकरण ।
३५०९११२३	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र			• विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम । • आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाका लागि औषधि खरिद । • सामाजिक परीक्षण सम्बन्धी तालिम ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
३५०९११२४	क्षयरोग नियन्त्रण	जम्मा क्षयरोग विरामीको संख्या १५९३ रहेको ।	क्षयरोग विरामीको संख्या १०० मा झरेको हुने।	• MDR सेन्टर/सबसेन्टर विस्तार तथा सुदृढीकरण। • जिन एक्सपर्ट परीक्षण व्यवस्थापन ।
३५०९११२६	अपाङ्गता रोकथाम तथा कुष्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	कुष्ठरोग बिरामीको संख्या ५७ रहेको।	कुष्ठरोग बिरामीको संख्या शून्यमा झरेको हुने।	• स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई कुष्ठरोग सम्बन्धी तालिम। • कुष्ठरोगीहरूको पालिकागत तथ्याङ्क संकलन, प्रमाणिकरण तथा केश प्रमाणिकरण ।
३५०९११२७	महामारी रोग नियन्त्रण कार्यक्रम	कोभिड १९ जस्ता महामारीको प्रभाव न्यून रहेको ।	प्रदेशका सबै जनसंख्याले कोभिड १९ लगायत अन्य महामारी विरुद्धको खोप लगाएको हुने ।	• नसर्ने रोग तथा मानसिक स्वास्थ्य सम्बन्धी औषधि खरिद । • संक्रामक तथा महामारीजन्य रोगहरूको निग्रानी कार्यक्रम । • खाद्य गुणस्तर निग्रानी ।
३५०९११२८	स्वास्थ्य व्यवस्थापन केन्द्र	करिब ३२०० स्वास्थ्यकर्मीहरू कर्णाली प्रदेशभरी सेवारत् रहेको । १०४ प्रतिशत जनसंख्याले बहिरंग सेवा प्राप्त गरेको ।	स्थायी तथा अस्थायी स्वास्थ्यकर्मीहरूको संख्या ३५०० पुगेको हुने ।	• विभिन्न प्रकारका क्लिनिकल तालिम सञ्चालन। • LMIS, HMIS, DHIS सम्बन्धी अनसाइट कोचिङ सञ्चालन ।
३५०९११२९	परिवार कल्याण कार्यक्रम	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने जनसंख्या ४०.१ प्रतिशत रहेको ।४ पटक गर्भ जाँच गराउने ७२.५ प्रतिशत रहेको ।	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने जनसंख्या ५५ प्रतिशत पुगेको हुने । ४ पटक गर्भ जाँच गराउने ८६ प्रतिशत पुगेको हुने ।	• अस्पताल मार्फत एमएनएच कार्यक्रम सञ्चालन । • परिवार योजना सेवा । • प्रजनन स्वास्थ्य रुग्णता सेवा ।
३५०९११३१	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद			• सफ्टवेयर नवीकरण तथा परामर्श सेवा । • पशुजन्य सरोकार शिविर/क्याम्प सञ्चालन । • Accredititors छनौट, विकास र परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम /आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
३५०९११३२	आयूर्वेद सेवा कार्यक्रम			• ज्येष्ट नागरिकको लागि स्वास्थ्य प्रवर्द्धन सेवा कार्यक्रम । • विद्यालय आयुर्वेद तथा योग शिक्षा कार्यक्रम। • प्रयोगशाला सञ्चालन कार्यक्रम ।
३५०९११३४	स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम			• जनसंख्या व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित प्रदेशगत समस्या र मुद्दाहरूको पहिचान तथा तर्जुमा । • प्रदेशस्तरमा जनसंख्या व्यवस्थापनको नोडल इकाइको संस्थागत व्यवस्था ।
३५०९११३८	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना (प्रदेश तथा स्थानीय तह)			• बौद्धिक अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूको लागि पूर्वाधारयूक्त आवासीय विद्यालय सञ्चालन । • शिक्षा तालिमकेन्द्रको Digital learning centre को विकास तथा सुदृढिकरण ।
३५०९११३९	राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालिम कार्यक्रम			• विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम । • मानसिक स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम ।

३.५.१० जोखिम पक्ष र अनुमान

गरिबी तथा बेरोजगारी, विद्यालय शिक्षाको सर्वसुलभताको अभाव, प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षामा न्यून लगानी, कुपोषण, खाद्य असुरक्षा, प्रजनन उमेर समुहका महिलामा न्यून पोषण हुने, युवा जनशक्तिको बौद्धिक पलायन, महिलामाथि हुने सबै किसिमका हिंसा, विभेद र शोषणको अन्त्य, सम्पत्तिमा महिलाको न्यून पहुँच, सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरूको तादात्म्यता, विद्यमान जातिय विभेद यस क्षेत्रको जोखिमको रूपमा रहेका छन् ।

३.६ आर्थिक मामिला तथा योजना

३.६.१ पृष्ठभूमि

आवधिक योजनाको दिर्घकालीन लक्ष्य एवम् उद्देश्य हासिल गर्न सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारी परिचालन आवश्यक हुन्छ । नागरिकको बढदो आवश्यकता र अपेक्षालाई उपलब्ध स्रोत र साधनको सीमाभित्र रहि सम्बोधन गर्नुपर्ने अवस्था छ । स्रोतको उपलब्धता, आवश्यकता तथा कार्यान्वयन क्षमताको आधारमा योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न सकिएमा सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारितामा वृद्धि गर्न सकिन्छ ।

समग्र विकास खर्च तथा प्रशासनिक खर्चको आवश्यकता पूरा गर्न, वित्तीय संङ्घीयताको अभ्यासलाई सबल बनाउन र संघीय अनुदान माथिको निर्भरता घटाउन प्रदेशको राजश्व वृद्धि गरी प्रभावकारी परिचालनलाई जोड दिनु पर्ने हुन्छ । आ.व. २०७८/७९ मा प्रदेशको कूल ग्रार्हस्थ उत्पादनमा आन्तरिक राजश्वको अनुपान ०.३२ रहेको छ । तसर्थ राजश्वको दायरा फराकिलो र दिगो बनाई प्रदेशको सार्वजनिक वित्त संरचनालाई सक्षम र सुदृढ बनाउने तर्फ ध्यान केन्द्रित गर्न जरुरी रहेको छ ।

समृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न रणनैतिक महत्त्वका उच्च प्रतिफलयूक्त ठुला परियोजनाहरूमा वैदेशिक सहायता, वैदेशिक लगानी एवम् सार्वजनिक ऋण परिचालन मार्फत वित्तीय स्रोतको न्यूनता पूर्ति गर्न जोड दिनुपर्ने हुन्छ । प्रदेशको विकास र समृद्धिको लागि सार्वजनिक स्रोतको परिचालनले मात्र सम्भव नहुने हुँदा नीजि र सहकारी क्षेत्रको संयुक्त सहभागितामा दिगो र तीव्र विकास गर्नु आवश्यक छ ।

३.६.२ समस्या र चुनौतीः

सीमित राजश्व दायरा, न्युन आन्तरिक आय, संघीय अनुदान माथीको निर्भरता, विनियोजन कुशलता एवम् दक्षताको अभाव, कमजोर बजेट कार्यान्वयन क्षमता, न्युन पुँजीगत खर्च एवम् चालु खर्चको बढदो चाप, वित्तीय तथा आर्थिक अनुशासनको अभाव, प्रदेशको आवश्यकता र प्राथमिकताको आधारमा वैदेशिक सहायता प्राप्त एवम् परिचालन हुन नसक्नु, सार्वजनिक ऋण सम्बन्धी स्पष्ट कानुनी प्रबन्धको अभाव जस्ता समस्या प्रमुख रहेको छन् ।

३.६.३ सोच

- बचत तथा लगानी प्रर्वद्धनबाट समृद्ध अर्थतन्त्र निर्माण (बचत तथा लगानी)
- सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारी व्यवस्थापन गरी प्रदेशको आर्थिक समृद्धि (सार्वजनिक वित्त)
- राजश्व सङ्कसङ्कलन तथा परिचालनबाट आत्मनिर्भर, दिगो र सबल प्रदेश अर्थतन्त्रको निर्माण (राजश्व परिचालन)

- वैदेशिक सहायताको परिचालनबाट ठुला आयोजनाहरूको निर्माण (वैदेशिक सहायता परिचालन)
- आर्थिक समृद्धिका लागि सार्वजनिक ऋणको उपयोग (सार्वजनिक ऋण)
- समतामूलक र समृद्ध अर्थतन्त्रको लागि अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन (अन्तर-सरकारी वित्त)
- सरकारी, निजी र सहकारी क्षेत्रको साझेदारीबाट प्रदेशको समतामूलक आर्थिक-सामाजिक विकास (सार्वजनिक-निजी-सहकारी साझेदारी)
- नविन प्रविधि सहितको प्रयाप्त वैदेशिक लगानी (वैदेशिक लगानी)

३.६.४ लक्ष्य

क. बचत तथा लगानी

- बचत र लागानी परिचालन मार्फत दुई अङ्कको आर्थिक वृद्दिदर हासिल गर्ने।

ख. सार्वजनिक वित्त

- सार्वजनिक खर्चको नतिजामूखी परिचालनबाट दुई अङ्कअङ्कको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने।

ग. राजश्व परिचालन

- राजश्व सङ्कलनको दायरा फराकिलो गरी प्रदेशको राजश्व चार गुणा वृद्धि गर्ने।

घ. वैदेशिक सहायता परिचालन

- प्रदेश विकासका प्राथमिकताका क्षेत्रमा वैदेशिक सहायतालाई सदुपयोग गरी दिगो, फराकिलो तथा तिव्र आर्थिक विकास हासिल गर्ने।

ङ. सार्वजनिक ऋण

- विकासका लागि पूर्वाधार र उत्पादनमूलक क्षेत्रमा सार्वजनिक ऋणको उपयोय गर्ने।

च. अन्तर-सरकारी वित्त

- अन्तरसरकारी वित्त हस्तान्तरणको प्रभावकारी परिचालन गर्ने।

छ. सार्वजनिक-निजी-सहकारी साझेदारी

- सरकारी, निजी र सहकारी क्षेत्रको साझेदारीमा लगानी अभिवृद्धि गरी उत्पादन वृद्धि, रोजगारी सिर्जना र नागरिकको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने।

ज. वैदेशिक लगानी

- वैदेशिक लगानीको उपयोगबाट प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता विकास गरी समृद्धि हासिल गर्ने।

३.६.५ उद्देश्य

क. बचत तथा लगानी

- वित्तीय क्षेत्रको विस्तार, विकास र सुदृढीकरण गर्ने।
- बचत गर्ने क्षमता र बानीको विकास गर्दै लगानी वृद्धि गर्ने।

ख. सार्वजनिक वित्त

- प्रभावकारी कानून एवम् संस्थागत आधारशीला खडा गर्ने।
- बजेट विनियोजन र खर्चमा दक्षता, प्रभावकारिता र आर्थिक अनुशासन सुनिश्चित गर्ने।

ग. राजश्व परिचालन

- प्रभावकारी राजश्व संरचना तयार गरी कुल बजेटमा राजश्वको हिस्सा वृद्धि गर्ने।

घ. वैदेशिक सहायता परिचालन

- प्रदेश विकासका प्राथमिकता र आवश्यकता अनुरूप अधिकतम् वैदेशिक पुँजी र प्रविधि आकर्षित र उपयोग गर्ने।

ङ. सार्वजनिक ऋण

- आर्थिक वृद्धि, रोजगारी सिर्जना र पुँजी निर्माणमा सहयोग पुग्ने गरी सार्वजनिक ऋण परिचालन गर्ने।

च. अन्तर-सरकारी वित्त

- संघबाट हुने वित्तीय हस्तान्तरणलाई प्राथमिकताका क्षेत्रमा लगानी गर्ने।
- स्थानीय तहको खर्चको आवश्यकता हेरी सन्तुलित तवरले वित्त हस्तान्तरण गर्ने।

छ. सार्वजनिक-निजी-सहकारी साझेदारी

- अनुकूल वातावरण सृजना तथा सुरक्षाको प्रत्याभूति दिई निजी र सहकारी क्षेत्रलाई लगानीको लागि उत्प्रेरित गर्ने।
- निजी क्षेत्रलाई बस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति र रोजगारी सिर्जनाका लागि प्रोत्साहित गर्ने।
- सहकारी क्षेत्रलाई स्थानीय बचत सङ्कलन र उत्पादनमूलक क्षेत्रको लगानीमा केन्द्रित गर्ने।

ज. वैदेशिक लगानी

- वैदेशिक लगानीको माध्यमबाट पुँजी, प्रविधि, व्यवस्थापकीय र व्यावसायिक सीप तथा कौशल भित्र्याउनु।
- प्रदेशका भौतिक पूर्वाधार, जलस्रोत, खनिज तथा जडिबुटी लगायतका प्राकृतिक स्रोतको सदुपयोगमा प्राथमिकताका साथ वैदेशिक लगानी आकर्षित गर्नु।

३.६.६ रणनीति

क. बचत तथा लगानी

- वित्तीय सुबिधा र पहुँच सुनिश्चित गर्ने।
- तिव्र र दिगो आर्थिक विकासका लागि लगानी प्रवर्द्धन गर्ने।

ख. सार्वजनिक वित्त

- बजेट विनियोजनका मापदण्ड तथा आधारहरूलाई वैज्ञानिक बनाउने।
- वित्तीय प्रणाली प्रभावकारी बनाउदै जोखिमहरूको न्यूनिकरण गर्ने।

ग. राजश्व परिचालन

- राजश्वको दायरा फराकिलो बनाई यसको परिचालनमा दक्षता बढाउने।
- राजश्वलाई प्रदेश समृद्धिको आधार बनाउने।

घ. वैदेशिक सहायता परिचालन

- संविधान, सङ्घीय तथा प्रदेश कानून एवम् राष्ट्रिय नीति अनुरूप वैदेशिक सहायता नीति तर्जुमा गर्ने।
- प्रदेशको आवश्यकता तथा प्राथमिकताका आयोजनामा वैदेशिक सहायता परिचालन गर्ने।

ङ. सार्वजनिक ऋण

- घाटा बजेट पूर्तिका लागि सार्वजनिक ऋण परिचालन गर्न सकिने।

च. अन्तर-सरकारी वित्त

- प्रदेशको प्राथमिकता, प्रतिष्पर्धात्मक र तुलनात्मक लाभको क्षेत्रमा वित्तीय हस्तान्तरणलाई उपयोग गर्ने।
- स्थानीय तहको आवश्यकताको आधारमा सन्तुलित तवरले वित्त हस्तान्तरण गर्ने।

छ. सार्वजनिक-निजी-सहकारी साझेदारी

- सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको साझेदारीका लागि नीति, कानून र संरचनाको व्यवस्था गर्ने।।
- सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको भूमिकालाई स्पष्ट गरी लगानीको अनुकुल वातावरण सृजना गर्ने।।

ज. वैदेशिक लगानी

- वैदेशिक लगानीमैत्री वातावरण तयार गर्ने।।
- रूपान्तरकारी आयोजनाहरूमा नयाँ प्रविधि समेत आउने गरी वैदेशिक लगानी गर्न सक्रीय पहल गर्ने ।

३.६.७ विषय क्षेत्रगत त्रिवर्षीय नतिजा सूचक र लक्ष्य

प्रमुख सूचक	इकाई	२०७८/७९ को वास्तविक उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
प्रदेशको कुल ग्राहंस्थ्य उत्पादनमा क्षेत्रगत योगदान						
क. कृषि	प्रतिशत	३१.५	३०.१	२८.१	२५.५	२२.१
ख. उद्योग	प्रतिशत	११.१	१२.३	१३.२	१५.३	१६.८
ग. सेवा	प्रतिशत	५७.४	५७.६०	५८.७०	५९.२०	६१.१०
वार्षिक औषत आर्थिक वृद्धि दर	प्रतिशत	५.४७	२.५	५.२	६.०	६.५
कृषि क्षेत्रको औषत वृद्धिदर	प्रतिशत	३.२२	२.९	३.४	३.८	४.५
उद्योग क्षेत्रको औषत वृद्धिदर	प्रतिशत	८.३	४.२	६.७	८.१	८.९
सेवा क्षेत्रको औषत वृद्धिदर		६.००	२.१	५.१	६.१	६.९
प्रतिव्यक्ति आय	अमेरिकी डलर	८७४	९९७	१०५०	११४७	११६०
राष्ट्रिय कुल ग्राहंस्थ्य उत्पादनमा कर्णाली प्रदेशको अंश	प्रतिशत	४.१०	४.१०	४.१२	४.५७	५.२
पुँजीगत बजेट खर्च	प्रतिशत	५९.५७	६५	६८	७०	७५
चालु बजेट खर्च	प्रतिशत	७२.५५	-	७२.३०	७२.१८	७१.५६
कुल बजेट खर्च	प्रतिशत	६६.४४	७५	८०	८१	८०
आन्तरिक राजश्व सङ्कलन	रु करोड	६६.०९	७१.३	१००	११०	१२५

३.६.८ त्रि -वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कूल	चालु	पुँजिगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	१९२७४०	१७३२९०	१९४५०	७८५०	१८४८९०	
२०८१/८२	२२९३५२	१८०७२४	४८६२८		२२९३५२	
२०८२/८३	२१२७६७	१९१५६७	२१२००	२१२००	१९१५६७	

३.६.९ कार्यक्रम / आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/ आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु लाखमा	अपेक्षित नतिजा
	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय		प्रदेशको बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियमन र आर्थिक अनुशासन, प्रदेशको सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन	सालबसाली		• प्रदेशको समष्टिगत आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण • पुँजीगत खर्च वृद्धि • आन्तरिक स्रोत परिचालन • विनियोजन दक्षता अभिवृद्धि
	प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र लेखा इकाई कार्यालयहरू समेत		प्रदेश सरकारको लेखा प्रणालीको व्यवस्थापन र खर्चप्रणाली व्यवस्थित गरि आर्थिक अनुशासन कायम गर्ने।	सालबसाली		• व्यवस्थित लेखा प्रणालीको माध्यमबाट आर्थिक अनुशासन कायम भएको हुने। • सूचना प्रणालीमा आधारित लेखा प्रणालीको विकास।
	अर्थ विविध/वित्तिय व्यवस्थापन		भैपरी आउने सम्भावित दायित्वको स्रोत व्यवस्थापन गर्ने।	सालबसाली		• सम्भाव्य दायित्वको विषयमा स्रोत व्यवस्थापन भएको हुने।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/ आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु लाखमा	अपेक्षित नतिजा
						• सह-वित्तीय लगानी अभिवृद्धि हुने।
	अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण		स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण हुने।	सालबसाली		• प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण भएको हुने।
	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	प्रदेशको बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियमन र आर्थिक अनुशासन, प्रदेशको सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन		सालबसाली		• प्रदेशको समष्टिगत आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण • पुँजीगत खर्च वृद्धि • आन्तरिक स्रोत परिचालन • विनियोजन दक्षता अभिवृद्धि
	प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय र लेखा इकाई कार्यालयहरू समेत	प्रदेश सरकारको लेखाप्रणाली को व्यवस्थापन र खर्च प्रणाली व्यवस्थित गरि आर्थिक अनुशासन कायम गर्ने।		सालबसाली		• व्यवस्थित लेखा प्रणालीको माध्यमबाट आर्थिक अनुशासन कायम भएको हुने। • सूचना प्रणालीमा आधारित लेखा प्रणालीको विकास।
	अर्थ विविध/वित्तिय व्यवस्थापन	भैपरी आउने सम्भावित दायित्वको स्रोत व्यवस्थापन गर्ने।		सालबसाली		• सम्भाव्य दायित्वको विषयमा स्रोत व्यवस्थापन भएको हुने। • सह-वित्तीय लगानी अभिवृद्धि हुने।
	अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	स्थानीय तहलाई हस्तान्तरण हुने।		सालबसाली		• प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण भएको हुने।

३.६.१० जोखिम पक्ष तथा अनुमान

आन्तरिक राजश्व संकलन प्रदेशको स्रोतको आवश्यकताको तुलनामा न्युन हुने, वर्षान्तको अन्त्यमा खर्च हुने प्रवृत्ती, न्यून पुँजीगत खर्च, प्रभावकारी विनियोजन दक्षताको अभाव, सीमित स्रोत र बढ्दो जनअपेक्षा, अन्तरतह समन्वयमा अभाव, आवश्यकतामा आधारित योजना तर्जुमा नहुने, सीमित राजस्व अधिकार जस्ता कारणहरू जोखिमको रूपम रहेका छन्।

३.७ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयः

३.७.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान बमोजिम संघीयता कार्यान्वयनसँगै प्रदेश सरकारको सर्वोच्च प्रशासकीय निकायको रूपमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय रहेको छ । वि.सं. २०७४ साल फागुन ३ गते प्रदेश मन्त्रिपरिषद्को गठन भएसँगै यस कार्यालयले मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को प्रशासकीय निकायको रूपमा कार्य गर्दै आएको छ । प्रदेशको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन गर्ने संवैधानिक जिम्मेवारी पूरा गर्न यस कार्यालयको स्थापना भएको हो ।

यस कार्यालयको प्रदेश मन्त्रिपरिषद्, प्रदेश निजामती तथा अन्य सरकारी सेवा, सुशासन, मानव अधिकार, प्रदेश सरकारका निकायहरू बीच समन्वय, निर्देशन र सुपरीवेक्षण, अन्तर-सरकार समन्वय लगायतका कार्यजिम्मेवारी रहेको छ।

३.७.२ समस्या र चुनौती

सुशासन ऐन तथा नियमावलीले गरेको व्यवस्थाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन, प्रदेश र स्थानीय तहको संस्थागत विकास, नतिजामूलक तथा सहभागिमूलक अनुगमन तथा मूल्यांकन, नविन प्रविधि र सोचको उपयोग उपेक्षित रूपमा हुन नसक्नु प्रमुख समस्याको रूपमा रहेको छ । सार्वजनिक नीति निर्माण र कार्यान्वयनमा तालमेल मिलाई कुशल एवम् प्रभावकारी प्रशासनको माध्यमबाट प्रदेशको आर्थिक, सामाजिक रुपान्तरण गर्ने चुनौती विद्यमान रहेको छ ।

३.७.३ सोच

- सबै क्षेत्रमा सुशासन (शासकीय सुधार र सुशासन)
- मानव अधिकारमैत्री कर्णाली (मानव अधिकार)
- भ्रष्टाचारमुक्त कर्णाली (भ्रष्टाचार नियन्त्रण)
- सक्षम प्रदेश र स्थानीय तहहरू (प्रदेश तथा स्थानीय तहको क्षमता विकास)
- नागरिकहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याइ गरिबी निवारण गर्दै समृद्ध प्रदेशको निर्माण (गरिबी निवारण)
- उद्यमशीलताको विकास गरी प्रदेशको आर्थिक समृद्धिमा टेवा पुऱ्याउने ।(उद्यमशीलता विकास)

३.७.४ लक्ष्य

क. शासकीय सुधार र सुशासन

- कानूनी शासनको प्रत्याभूत हुने गरी चुस्त दुरुस्त सेवा प्रवाह गर्नु।

ख. मानव अधिकार

- संविधानले ग्यारेन्टी गरेका राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अधिकारहरूको प्रत्याभूति गर्नु।

ग. भ्रष्टाचार नियन्त्रण

- भ्रष्टाचारलाई न्यूनीकरण गर्दै स्वच्छ र सदाचारयुक्त समाज निर्माण गर्दै जाने।

घ. प्रदेश तथा स्थानीय तहको क्षमता विकास

- प्रदेशको विकास र समृद्धिको यात्रामा प्रभावशाली योगदान दिन सक्ने गरी प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूको क्षमता विकास गर्ने ।

ङ. गरिबी निवारण

- निरपेक्ष गरिबीलाई १८ प्रतिशत र बहुआयामिक गरिबीलाई २५ प्रतिशतमा ल्याउने ।

च. उद्यमशीलता विकास

- नवप्रवर्तनशील उद्यमी र उद्यमहरूको विकास गर्ने । (उद्यमशीलता विकास)

३.७.५ उद्देश्य

क. शासकीय सुधार र सुशासन

- पारदर्शी, जवाफदेही, उत्तरदायी, सदाचारयुक्त र प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाहबाट सुशासन कायम गर्नु।

ख. मानव अधिकार

- मानव अधिकारमैत्री सरकार, समाज र शासन पद्धतिको विस्तार र विकास गर्नु।

ग. भ्रष्टाचार नियन्त्रण

- भ्रष्टाचारलाई नियन्त्रण गरी सुशासन कायम गर्नु।
- नैतिकवान जनशक्तिको परिचालन र सदाचारयुक्त समाज निर्माण गर्नु।

घ. प्रदेश तथा स्थानीय तहको क्षमता विकास

- सबै स्थानीय तहहरूलाई मानवीय, भौतिक तथा वित्तीय श्रोतसाधन सम्पन्न बनाउनु।
- शासन, विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहमा प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूलाई सक्षम तथा प्रभावशाली बनाउनु ।

ङ. गरिबी निवारण

- विपन्न र सीमान्तकृत समुदायको उत्पादनका श्रोत र साधन, सीप, पुँजी, प्रविधि र सेवाहरूमा पहुँच बढाउनु ।
- सामाजिक आर्थिक असमानता कम गर्नु ।
- रोजगारी एवं स्वरोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्नु ।

च. शासकीय सुधार र सुशासन

- उद्यमहरूको विकासका लागि अनुकूल र उत्प्रेरक वातावरण सिर्जना गर्नु ।
- उद्यमी मानव संशाधन र उद्यमशील संस्कृति विकास गर्नु ।
- रोजगारी र आय आर्जनका अवसरहरू वृद्धि गर्नु ।

३.७.६ रणनीति

क. शासकीय सुधार र सुशासन

- सुशासन प्रवर्द्धनका लागि कानूनी, संरचनात्मक र प्रक्रियागत सुधार गर्ने।
- सेवा प्रवाहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली व्यवस्थित गर्ने।

ख. मानव अधिकार

- मानव अधिकारमैत्री संस्कारको विकास गर्ने।
- सबै खाले दण्डहिनताको अन्त्य गर्ने।

ग. भ्रष्टाचार नियन्त्रण

- भ्रष्टाचार नियन्त्रण तथा सुशासन सम्बन्धी नीति तथा कानूनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने।
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई जवाफदेही एवं पारदर्शी बनाउने।

घ. प्रदेश तथा स्थानीय क्षमता विकास

- प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूको क्षमता विकासका लागि कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- प्रदेश र स्थानीय तहको कुशल श्रोत परिचालन क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- क्षमता विकासका लागि स्थानीय तहसँग आपसी सहकार्य र साझेदारी सुदृढ गर्ने।

ङ. गरिबी निवारण

- वास्तविक गरिबहरूको पहिचान गरी ग्रामीण तथा शहरी गरिबी लक्षित छुट्टाछुट्टै रणनीति कार्यान्वयन गर्ने ।
- विपन्न समुदायलाई श्रोतसाधन, सीप र प्रविधिले यूक्त बनाउने ।
- आधारभूत भौतिक पूर्वाधार, सेवा र सूचनाहरूमा विपन्न वर्गको पहुँच बढाउने ।
- अन्तरनिकाय र अन्तरक्षेत्रीय आवद्धता र समन्वयलाई सुदृढ बनाउने ।
- उत्पादनमूलक रोजगारीका अवसरहरूको वृद्धि गर्ने ।

च. उद्यमशीलता विकास

- नीतिगत, संस्थागत, कानूनी तथा प्रकृयागत सुधार र अत्यावश्यक पूर्वाधारहरू स्थापित गर्ने।
- उद्यमशीलता विकासका लागि प्रोत्साहन, सहकार्य र साझेदारी गर्ने ।
- महिला र यूवाहरूमा उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गर्ने ।
- उद्यमशीलताको लागि वित्तीय पहूच र लगानीमा वृद्धि गर्ने ।

३.७.७ विषय क्षेत्रगत त्रिवर्षीय नतिजा सूचक र लक्ष्य

प्रमुख सूचक	इकाई	२०७८/७९ को वास्तविक उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
नागरिक सन्तुष्टीको सूचकाङ्क	प्रतिशत	-	-	३८.४	४५	४७
प्रदेशको कुल खर्चमा बेरुजुको अनुपात	प्रतिशत	-	-	२.७३	१	०.८
विद्युतीय माध्यमबाट सूचना तथा सेवा प्रवाह गर्ने सरकारी निकाय	प्रतिशत	-	-	६३	८०	१००
हेलो सरकार तथा हाम्मा मुख्यमन्त्री हाम्मा कुडामा प्राप्त जनगुनासाहरूको सुनवाई तथा सुझाव कार्यान्वयन	सङ्ख्या	-	-	५०४	६००	७००
मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू	सङ्ख्या	-	-	२७५	२००	१००
मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरूमा कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढेको	प्रतिशत	-	-	७०	१००	१००
भ्रष्टाचारका घटनाहरू	सङ्ख्या	-	-	९५०	७००	४००

३.७.८ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कूल	चालु	पुँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	१८७४३०५	५७३८२३	१३००४८२	१९२१००	१६८२२०५	
२०८१/८२	१६४८०८२	१५९९४५४	४८६२८	१३३२००००	३१६०८२	
२०८२/८३	१६३३५०१	१५८३५०१	५००००	१३०००००	३३३५०१	

३.७.९ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय			सालबसाली	१४६००००	• सूचना प्रविधिमा आधारित शासकीय प्रणाली • सुशासन प्रवर्द्धन • सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सुधार
३०१०००११	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय					•
३०१००१०२	मुख्यमन्त्री रोजगार, उद्यमशीलता तथा आयआर्जन कार्यक्रम		प्रदेशका गरिब विपन्न र कोभिड महामारीबाट प्रभावित जनतालाई लक्षित गरी रोजगारी प्रदान गर्ने र अन्य स्वरोजगारका	सालबसाली/ निरन्तर	१२००००० एक अरब २० करोड	• निरपेक्ष गरिबीको दर घट्ने। • प्रदेशको कुल ग्राहस्थ उत्पादन वृद्धि हुने।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
			अवसर सिर्जना गरी जीविको पार्जनमा सहयोग पुऱ्याउने।			
३०१९११२१	प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम		प्रदेश तथा स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीह्रुको क्षमता विकास गर्ने ।	सालबसाली	१५ करोड ६ लाख	• जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूमा विद्यमान कानून कार्यविधिको विषयमा सशक्तिकरण भएको हुने । • आफ्ना क्षेत्राधिकारभित्रका विषयवस्तुहरू सम्बन्धी आवश्यक दस्तावेजहरू तर्जुमा गर्ने क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने ।
३०१०००११	व्यवस्थापन परीक्षण कार्यक्रम		प्रदेश मातहतका कार्यालयहरूमा समग्र व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	सालबसाली	८ लाख	• कार्यालय व्यवस्थापन क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने । • व्यवस्थापनसँग सरोकार राख्ने अन्य क्षमताको समेत विकास भएको हुने ।
३०१०००११	प्रदेश नीति परीक्षण		प्रादेशिक नीतिको प्रभावकारीताको परीक्षण गर्ने ।	सालबसाली	६ लाख	• नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र नीतिबाट अपेक्षित नतिजाको सूचक प्राप्त भएको हुने ।
३०१०००११	सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण		प्रदेश सरकारको सेवा प्रवाह र जनताको सन्तुष्टि सम्बन्धमा सर्वेक्षण गर्ने ।	सालबसाली	२० लाख	• परिष्कृत सर्वेक्षण प्रतिवेदन प्रकाशन भएको हुने।

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेको छन ।

	कार्यक्रम / आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३०१००१०२	मुख्यमन्त्री रोजगार, उद्यमशीलता तथा आयआर्जन कार्यक्रम		प्रदेशका गरिब विपन्न र कोभिड महामारीबाट प्रभावित जनतालाई लक्षित गरी रोजगारी प्रदान गर्ने र अन्य स्वरोजगारका अवसर सिर्जना गरी जीविको पार्जनमा सहयोग पुऱ्याउने।	• मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम • कर्णाली समृद्धि कार्यक्रम
३०१९११२१	प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम			• कर्मचारीहरूको सेवा प्रवेश क्षमता अभिवृद्धि तालिम • कार्यरत् कर्मचारीहरूको लागि सेवाकालीन तालिम • जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता अभिवृद्धि तालिम । • स्थानीय तहको योजना तर्जुमा सम्बन्धी प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग ।

३.७.१० जोखिम पक्ष तथा अनुमान

आर्थिक अनुशासन कायम, भ्रष्टाचार न्युनीकरण, पारदर्शी, जवाफदेहिता, कानूनको शासन, सुशासन कायम, शासकीय व्यवस्थाका आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्न साधन स्रोत तथा क्षमता, व्यवस्थापकीय कौशलता एवम् प्रविधिको उपयोग समयानुकुल हुन नसकेमा क्षेत्रगत लक्ष्य एवम् उद्देश्य हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहेको छ ।

३.८ आन्तरिक मामिला तथा कानून

३.८.१ पृष्ठभूमिः

नेपालको संविधानले अंगीकार गरेको तीन तहको शासन प्रणाली अनुरूप प्रदेश सरकार गठन भएको हो । त्यसै अनुरूप प्रदेशमा शान्ति सुरक्षा अमनचैन कायम गर्न आवश्यक पर्ने कानून निर्माण गर्ने, प्रदेशको क्षेत्राधिकार भित्र रहेर यस प्रदेशलाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न यस मन्त्रालयको स्थापना भएको हो । समग्र प्रदेशको शान्ति, सुरक्षा र सुव्यवस्था सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन सम्बन्धी कार्यजिम्मेवारी रहेको

छ । यसका अतिरिक्त विपद् व्यवस्थापन, कानून तर्जुमा, सञ्चार क्षेत्रका कार्य समेत यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र रहेको छ ।

शान्ति सुव्यवस्था र सुरक्षा कायम गरी जनताको जिउ, धन र स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्दै समग्र प्रदेशको शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था कायम राख्ने, नेपालको संविधान द्वारा प्रत्याभूत जनताको अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता र सुसूचित हुन पाउने मौलिक हकको संरक्षण र सम्वर्धन गर्ने, पारदर्शिता तथा सुशासनको लागि सूचना प्रविधिमैत्री शासन ब्यवस्था संचालन गर्ने तथा प्रदेशको लागि आवश्यक पर्ने कानूनहरूको तर्जुमा, समसामयिक संशोधन, फैसला कार्यान्वयन गराई वास्तविक न्याय प्रदान गरी कानूनी राज्यको स्थापना गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने यस मन्त्रालयको मूलभूत उद्देश्यहरू रहेका छन् ।

३.८.२ समस्या र चुनौतीः

समग्र प्रदेशको शान्ति, सुरक्षा तथा सुव्यवस्थाको जिम्मेवारी रहेको सन्दर्भमा प्रदेश प्रहरी परिचालनमा समन्वयकारी भुमिका मात्र रहनु, विपद प्रतिकार्यको लागि आवश्यक दक्ष जनशक्ति एवम् प्रविधिको अभाव तथा संघीय कानुनसँग सामञ्जस्यता हुने गरी प्रदेश कानून तर्जुमा गर्नु पर्ने समस्या रहेका छन् ।

३.८.३ सोच

- शान्तिपूर्ण र सुरक्षित कर्णाली प्रदेश (शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था)
- विपद् जोखिमबाट सुरक्षित र उत्थानशील प्रदेश (विपद व्यवस्थापन)
- सूचना र सञ्चार प्रविधियुक्त कर्णाली (सूचना तथा सञ्चार प्रविधि)

३.८.४ लक्ष्य

क. शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था

- जनजीवन, जनजीविका, लगानी प्रवर्द्धन र दिगो विकासका लागि शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्थाको प्रत्याभूति दिनु।

ख. विपद् व्यवस्थापन

- विपद्का जोखिम तथा प्रभावहरूलाई न्यूनीकरण गर्ने।

ग. सूचना र सञ्चार प्रविधि

- नागरिकको सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने।

३.८.५ उद्देश्य

क. शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था

- सबै सुरक्षा निकाय र सम्बद्ध पक्षबिच आपसी सहयोग र समन्वय कायम गरी प्रभावकारी र विश्वसनीय सुरक्षा प्रणाली स्थापित गर्नु।
- सुरक्षा निकायलाई समयानुकूल सबल, सुदृढ र जनउत्तरदायी बनाउनु।

ख. विपद् व्यवस्थापन

- प्रभावकारी पूर्वतयारी गरी विपदबाट हुने क्षतिलाई न्यून गर्नु।
- विपद्को प्रभाव न्यूनीकरण, सामना र द्रुत प्रतिकार्यको क्षमता विकास गर्नु।

ग. सूचना र सञ्चार प्रविधि

- नागरिकको सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा पहुँच विस्तार गरि डिजिटल कर्णाली निर्माण गर्नु।

३.८.६ रणनीति

क. शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था

- सुरक्षा व्यवस्थालाई सुदृढ बनाउने।
- नागरिक मैत्री सुरक्षा व्यवस्था सुदृढ बनाउने।

ख. विपद् व्यवस्थापन

- उच्च जोखिममा रहेका समुदाय, क्षेत्र र निराकरणका उपायहरू पहिचान गर्ने।
- जोखिम न्यूनीकरण गर्न नीतिगत, संस्थागत र बन्दोबस्ती सम्बन्धी व्यवस्था गर्ने।

ग. सूचना तथा सञ्चार प्रविधि

- डिजिटल कर्णाली प्रदेशको निर्माण गर्ने।
- सूचना तथा सञ्चार पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्ने।

३.८.७ विषय क्षेत्रगत त्रिवर्षीय नतिजा सूचक र लक्ष्य

प्रमुख सूचक	इकाइ	२०७८/७९ को वास्तविक उपलब्धी	२०७९/८० को अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
प्रति सुरक्षाकर्मी जनसंख्याको अनुपात	अनुपात	१:२४५	१:२४५	१:२४०	१:२४०	१:२४०
विपद्का घटनामा उद्धार गरिएको	प्रतिशत	१३४	३००	१०००	१०००	१०००
इन्टरनेट प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	–	–	५८	६५	८०
विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति	सङ्ख्या	९६	१००	२००	३००	३००
विपद् घटनाबाट प्रभावित मध्ये पुनर्स्थापित घर परिवार	सङ्ख्या	–	–	३४१६	३०००	१०००
बाढी पूर्व सूचना प्रणाली जडान	सङ्ख्या	–	–	३	५	१०
शान्ती, सुरक्षा र सुव्यवस्था भंग भएका घटनाहरू	संख्या	-	५६	४०	३०	३०
सुरक्षा निकायका चौकीहरू विस्तार	संख्या	-	-	-	-	-
अपराध सर्वेक्षण	संख्या	-	-	-	-	-
लागु औषध नियन्त्रण कार्यक्रम लागु गर्ने स्थानीय तह	संख्या	-	-	-	-	-
विपद् उद्धारको पूर्व तयारी गरेका स्थानीय तह	संख्या	७९	७९	७९	७९	७९
विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी पूर्वतयारी कार्यक्रम	संख्या	१७	१७	२१	२५	२५
विपद् घटनाबाट प्रभावितमध्ये राहत प्राप्त गर्ने घरपरिवार	संख्या	४१६	३०००	३०००	३०००	३०००
टेलिफोन (सबै प्रकारको) प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	२.२	२.४	३	३.२	४
टेलिभिजनमा पहुँच प्राप्त घरपरिवार	प्रतिशत	५१	५६	६०	६५	७०
अप्टिकल फाइबर विस्तार	कि.मि.	-	-	३५०	३६०	३६०
दुरसञ्चार टावर विस्तार	संख्या	-	-	४०	५०	५०
दुरसञ्चार सेवा प्रदायक कम्पनी	संख्या	४	४	४	४	४
केवल टिभि प्रसारण कम्पनी	संख्या	५	५	५	५	५
एफ एम च्यानल	संख्या	४१	४५	४८	५०	५०
दैनिक पत्रपत्रिका	संख्या	१६	१६	२४	२५	२५
साप्ताहिक पत्रिका	संख्या	४	४	१२	१२	१२
अनलाइन पत्रिका	संख्या	२६	२६	५८	६०	६०

श्रोत:आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

३.८.८ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	३४४०२१	२७२५२१	७१५००	५०३८०	२९३६४१	-
२०८१/८२	३११४८५	२६४९७३	४६५१२	४५२९७	२६६१८८	
२०८२/८३	३२८८८६	२८०८७१	४८०१५	४८०१५	२८०८७१	

३.८.९ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशीर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११३	कानूनको मस्यौदा तर्जुमा, परिमार्जन तथा राजपत्र सम्पादन र प्रकाशन	६	मस्यौदा तयारी सम्बन्धी ज्ञान आदान प्रदान		२५०	मानव वेचविखन र महिला हिंसा लगायत कुरितीको अन्त्य भएको हुने
३१४०००११३	स्थानीय न्यायिक समिति सञ्चालन र स्थानीय कानून निर्माण सम्बन्धमा क्षमता विकास तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम	६	न्यायिक समितिको सक्रियता र भुमिका बढाउन।		१८००	न्यायीक समितिको क्षमता विकास हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११३	प्रदेश कानून निर्माण तथा मानव अधिकार सम्बन्धमा अन्तर प्रदेश भ्रमण	६	कानून तर्जुमाको लागि अनुभव आदान प्रदान		१००	प्रदेश कानून निर्माणमा असल अभ्यासको जानकारी हुने
३१४०००११३	मानव अधिकार, सामाजिक कुरिति तथा कुसंस्कार तथा कानूनको समसामयिक सवालको बारेमा सचेतना मुलक कार्यक्रम	६	मानव अधिकारसँग सम्बन्धी सचेतना प्रवर्द्धन		८००	मानव वेचविखन र महिला हिंसा लगायत कुरितीको अन्त्य भएको हुने
३१४०००११४	प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्रको संरचना निर्माण	६	प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्रको संरचना निर्माण गर्ने		१०,०००	प्रदेश प्रहरी तालिम केन्द्रको संरचना निर्माण भएको हुने
३१४०००११४	प्रदेश प्रहरीको बिधि विज्ञान प्रयोगशाला संरचना निर्माण	६	प्रदेश प्रहरीको बिधि विज्ञान प्रयोगशाला संरचना निर्माण गर्ने		१०००	प्रदेश प्रहरीको बिधि विज्ञान प्रयोगशाला संरचना निर्माण भएको हुने
३१४०००११४	महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्र भवन निर्माण, जिल्ला प्रहरी कार्यालय रुकुम पश्चिम (क्रमागत)	६	महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्र भवन निर्माण गर्ने		३०००	महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्र भवन निर्माण हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११४	गैडावाज प्रहरी चौकी प्रिफ्याव भवन निर्माण, दैलेख	६	गैडावाज प्रहरी चौकी प्रिफ्याव भवन निर्माण गर्ने		२०००	गैडावाज प्रहरी चौकी प्रिफ्याव भवन निर्माण, दैलेख
३१४०००११४	प्रदेश प्रहरी कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, ईलाका प्रहरी कार्यालयहरूको संरचनागत सुधार	६	प्रदेश प्रहरी कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, ईलाका प्रहरी कार्यालयहरूको संरचनागत सुधार गर्ने		५००००	प्रदेश प्रहरी कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, ईलाका प्रहरी कार्यालयहरूको संरचनागत सुधार
३१४०००११४	प्रहरीचौकी माथिल्लो डुङ्गेश्वर दैलेख, भवन निर्माण ।	६	प्रहरीचौकी माथिल्लो डुङ्गेश्वर दैलेख, भवन निर्माण गर्ने ।		२०००	प्रहरीचौकी माथिल्लो डुङ्गेश्वर दैलेख, भवन निर्माण भएको हुने ।
३१४०००११४	जिल्ला कारागार कार्यालय हुम्लाको भवन निर्माण	६	जिल्ला कारागार कार्यालय हुम्लाको भवन निर्माण गर्ने		५०००	जिल्ला कारागार कार्यालय हुम्लाको भवन निर्माण हुने
३१४०००११४	सहिद पार्क सुर्खेत, प्रहरी प्रिफ्याव भवन निर्माण	६	सहिद पार्क सुर्खेत, प्रहरी प्रिफ्याव भवन निर्माण गर्ने		२०००	सहिद पार्क सुर्खेत, प्रहरी प्रिफ्याव भवन निर्माण भएको हुने
३१४०००११४	जिल्ला प्रहरी कार्यालय सुर्खेतको संरचनागत सुधार खर्च	६	जिल्ला प्रहरी कार्यालय सुर्खेतको संरचनागत सुधार गर्ने		३०००	जिल्ला प्रहरी कार्यालय सुर्खेतको संरचनागत सुधार हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११४	इलाका प्रहरी कार्यालय गर्खाकोट, जाजरकोटको भवन निर्माण ।	६	इलाका प्रहरी कार्यालय गर्खाकोट, जाजरकोटको भवन निर्माण गर्ने ।		१०००	इलाका प्रहरी कार्यालय गर्खाकोट, जाजरकोटको भवन निर्माण भएको हुने ।
३१४०००११४	ईलाका प्रहरी कार्यालय चौरजहारी रुकुमपश्चिमको कम्पाउण्ड वाल र शौचालय निर्माण	६	ईलाका प्रहरी कार्यालय चौरजहारी रुकुमपश्चिमको कम्पाउण्ड वाल र शौचालय निर्माण गर्ने		१५००	ईलाका प्रहरी कार्यालय चौरजहारी रुकुमपश्चिमको कम्पाउण्ड वाल र शौचालय निर्माण भएको हुने
३१४०००११३	द्धन्द्धपीडित घाइते उपचार कार्यक्रम	६	द्धन्द्ध पिडित घाइतेको उपचार गर्ने		२०००	द्धन्द्ध पिडित घाइतेको उपचार भएको हुने।
३१४०००११३	मर्यादित यातायात सेवाका लागि सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम	६	ट्राफिक व्यवस्थापन तथा मर्यादित यातायातका सम्बन्धमा अन्तर्क्रियाकार्यक्रम संचालन गर्ने		४००	ट्राफिक व्यवस्थापन भएको हुने
३१४०००११३	कारागारमा रहेका कैदीबन्दिका लागि मनोसामाजिक परामर्श कार्यक्रम	६	कैदीहरूलाई सिप विकास तथा मनोपरामर्श कार्यक्रम गर्ने		३००	अपराधिक क्रियाकलापको न्यूनिकरण भएको हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११३	प्रदेश सुरक्षा गोष्ठी कार्यक्रम	६	प्रदेशको सुरक्षा व्यवस्थापनको लागि		१०००	सुरक्षा व्यवस्थापन मजवुद भएको हुने
३१४०००११३	सुरक्षित कर्णाली प्रदेश सुरक्षा योजना कार्यक्रम	६	सुरक्षित कर्णाली प्रदेश सुरक्षा योजना कार्यक्रम		१०००	सुरक्षित कर्णाली प्रदेश सुरक्षा योजना कार्यक्रम
३१४०००११४	सिमा क्षेत्रमा हुने आवागमनलाई व्यवस्थित गर्ने डिजिटल प्रविधि जडान गर्ने	६	सिमा क्षेत्रमा हुने आवागमनलाई व्यवस्थित गर्ने		२०००	सिमा क्षेत्रमा हुने आवागमन व्यवस्थित हुने
३१४०००११३	जनयुद्ध, जनआन्दोलन तथा प्रदेश प्राप्तिको आन्दोलनको क्रममा घाईते अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई जीवन निर्वाह विशेष भत्ता वितरण	६	जनयुद्ध, जनआन्दोलन तथा प्रदेश प्रासको आन्दोलनका कार्यक्रममा घाइते अपांगता भएका व्यक्तिलाई जीविकोपार्जनका लागि भत्ता वितरण गर्ने		३००००	जीविको पार्जनमा सहजता हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११३	जनयुद्ध, जनआन्दोलन र प्रदेश स्थापनाका लागि भएका शहिद वा वेपत्ता व्यक्तिका परिवारलाई शहिद स्मृति भत्ता वितरण	६	जीवन निर्वाह विशेष भत्ता वितरण गर्ने		३००००	जीवनमा सुधार भएको हुने
३१४०००११३	सडक सुशासनका लागि आवश्यक सामग्री (सन्देशमूलक चिन्ह, सूचना, पम्फलेट, स्टिकर)	६	बढ्दै गएको सडक दुर्घटना न्यूनिकरण गर्ने		१०००	सडक दुर्घटनामा न्यूनिकरण भएको हुने
३१४०००११३	घरेलु हिंसा न्यूनीकरण र लागू औषध, मदिरा एवं सुर्तिजन्य पदार्थको सेवन सम्बन्धि चेतनामूलक कार्यक्रम	६	घरेलु हिंसा न्यूनीकरण र लागु औषध सेवनमा कमी ल्याउन		१०००	घरेलु हिंसा न्यूनीकरण र लागु औषध सेवनमा कमी हुने
३१४०००११४	सशस्त्र प्रहरी राहत तथा उद्धार सामग्री खरिद, सुर्खेत	६	सशस्त्र प्रहरी राहत तथा उद्धार सामग्री खरिद गर्ने		२०००	सशस्त्र प्रहरी राहत तथा उद्धार सामग्री खरिद भएको हुने
३१४०००११४	विपद् व्यवस्थापन सूचना सम्बन्धि डिजिटल डिस्प्ले	६	विपद् सम्बन्धी महत्त्वपुर्ण जानकारी प्रवाह गर्ने		१५००	डिस्प्ले बोर्ड राखिएको हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११३	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम	६	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् जोखिम सचेतना अभिमुखीकरण कार्यक्रम गर्ने		१५००	विपद् जोखिम सचेतना कार्यक्रम संचालन भएको हुने
३१४०००११३	प्राथमिक उपचार तथा खोज उद्धार तालिम	६	प्राथमिक उपचार तथा खोज उद्धार तालिम सञ्चालन गर्ने		२०००	प्राथमिक उपचार तथा खोज उद्धार प्रभावकारी हुने
३१४०००११३	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् सम्वन्धी सिमुलेसन अभ्यास	६	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् सम्बन्धी सेमुलेसन अभ्यास गर्ने		१०००	विपद्को पूर्वतयारी मजबुद भएको हुने
३१४०००११३	विपद् उद्धार साहसिक पुरुस्कार	६	विपद् साहसिक पुरस्कार प्रदान गर्ने		३००	विपद् व्यवस्थापनमा सहज हुने।
३१४०००११३	विपद् सम्बन्धी जनचेतनामूलक श्रव्य दृश्य सूचना सामग्री उत्पादन तथा प्रशारण	६	विपद् सम्बन्धी जनचेतनामूलक श्रव्य दृश्य सूचना सामग्री उत्पादन तथा प्रशारण गर्ने		५००	विपद् सम्बन्धी जनचेतनामूलक श्रव्य दृश्य सूचना सामग्री उत्पादन तथा प्रशारण भएको हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११३	कर्णाली प्रदेशको विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक कार्यक्रम	६	विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक गर्ने		२००	विपद् सम्बन्धी पर्याप्त तयारी भएको हुने
३१४०००११४	विपद् सम्वन्धी प्रोटल तथा एप्लिकेशन निर्माण	६	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् जोखिम सम्बन्धी प्रोटल तथा एप्लिकेसन निर्माण गर्ने		१०००	एप्लिकेशन निर्माण भएको हुने।
३१४०००११४	आपत्कालिन राहत सामग्री खरिद र वितरण	६	राहत सामाग्री खरिद तथा वितरण गर्ने		३०००	राहत सामग्री प्राप्त भएको हुने
३१४०००११४	विपद् उद्धार सामग्री खरिद तथा वितरण	६	विपद् उद्धार सामाग्री खरिद तथा वितरण गर्ने		२००००	उद्धार सामाग्री वितरण भएको हुने।
३१४०००११४	कर्णाली प्रदेशको विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्शांकन	६	कर्णालीप्रदेशको विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्सांकन गर्ने		१००००	कर्णाली प्रदेशको विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्सांकन भएको हुने
३१४०००११३	विपद् जोखिम विरुद्ध सामुहिक दुर्घटना बीमा कार्यक्रम	६	विपद् जोखिम विरुद्ध सामुहिक दुर्घटना बीमा कार्यक्रम गर्ने		१७५००	विपद् जोखिम विरुद्ध सामुहिक दुर्घटना बीमा भएको हुने
३१४०००११३	प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कोषका लागि	६	प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कोषको सबलिकरण गर्ने		५००००	प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कोषको स्तरोन्नति भएको हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११३	मनसुन पुर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक	६	मनसुन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक गर्ने		२००	मनसुन पूर्व तयारी प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक भएको हुने
३१४०००११३	प्रदेश आपत्कालीन कार्यसंचालन केन्द्र व्यवस्थापन	६	प्रदेश तथा १० जिल्ला आपत्कालिन कार्यसंचालन केन्द्र व्यवस्थापन गर्ने		५००	प्रदेश तथा १० जिल्ला आपत्कालिन कार्यसंचालन केन्द्र व्यवस्थापन भएको हुने
३१४०००११४	जिल्ला आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रका लागि सामग्री खरिद तथा वितरण	६	प्रदेश तथा १० जिल्ला आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र व्यवस्थापन गर्ने		३०००	प्रदेश तथा १० जिल्ला आपतकालीन कार्यसंचालन केन्द्र व्यवस्थापन भएको हुने
३१४०००११३	कर्णाली प्रदेशमा विपद्का कारण पूर्ण रूपमा क्षति भएका घरहरूको लागि लघुवीमा कार्यक्रम	६	क्षति भएका घरहरूको लागि लघुविमा गर्ने		१५००००	क्षति भएका घरहरूको लागि लघुविमा भएको हुने
३१४०००११३	विपद्सँग सम्बन्धित पूर्व सूचना प्रणाली व्यवस्थापन कार्यक्रम	६	पूर्व सूचना प्रणाली व्यवस्थापन गर्ने		१०००	पूर्व सूचना प्रणाली व्यवस्थापन भएको हुने
३१४०००११३	पत्रकार कल्याण कोष अनुदान	६	पत्रकार कल्याण कोष अनुदान दिने		५००	पत्रकार कल्याण कोष अनुदान प्राप्त गरेको हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११३	पत्रकारिता स्नातकोत्तर र पि.एच.डी. छात्रवृत्ति कार्यक्रम	६	पत्रकारीता स्नातकोत्तर छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने		८००	पत्रकारीता स्नातकोत्तर छात्रवृत्ति प्रदान गरेको हुने
३१४०००११३	प्रादेशिक पत्रकारिता पुरस्कार र वितरण कार्यक्रम	६	प्रादेशिक पत्रकारिता पुरस्कार		१५०	प्रादेशिक पत्रकारीता पुरस्कार वितरण भएको हुने
३१४०००११३	मिडीया विकास कोष अनुदान	६	मिडीया विकास कोषलाई अनुदान		५०००	मिडीया विकास कोषले अनुदान पाएको हुने
३१४०००११३	कर्णाली प्रदेशका पत्रकारहरूको व्यावसायिक क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	६	पत्रकारहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम गर्ने		१०००	पत्रकारहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम भएको हुने
३१४०००११३	प्रदेश तथा स्थानीय तहका प्रवक्ता र सूचनाअधिकारी बीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम	६	मन्त्रालयका र स्थानीय तहका प्रवक्ता र सूचना अधिकारीहरूबीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम गर्ने		६००	सबै कार्यालयमा प्रवक्ता र सूचना अधिकारीबीच समन्वय र सहकार्य भएको हुने
३१४०००११३	साइवर अपराध न्युनीकरण सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम	६	साईवर क्राइम सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने		१०००	साईवर क्राइम सम्बन्धी घटना न्युनिकरण भएको हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११४	प्रदेश सरकारका वेवसाइट तथा एप्लिकेशन सुरक्षा जोखिम परिक्षण कार्यक्रम	६	प्रदेश सरकारका वेवसाइट तथा एप्लिकेशन Security Vulnerability Audit गर्ने		१५००	प्रदेश सरकारका वेवसाइट तथा एप्लिकेशन Security Vulnerability Audit भएको हुने
३१४०००११४	डिजिटल कर्णालीको गूरुयोजना (Master plan)	६	डिजिटल कर्णालीको गूरुयोजना (Master plan) तयार गर्ने			डिजिटल कर्णालीको गूरुयोजना (Master plan) निर्माण हुने
३१४०००११४	विभिन्न सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	६	विभिन्न सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन गर्ने		५००	विभिन्न सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन भएको हुने
३१४०००११४	मन्त्रालयको वेवसाइट स्तरवृद्धि	६	मन्त्रालयको वेवसाइट स्तरवृद्धि गर्ने		३००	मन्त्रालयको वेवसाइट स्तरवृद्धि भएको हुने
३१४०००११४	विद्युतीय दैनिक जाहेरी सूचना प्रणाली निर्माण	६	विद्युतीय दैनिक जाहेरी प्रणाली निर्माण गर्ने		५००	विद्युतीय दैनिक जाहेरी सञ्चालन हुने
३१४०००११३	पत्रकारहरूको स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम	६	पत्रकारहरूको स्वास्थ्य बिमा लागू गर्ने		१०००	पत्रकारहरूको स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने
३१४०००११४	एकीकृत वेवसाइट निर्माण तथा सञ्चालन कार्यक्रम	६	एकीकृत वेवसाइट निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने		५००	एकिकृत वेवसाइट निर्माण तथा सञ्चालन भएको हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११४	डिजिटल तथ्याङ्क सङ्कलन सूचना प्रणाली निर्माण	६			५००	
३१४०००११३	लोक कल्याणकारी विज्ञापन प्रसारण तथा प्रकाशन कार्यक्रम	६	लोक कल्याणकारी विज्ञापन प्रसारण र वितरण गर्ने		५०००	लोककल्याणकारी विज्ञापन प्रसार र वितरण भएको हुने
३१४०००११३	इन्टरनेट महशूल	६	इन्टरनेट महशुल तिर्ने		४००	इन्टरनेट सुचारु भएको हुने
३१४०००११४	डिजिटल कर्णालीको Piloting Project	६	डिजिटल कर्णालीको Piloting Project गर्ने		१०००	डिजिटल कर्णालीको Piloting Project चालू हुने
३१४०००११३	रेडियो नेपाल प्रादेशिक प्रसारण केन्द्र मार्फत् प्रदेश विशेष कार्यक्रम सञ्चालन	६	रेडियो नेपाल प्रादेशिक प्रसारण केन्द्र मार्फत् प्रदेश विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने		२५००	रेडियो नेपाल प्रादेशिक प्रसारण केन्द्र मार्फत् प्रदेश विशेष कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने
३१४०००११३	राष्ट्रिय समाचार समितिलाई प्रदेश कार्यालय व्यवस्थापन	६	राष्ट्रिय समाचार समितिलाई प्रदेश कार्यालय व्यवस्थापनका लागि अनुदान दिने		५००	राष्ट्रिय समाचार समितिलाई प्रदेश कार्यालय व्यवस्थापनका लागि अनुदान पाएको हुने
३१४०००११४	प्रदेशको सिनेमा क्षेत्रको विकासको लागि वृत्तचित्र निर्माण	६	प्रदेशको सिनेमा क्षेत्रको विकासको लागि वृत्तचित्र निर्माण गर्ने		५००	प्रदेशको सिनेमा क्षेत्रको विकासको लागि वृत्तचित्र निर्माण हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११४	विज्ञापन अनुगमन प्रणाली निर्माण	६	विज्ञापन अनुगमन प्रणाली निर्माण गर्ने		५००	विज्ञापन अनुगमन प्रणाली निर्माण भएको हुने
३१४०००११४	शिक्षाका लागि डिजिटल पूर्वाधार	६	शिक्षाका लागि डिजिटल पूर्वाधार तयार गर्ने ।		१००००	शिक्षाका लागि डिजिटल पूर्वाधार भएको हुने ।
३१४०००११४	डिजिटल साक्षरता कार्यक्रम	६	डिजिटल साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने		२०००	डिजिटल साक्षरता भएको हुने
३१४०००११३	गणतन्त्र दिवस, संविधान दिवस,कानून दिवस,शहिद दिवस,विपद् पिडित दिवस,प्रदेश स्थापना दिवस,लगायत अन्य दिवस , सभा र समारोह सम्बन्धी कार्यक्रम	६	-	-	१५००	-
३१४०००११३	प्रदेश सरकारका विभिन्न क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउने व्यक्तिहरूलाई पदक वितरण तथा सम्मान कार्यक्रम	६	प्रदेश सरकारका विभिन्न क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउने व्यक्तिहरूलाई पदक वितरण तथा सम्मान गर्ने		१०००	प्रदेश सरकारका विभिन्न क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउने व्यक्तिहरूलाई पदक वितरण तथा सम्मान कार्यक्रम लागू भएको हुने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	क्षेत्रगत रणनीतिक स्तम्भ	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३१४०००११४	मन्त्रालयको परिसरमा प्रिफ्यावको भवन निर्माण	६	मन्त्रालयको परिसरमा प्रिफ्यावको भवन निर्माण गर्ने		५०००	मन्त्रालयको परिसरमा प्रिफ्याव को भवन निर्माण भएको हुने
३१४०००११४	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार	६	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार गर्ने		२०००	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार भएको हुने

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेका छन् ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्को प्रगति स्थिति	आगामी ३ आर्थिक वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३१४०००११३	जिल्ला प्रहरी कार्यालयको संरचनागत सुधार, (रुकुम पश्चिम र जाजरकोट)	१००% काम सम्पन्न	जिल्ला प्रहरी कार्यालयको संरचनागत सुधार भएको हुने	जिल्ला प्रहरी कार्यालयको संरचनागत सुधार (दैलेख, सुर्खेत, हुम्ला लगायत)
३१४०००११३	प्रदेश सुरक्षा गोष्ठी	१ वटा गोष्ठी सम्पन्न भएको र जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सुर्खेतलाई रकम अख्तियारी दिनको लागि गृह मन्त्रालय र अर्थ मन्त्रालयसँग सहमती माग गरिएको	सुरक्षा व्यवस्थापन मजवुद भएको हुने	प्रदेश सुरक्षा गोष्ठी सञ्चालन गर्ने
३१४०००११३	मर्यादित यातायात सेवाका लागि सरोकारवालासँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम	ट्राफिक सचेतना सम्बन्धी १४ वटा विद्यालयमा कार्यक्रम संचालन भएको	- सडक दुर्घटनामा न्यूनीकरण भएको हुने	सडक सुशासनका लागि आवश्यक सामग्री (सन्देशमुलक चिन्ह, सूचना, पम्फलेट, स्टिकर)

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्को प्रगति स्थिति	आगामी ३ आर्थिक वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३१४०००११३	द्वन्द्व पीडित घाइते उपचार कार्यक्रम	प्रदेश अस्पतालसँग सम्झौता भइ ५ लाख रकम पठाइ सकिएको। २०७९ चैत २५ गते सम्मको रेकर्ड अनुसार ९८ जनाले प्रदेश अस्पतालबाट घाइतेहरूले सेवा लिएका । यसका लागि अर्थबाट थप १५ लाख रकम माग गरि वीर अस्पताल र ट्रमा सेन्टरसँग सम्झौता भएको। वीर र ट्रमा लाई रकम अख्तियारी पठाउन बाँकी रहेको	द्वन्द्व पीडित घाइते उपचार भएको हुने	द्वन्द्व पीडित घाइते उपचार कार्यक्रम
३१४०००११४	सशस्त्र प्रहरी भवन निर्माण तथा सुधार, दैलेख	भौतिक पूर्वाधार, जलश्रोत तथा उर्जा मन्त्रालयलाई रकम अख्तियारी दिने निर्णय भई भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालयमा रकम पठाउन आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा लेखि पठाइएको	सुरक्षा व्यवस्थापन मजवुद भएको हुने	-
३१४०००११३	लागु औषध मदिरा एवं सुर्तिजन्य पदार्थको सेवन सम्बन्धी चेतनामुलक तथा मनोपरामर्श कार्यक्रम	-	प्रदेशमा लागु पदार्थ सेवन गर्नेको संख्यामा न्युनिकरण भएको हुने	लागु औषध मदिरा एवं सुर्तिजन्य पदार्थको सेवन सम्बन्धी चेतनामुलक कार्यक्रम
३१४०००११३	जेलमा रहेका बन्दीलाई मनोसामाजिक परामर्श कार्यक्रम	-	कैदिबन्दीहरूको सकारात्मक सोचको विकास हुने	कारागारमा रहेका कैदीबन्दिका लागि मनोसामाजिक परामर्श कार्यक्रम

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्को प्रगति स्थिति	आगामी ३ आर्थिक वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३१४०००११३	जनयुद्ध जनआन्दोलन तथा प्रदेश प्रासिको आन्दोलनका कार्यक्रममा घाइते अपांगता भएका व्यक्तिलाई जीवन निर्वाह विशेष भत्ता	निर्देशिका तयार गरी स्थानीय तहहरूबाट विवरण संकलन गरी नामावली आउने क्रम जारी रहेको । हाल सम्म ३० वटा स्थानीय तहबाट ८४६ जना घाइतेको प्राप्त विवरण मध्ये पहिलो चरणमा ५०% लाई रकम वितरण गर्ने निर्णय भएको	जीविकोपार्जन कार्यक्रम संचालन भएको हुने	जनयुद्ध जनआन्दोलन तथा प्रदेश प्रासिको आन्दोलनका कार्यक्रममा घाइते अपांगता भएका व्यक्तिलाई जीवन निर्वाह विशेष भत्ता वितरण कार्य
३१३०००११३	जनयुद्ध जनआन्दोलन बेपत्ता र सहिद भएका व्यक्तिका परिवारलाई जीवन निर्वाह विशेष भत्ता	निर्देशिका तयार गरी स्थानीय तहहरूबाट विवरणमा संकलन गरी नामावली आउने क्रम जारी रहेको। हाल सम्म ३२ वटा स्थानीय तहबाट १००९ जना सहिद वेपत्ताको प्राप्त विवरण मध्ये पहिलो चरणमा ७५%लाई रकम वितरण गर्ने निर्णय भएको	द्वन्द्व पिडित घाइतेको उपचार भएको हुने।	जनयुद्ध जनआन्दोलन बेपत्ता र सहिद भएका व्यक्तिका परिवारलाई जीवन निर्वाह विशेष भत्ता वितरण कार्य
३१४०००११४	विपद् व्यवस्थापन सूचना सम्बन्धी डिजिटल डिस्प्ले		डिजिटल डिस्प्ले जडान भएको हुने	विपद् व्यवस्थापन सूचना सम्बन्धी डिजिटल डिस्प्ले
३१४०००११३	विपद् सम्बन्धी जनचेतनामुलक श्रव्य दृष्य सूचना सामाग्री उत्पादन तथा प्रसारण	१००% पूरा भएको	जनचेतनामुलक श्रव्य दृष्य सूचना सामाग्री उत्पादन तथा प्रसारण भएको हुने	विपद् सम्बन्धी जनचेतनामुलक श्रव्य दृष्य सूचना सामाग्री उत्पादन तथा प्रसारण
३१४०००११३	कर्णाली प्रदेशको विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि प्रादेशिक रणनितिक योजना अध्यावधिक		विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि प्रादेशिक रणनितिक योजना अध्यावधिक भएको हुने	कर्णाली प्रदेशको विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि प्रादेशिक रणनितिक योजना अध्यावधिक

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्को प्रगति स्थिति	आगामी ३ आर्थिक वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३१४०००११३	स्थानिय तहको विपद व्यवस्थापन कोष मार्फत विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य		स्थानिय तहको विपद व्यवस्थापन कोषमार्फत् विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य भएको हुने।	स्थानिय तहको विपद व्यवस्थापन कोष मार्फत विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य
३१३०००११३	विपद व्यवस्थापन कोषमा थप	१००% पूरा भएको	विपद व्यवस्थापन कोष मजबुत भएको हुने	विपद व्यवस्थापन कोषमा थप
३१४०००११४	आपतकालीन राहत सामग्री खरिद तथा वितरण	-	आपतकालीन राहत सामग्री खरिद तथा वितरण भएको हुने।	आपतकालीन राहत सामग्री खरिद तथा वितरण
३१३०००११३	राहत तथा उद्दार सामाग्री खरिद तथा वितरण	-	राहत तथा उद्दार सामाग्री खरिद तथा वितरण भएको हुनेछ।	राहत तथा उद्दार सामाग्री खरिद तथा वितरण
३१३०००११३	विपद् जोखिम विरुद्ध सामुहिक दूर्घटना बीमा कार्यक्रम	१००% पूरा भएको	विपद् जोखिम विरुद्ध सामुहक दूर्घटना बीमा भएको हुने	विपद् जोखिम विरुद्ध सामुहिक दूर्घटना बीमा कार्यक्रम
३१४०००११३	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	३३% पूरा भएको	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् सम्बन्धी अभिमुखीकरण भएको हुने	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम
३१४०००११३	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् सम्बन्धी सेमुलेसन अभ्यास	१००% पूरा भएको	विपद् सम्बन्धी पर्याप्त तयारी भएको हुने	प्राकृतिक प्रकोप एवं विपद् सम्बन्धी सेमुलेसन अभ्यास
३१४०००११४	प्रदेश तथा जिल्ला आपतकालीन कार्यसंचालन व्यवस्थापन कार्यक्रम आवश्यक सामाग्री खरिद	-	आपतकालीन कार्यसंचालन व्यवस्थापन कार्यक्रम आवश्यक सामाग्री खरिद भएको हुने	प्रदेश तथा जिल्ला आपतकालीन कार्यसंचालन व्यवस्थापन कार्यक्रम आवश्यक सामाग्री खरिद

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्को प्रगति स्थिति	आगामी ३ आर्थिक वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३१४०००११३	मनसुन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक	-	मनसुन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक भएको हुने	मनसुन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक
३१३०००११४	कर्णाली प्रदेश विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्साँकन	-	कर्णाली प्रदेश विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्साँकन हुने	कर्णाली प्रदेश विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्साँकन गर्ने
३१४०००११३	विपद् साहसिक पुरस्कार र वितरण कार्यक्रम	३ जनालाई वितरण गरिएको	विपद् उद्धार कार्यका उत्प्रेरणा मिल्ने।	विपद् साहसिक पुरस्कार र वितरण कार्यक्रम
३१४०००११३	प्रदेश स्तरीय विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक गोष्ठी	१००% पूरा भएको	प्रदेश स्तरीय विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक हुने	प्रदेश स्तरीय विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अध्यावधिक गोष्ठी
३१४०००११३	मानव अधिकार मौलिक हक र फौजदारी कार्यविधि कानूनसँग सचेतनामुलक कार्यक्रम	१८.५१%	मानव अधिकारको प्रवर्द्धनमा सहयोग पुगेको हुने	मानव अधिकार, सामाजिक कुरिति तथा कुसंस्कार तथा कानूनको समसामयिक सवालको बारेमा सचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन
३१४०००११३	कानूनको मस्यौदा तर्जुमा सम्बन्धि क्षमता विकास कार्यक्रम	-	स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारको सूचिमा रहेका विषयको कानून तर्जुमा गर्ने ज्ञान हासिल गर्ने	-
३१४०००११३	प्रदेशमा तर्जुमा भएका र प्रदेशमा आवश्यक पर्ने कानूनको पहिचानको लागि मन्त्रालय र निकायविच अन्तरक्रिया	-	प्रदेशमा आवश्यक पर्ने कानूनको पहिचान भएको हुने	-

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्को प्रगति स्थिति	आगामी ३ आर्थिक वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३१४०००११३	स्थानीय तहको न्यायिक समितिसँग अन्तरक्रिया	११.२५%	न्यायिक समितिसँग अन्तरक्रिया हुने	स्थानीय न्यायिक समिति सञ्चालन र स्थानीय कानून निर्माण सम्बन्धमा क्षमता विकास तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन
३१४०००११३	ऐन, कानून, कार्यविधि, मापदण्डको मस्यौदा तयारी, परिमार्जन तथा राजपत्र प्रकाशन सम्बन्धी कार्यक्रम	२८.३३%	ऐन, कानून, कार्यविधि, मापदण्डको मस्यौदा तयारी, परिमार्जन तथा राजपत्र प्रकाशन भएको हुने	कानूनको मस्यौदा तर्जुमा, परिमार्जन तथा राजपत्र सम्पादन र प्रकाशन
३१४०००११३	प्रदेश कानून निर्माण तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा अन्तर प्रदेश अनुभव आदान प्रदान कार्यक्रम	११.५%	अन्तर प्रदेश अनुभव आदान प्रदान भएको	प्रदेश कानून निर्माण तथा मानव अधिकार सम्बन्धमा अन्तर प्रदेश भ्रमण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
३१४०००११४	पत्रकार महासंघको भवन निर्माण/तला थप	कार्यान्वियनको चरणमा	पत्रकार महासंघको भवन निर्माण/तला थप भएको हुने	-
३१४०००११३	पत्रकार कल्याण कोष अनुदान	१००% सम्पन्न	पत्रकार कल्याण कोषले अनुदान पाएको हुने	पत्रकार कल्याण कोषमा अनुदान दिने
३१४०००११३	पत्रकारिता स्नातकोत्तर छात्रवृत्ति कार्यक्रम	**MOU** को चरणमा	पत्रकारीता स्नातकोत्तर छात्रवृत्ति प्रदान गरेको हुने	पत्रकारिता स्नातकोत्तर र पि.एच.डि. छात्रवृत्ति कार्यक्रम
३१४०००११३	प्रादेशिक पत्रकारिता पुरस्कार र वितरण कार्यक्रम	१००% सम्पन्न	प्रादेशिक पत्रकारीता पुरस्कार वितरण भएको हुने	-

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्को प्रगति स्थिति	आगामी ३ आर्थिक वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३१४०००११३	संचारकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	-	संचारकर्मीको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम भएको हुने	कर्णाली प्रदेशका पत्रकारहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
३१४०००११३	प्रदेश मन्त्रालयहरूका प्रवक्ता र सूचनाअधिकारी बीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम	१वटा अन्तरक्रिया सम्पन्न	प्रदेश मन्त्रालयहरूका प्रवक्ता र सूचना अधिकारीबीच समन्वय र सहकार्य भएको हुने	प्रदेश मन्त्रालयहरूका प्रवक्ता र सूचनाअधिकारी बीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
३१४०००११३	साइवर अपराध न्युनिकरण सम्बन्धी कार्यक्रम	-	साईवर अपराध सम्बन्धी घटना न्युनिकरण भएको हुने	साइवर अपराध न्युनिकरण सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
३१४०००११४	मन्त्रालयको डिजिटाइजेशन प्रदेश कानूहरूको **Digital Copy** समेत	-	मन्त्रालयको डिजिटाइजेशन भएको हुने	-
३१४०००११४	डिजिटल कर्णालीको गूरुयोजना (**Masterplan)** र सफ्टवेयर निर्माण	**ToR** निर्माण	डिजिटल कर्णालीको गूरुयोजना (**Masterplan)** र सफ्टवेयर निर्माण भएको हुने	डिजिटल कर्णालीको पाईलटिङ प्रोजेक्ट
३१४०००११३	मन्त्रालयको **MIS** निर्माण दैनिक जाहेरी समेत व्यवस्थापन कार्यक्रम	सहमति प्राप्त	**MIS** निर्माण भएको हुने	-
३१४०००११३	लोककल्याणकारी विज्ञापन प्रसारण तथा प्रकाशन कार्यक्रम	१००% सम्पन्न बजेट अपुग	लोककल्याणकारी विज्ञापन प्रसार र वितरण भएको हुने	लोककल्याणकारी विज्ञापन प्रसार र वितरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्को प्रगति स्थिति	आगामी ३ आर्थिक वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३१४०००११३	गणतन्त्र, संविधान, कानून, सहिद, विपद् पीडित, प्रदेश स्थापना दिवस लगायत अन्य दिवस सभा र समारोह सम्बन्धी कार्यक्रम	४०% पूरा भएको	-	गणतन्त्र, संविधान, कानून, सहिद, विपद् पीडित, प्रदेश स्थापना दिवस लगायत अन्य दिवस सभा र समारोह सम्बन्धी कार्यक्रम निरन्तर गर्ने

३.८.१० जोखिम पक्ष तथा अनुमान

विपद् प्रतिकार्य, अपराध अनुसन्धान, सुचना आदानप्रदानमा अन्तरतह समन्वयको अभाव, प्रदेश प्रहरीको संरचना प्रदेश सरकार मातहत नहुनु, प्रदेश प्रहरीको दोहोरो उत्तरदायीत्व, तथ्यमा आधारीत कानून तर्जुमाको अभाव, सञ्चार क्षेत्रको प्रभावकारी नियमन जस्ता विषयहरू जोखिमको रूपमा रहेका छन् ।

३.९ प्रादेशिक आयोग तथा निकाय

३.९.१ प्रदेश सभा

३.९.१.१ पृष्ठभूमिः

संविधानको धारा १७५ ले प्रदेश व्यस्थापिकाको रूपमा प्रदेश सभा रहने व्यवस्था गरेको छ । शक्ति पृथकीकरणको सिद्धान्त बमोजिम राज्यको तीन अङ्ग कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायपालिका मध्ये व्यवस्थापिका महत्त्वपूर्ण अङ्ग हो । कर्णाली प्रदेशमा व्यवस्थापिकीय अङ्गको रूपमा प्रदेश सभा रहेको छ । शक्ति पृथकीकरणको सिद्धान्त अनुसार व्यवस्थापिका (प्रदेश सभा) ले कानून निर्माण गर्ने जिम्मेवारी पाएको हुन्छ । यसको प्रमुख कार्य संवैधानिक व्यवस्था बमोजिम प्रदेशमा कानून निर्माण गर्ने हो । यसका अतिरिक्त सरकार निर्माणसँग सम्बन्धित कार्यहरू गर्ने साथै प्रदेश सरकारलाई जनता र प्रदेश सभाप्रति उत्तरदायी बनाउनु प्रदेश सभाको अभिन्न कार्यको रूपमा लिईन्छ । प्रदेश सभामा चार वटा विषयगत समितिहरू रहेका छन् । विषयगत समिति मार्फत सरकारको जवाफदेहिता र उत्तरदायित्व अभिवृद्धि गरी सुशासन कायम गर्ने जिम्मेवारी रहेको छ । प्रदेश सभाको काम कारबाहीलाई प्रशासनिक एवम् व्यवस्थापकीय रूपमा सहयोग गर्न प्रदेश सभा सचिवालय रहेको छ ।

३.९.१.२ समस्या र चुनौतीः

कानून निर्माण प्रकृयालाई अनुसन्धानमुलक बनाउन नसकिनु, सरकार परिवर्तनले कानुन निर्माणको पक्ष ओझेलमा पर्नु, विषयगत समितिबीच समन्वयको अभाव, प्रदेश सभा सचिवालयका कर्मचारीको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्न नसकिनु जस्ता समस्या विद्यमान रहेका छन् ।

३.९.१.३ सोचः

- जनमुखी र जवाफदेही प्रदेश सभा

३.९.१.४ लक्ष्यः

- मौलिक हक कार्यान्वयन गर्न कानून निर्माण गर्ने ।
- सार्वजनिक महत्त्वको विषयमा आवश्यक कानून निर्माण गर्ने ।

३.९.१.५ उद्देश्यः

- संविधानको मर्म र भावना अनुरूप जनचाहना अनुरूपको जनताको सर्वोपरी हितलाई मध्यनजर गरी कानून निर्माण गर्ने ।
- प्रदेश सकारलाई पारदर्शी, जवाफदेही र उत्तरदायी बनाउने कार्यमा सहयोग गर्ने ।

३.९.१.६ रणनीतिः

- संविधानको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक कानून तर्जुमा गर्ने ।
- कानून तर्जुमा प्रकृयालाई पारदर्शी र सहभागितामुलक बनाउने ।

३.९.१.७ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	१५०९१८	१३९२६८	११६५०	०	१५०९१८	
२०८१/८२	१५२२५०	१४७०००	५२५०	०	१५२२५०	
२०८२/८३	१८१८५७	१५५८२०	६०३८	०	१६१८५७	

३.९.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

ब.उ.शी.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी तीन वर्षको उपलब्धी सूचक	आ.व.२०८०/८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
२०२०००१२	पुँजिगत सुधार खर्च (सार्वजनिक निर्माण)	प्रदेशसभाको वरिपरि पर्खाल निर्माण खोला किनारतर्फ सबै निर्माण सम्पन्न भएको ।	- प्रदेशसभाको वरिपरी पर्खाल निर्माण भै सुरक्षाको दृष्टिले सहज भएको हुने । - खोलाको किनारमा भू-क्षयले पर्खाल भत्किने जोखिम न्यून हुने । - प्रदेश सभाका विभिन्न भवनहरूको नियमित मर्मत सुधार भै भवनको आयु बढेको हुने ।	- प्रदेश सभाको अगाडि पट्टीको भागमा बाँकी रहेको पर्खाल मर्मत तथा नवनिर्माण, - प्रदेश सभा परिसरका समितिका हल, पुस्तकालय, दलका कार्यालय आदिको छानो मर्मत एवं सुधार ।

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेको छन ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	हालसम्को प्रगति स्थिति	आगामी ३ आर्थिक वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
२०२०००११	प्रदेश सभा			
२०२०००१२	प्रदेश सभा सचिवालय			
	पुँजिगत सुधार खर्च (सार्वजनिक निर्माण)	प्रदेशसभाको वरिपरि पर्खाल निर्माण खोला किनारतर्फ सबै निर्माण सम्पन्न भएको ।	प्रदेशसभाको वरिपरि पर्खाल निर्माण भै सुरक्षाको दृष्टिले सहज भएको हुने । - खोलाको किनारमा भू-क्षयले पर्खाल भत्किने जोखिम न्यून हुने । - प्रदेश सभाका विभिन्न भवनहरूको नियमित मर्मत सुधार भै भवनको आयु बढेको हुने ।	प्रदेश सभाको अगाडि पट्टीको भागमा बाँकी रहेको पर्खाल मर्मत तथा नवनिर्माण, - प्रदेश सभा परिसरका समितिका हल, पुस्तकालय, दलका कार्यालय आदिको छानो मर्मत एवं सुधार ।

३.९.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

कानूनको शासन, विधि स्थापनालगायतका पक्षमा प्रदेश व्यवस्थापिकाको आवश्यकता र महत्त्वलाई जनस्तरमा पुर्‍याउन स्रोत साधन, क्षमता, व्यवस्थापकीय शैली एवं नवीनतम् प्रविधिको समुचित उपयोग गर्न नसकिएमा अपेक्षित लक्ष्य एवं उद्देश्य हासिल हुन नसक्ने मुख्य जोखिम रहेको छ ।

३.९.२ प्रदेश लोकसेवा आयोग

३.९.२.१ पृष्ठभुमी

नेपालको संविधानको धारा २४४ मा प्रदेशमा प्रदेश लोक सेवा आयोग रहने व्यवस्था गरेको छ। प्रदेश निजामती सेवा, प्रदेश अन्य सरकारी सेवा, स्थानीय सरकारी सेवा, प्रदेश प्रहरी सेवा, प्रदेश सङ्गगठित संस्थाको सेवा तथा स्थानीय तहको सङ्गठित संस्थाको सेवाको पदमा उपयुक्त उम्मेदवारहरूको छनौटमा स्वच्छता तथा निष्पक्षता कायम गरी योग्यता प्रणालीलाई प्रवर्द्धन गर्दै सार्वजनिक प्रशासनलाई सक्षम, सुदृढ र सेवामुखी बनाउने प्रमुख जिम्मेवारी रहेको ।

लोक सेवा आयोगले आफ्नो स्थापनाकाल देखि नै कर्मचारी नियुक्ति गर्दा निष्पक्षता, योग्यता र स्वच्छताका सिद्धान्तहरूलाई अवलम्बन गर्दै आफ्नो गरिमामय निर्माण गरेको छ । सोही अनुसार नेपालको संविधानले व्यवस्था गरे बमोजिमको पहिलो पटक अभ्यासमा रहेको तीन तहको सरकारमध्ये प्रदेश र स्थानीय तहमा प्रदेश लोक सेवा आयोगको क्षेत्राधिकार भित्रका आवश्यक जनशक्ति छनौटका लागि पाठ्यक्रम निर्धारण गरी परीक्षा सञ्चालन गर्ने, योग्य उम्मेदवारहरू छनोट गरी स्थायी नियुक्तिका लागि सिफारीस गर्ने, प्रदेश निजामती सेवा र अन्य सेवामा योग्य उम्मेदवारहरू आकर्षित गर्ने, निजामती कर्मचारीको सेवा शर्त सम्बन्धी विषयमा परामर्श उपलब्ध गराउने, जनशक्ति व्यवस्थापनमा प्रचलित कानूनहरूको पालना भए नभएको अनुगमन गरी नियमन गर्ने लगायतका कामहरू आयोगले आगामी दिनहरूमा प्रभावकारी रूपमा सम्पन्न गर्नुपर्ने अवस्था छ।

३.९.२.२ समस्या र चुनौतीः

भर्खर स्थापना भएको आयोगको सामु सानो संगठन संरचना, सीमित जनशक्ति तथा अन्य भौतिक कठिनाइहरू चुनौतीपूर्ण रहेका छन् । आयोगको केन्द्रीय कार्यालय सुर्खेतमा रहेको तर संघीयताको मर्म अनुरूप परीक्षामा सहभागी हुने अन्य जिल्लाका परीक्षार्थीहरूलाई प्रदान गर्नुपर्ने सुबिधा, यस आयोग सामु सीमित श्रोत र साधनका कारण सोही मानक कायम गरी कुनै पनि प्रकारका दबाब र प्रभावसँग सम्झौता नगरी कार्यसञ्चालन गर्ने चुनौती पनि आयोग सामु छ ।

३.९.२.३ सोचः

- प्रदेश निजामती सेवा, स्थानीय सेवा र संगठित संस्थाको कर्मचारी भर्ना प्रक्रियालाई निष्पक्ष, विश्वसनीय, पारदर्शी र योग्यतामा आधारित बनाउने ।

३.९.२.४ लक्ष्यः

- प्रदेश लोकसेवा आयोगलाई जनशक्ति तथा स्रोत साधनले सम्पन्न बनाई बनाई प्रदेश र स्थानीय सरकारी सेवामा उपयुक्त र सक्षम मानव संशाधन छनौट गर्ने ।

३.९.२.५ उद्देश्यः

- प्रदेश एवं स्थानीय सरकारी सेवालाई सुदृढ, विश्वसनीय, प्रतिस्पर्धि, उत्तरदायी तथा समावेशी बनाउने।
- प्रदेश तथा स्थानीय तहका कर्मचारीको सेवा शर्त सम्बन्धी कानून तर्जुमा, नियुक्ति, सरुवा, बढुवा एवम् सजाय उपर परामर्श दिने ।

३.९.२.६ रणनीतिः

- निष्पक्ष तथा स्वत्त्ररूपमा कार्य सम्पादन गर्ने ।
- कानून बमोजिम समावेशीताको सिद्वान्त अवलम्वन गर्ने ।

३.९.२.७ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कुल	चालु	पुंजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	१०९९९५	९९०९५	१०९००		१०९९९५	
२०८१/८२	१३३७२७	१२१५७०	१२१५७	०	१३३७२७	
२०८२/८३	१२८८६४	१२८८६४	०	०	१२८८६४	

३.९.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

व.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/आयोजना	हाल सम्मको प्रगतिको स्थिति	आगामी वर्षको उपलब्धि	आ.व.२०८०/८१ मा संचालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
२१००००११३	प्रदेश लोक सेवा आयोग प्रशासनिक खर्च समेत	६०.६२ प्रतिशत	९० प्रतिशत	दरखास्त फाराम स्विकृति, प्रश्न निर्माण, परिक्षा संचालन, कोडिङ, डिकोडिङ, उत्तर पुस्तिका परिक्षण, नतिजा प्रकासन, लगायत परिक्षा सञ्चालन सम्बन्धी कार्य
				आयोगको वेवसाइट परिमार्जन तथा अपडेट, प्रदेश लोक सेवा आयोगको दिर्घकालीन रणनितिक योजना निर्माण, प्रदेश तथा स्थानिय तहका सरोकार वाला संग अन्तक्रिया कार्यक्रम संचालन, अनुगमन तथा भ्रमण, कर्मचारिलाई क्षामता अभिवृदि कार्यक्रम संचालन, प्राविधिक तथा अप्राविधिक तर्फका अधिकृत स्तरको पाठ्यक्रम निर्माण तथा स्विकृत
२१००००११४	प्रदेश लोक सेवा आयोग प्रशासनिक खर्च समेत	६०.६३ प्रतिशत	९५ प्रतिशत	ल्याव निर्माण, प्रिन्टर कम्प्युटर खरिद, सोलार व्याक अफ, सिसि टिभि जडान ,डिजिटल डिस्प्ले तथा परिक्षा हल निर्माण

श्रोत: प्रदेश लोकसेवा आयोग, कर्णाली प्रदेश ।

३.९.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

सङ्घीय निजामति सेवा ऐन समयमा तर्जुमा नहुँदा प्रदेश तथा स्थानीय तहमा कार्यरत कर्मचारीको सेवा सुबिधा तथा वृत्तीविकासमा असर पर्ने, उम्मेदवारको छनौटमा स्वच्छता तथा निष्पक्षता कायम गरी योग्यता प्रणालीलाई प्रवर्द्धन गर्नु, पाठ्यक्रम सुधार, संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि जस्ता जोखिम पक्ष रहेका छन् ।

३.९.३ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय

३.९.३.१ पृष्ठभुमी

संविधानको धारा १६० मा प्रदेश सरकारको मुख्य कानूनी सल्लाहकारको रूपमा मुख्यन्याधिवक्ताको कार्यालय रहने व्यस्था छ । सोही बमोजिम यस कार्यालयले संवैधानिक एवम् कानूनी विषयमा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकी दिएका अन्य अधिकारीलाई राय दिने कर्तव्य रहेको छ । प्रदेश सरकारको हकहित वा सरोकार निहित रहेको मुद्दा, जटिल संवैधानिक वा कानूनी प्रश्न समावेश भएको सार्वजनिक महत्त्व वा सार्वजनिक सरोकारको विचाराधीन मुद्दामा प्रदेश सरकारको तर्फबाट उपस्थित भई वहस पैरवी गर्ने, प्रदेश सरकारलाई कानूनी राय प्रदान गर्ने अधिकार यस कार्यालयमा निहित रहेको छ ।

३.९.३.२ समस्या र चुनौती:

कानूनी शासनको प्रत्याभूति र सरोकारवालाको भूमिका प्रभावकारी नहुनु, अदालती प्रकृयामा समन्वयको अभाव, फौजदारी कसुरको विषयमा प्रदेशको कानूनी अधिकार अस्पष्टता आदी प्रमुख समस्याको रूपमा रहेको छ ।

३.९.३.३ सोच:

- प्रदेश सरकारलाई संवैधानिक तथा कानूनी राय प्रदान गरी विधिको शासन कायम गर्ने ।

३.९.३.४ लक्ष्य:

- न्यायपूर्ण प्रदेशको स्थापना गर्ने ।

३.९.३.५ उद्देश्य:

- संवैधानिक एवम् कानूनी विषयमा प्रदेश सरकारलाई कानूनी राय उपलब्ध गराउने।
- प्रदेश सरकारको तर्फबाट न्यायिक निकायको प्रतिनिधित्व गरी प्रतिरक्षा गर्ने।

३.९.३.६ रणनीति:

- सरकारीवादी मुद्दाको अभियोजनलाई वस्तुगत र प्रभावकारी बनाउने ।
- सरकारवादी मुद्दा र रिटको प्रतिरक्षालाई प्रभावकारी बनाउने ।
- कानूनी राय प्रदान गर्न संस्थागत क्षमता विकास गर्ने ।
- मानव अधिकार संरक्षण र कानूनी शासनको सुनिश्चितता लागि पहल गर्ने ।

३.९.३.७ *त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण*

(रु. हजारमा)

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	१७६२९	१७१७९	४५०	०	१७६२९	
२०८१/८२	२२०१७	२०९१०	११०८	५००	२१५१७	
२०८२/८३	२२६९४	२२१६५	५३०	५३०	२२१६४	

३.९.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु हजारमा	अपेक्षित नतिजा
२१६०००११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	○ संवैधानिक एवम् कानूनी विषयमा प्रदेश सरकारलाई कानूनी राय उपलब्ध गराउने । प्रदेश सरकारको तर्फबाट न्यायिक निकायको प्रतिनिधित्व गरी प्रतिरक्षा गर्ने ।	सालबसाली	१७७००	

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेको छन ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
२१६०००११	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय			• प्रदेशभित्र कारागार तथा हिरासत कक्ष निरीक्षण । • विभिन्न क्षमता विकास सम्बन्धी तालिम सञ्चालन । • लिखित जवाफ एवं कानून सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रम ।

३.९.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

सङ्घीय निजामति सेवा ऐन समयमा तर्जुमा नहुँदा प्रदेश तथा स्थानीय तहमा कार्यरत कर्मचारीको सेवा सुबिधा तथा वृत्तीविकासमा असर पर्ने, उम्मेदवारको छनौटमा स्वच्छता तथा निष्पक्षता कायम गरी योग्यता प्रणालीलाई प्रवर्द्धन गर्नु, पाठ्यक्रम सुधार, संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि जस्ता जोखिम पक्ष रहेका छन् ।

३.९.४ कर्णाली प्रदेश योजना आयोग

३.९.४.१ पृष्ठभूमि

परियोजनाको पहिचान, वर्गीकरण, छनौट, विश्लेषण, मूल्याङ्कन र प्राथामिकताको मापदण्ड विकास गरी प्रादेशिक परियोजना बैंकको स्थापना गर्नु उपयुक्त देखिन्छ । नेपालको प्रदेशस्तरीय योजना प्रकृया भर्खरै सुरुवात भएको छ, तर तथ्याङ्क व्यवस्थापन भइसकेको स्थिति छैन । प्रदेश र स्थानीय तहको तथ्याङ्क जिल्लागत रूपमा छुट्याएर लिनुपर्ने स्थिति रहनुका साथै खण्डिकृत तथ्याङ्क समेत आवश्यक छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को अन्तिम प्रतिवेदन भर्खरै प्रकाशित भएको छ र यसले प्रदेशस्तरीय योजना तर्जुमा लगायत अनुगमन मूल्याङ्कनमा समेत प्रभावकारी भूमिका खेल्ने नै छ । प्रदेशस्तरीय विकास नीति, प्राथामिकता, आवधिक तथा क्षेत्रगत योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, राष्ट्रिय तथा अन्तरप्रदेश विकास परियोजनाको समन्वय र सशर्त अनुदानको सदुपयोग, तथ्याङ्क, सूचना प्रणाली तथा अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड एवं योजना तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन तथा संघ र स्थानीय तहसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य जस्ता विषयहरू प्रदेशको कार्य क्षेत्रभित्र पर्दछन ।

३.९.४.२ समस्या र चुनौती

प्रदेशको नीति, योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धमा प्रदेश सरकारका मन्त्रालय/निकायबाट भएका कामकारवाहीहरूको नियमित तथा आवधिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने अहम् भूमिका प्राप्त कर्णाली प्रदेश योजना आयोग लामो अन्तरालसम्म पदाधिकारीविहीन अवस्थामा रह्यो, यसले प्रदेशको सम्भावनाका क्षेत्रहरूको गहन खोज, अनुसन्धान गर्नुपर्ने संवेदनशील कामकारवाहीहरू लामो समयसम्म अगाडि बढ्न सकेन र बेलाबखतमा योजना आयोगकै उपादेयतामाथि प्रश्नहरू उठ्न थाले । एकातर्फ सीमित श्रोत साधनको विद्यमान अवस्था र सामाजिक, आर्थिक तथा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रहरूको तीव्र विकासका लागि भौगोलिक विकटता, विगतको एकात्मक राज्यव्यवस्थाबाट भएको विकासबाट वञ्चित कर्णाली प्रदेशका लागि अन्य प्रदेशभन्दा बढी श्रोतको आवश्यकता रहेको छ । नेपाल सरकारले अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चहरूमा गरेको प्रतिवद्धताको अक्षरश कार्यान्वयन गर्नुपर्ने जिम्मेवारी प्रदेश सरकारको समेत भएकाले उपरोक्त विषय वस्तुहरूको यथोचित सम्बोधनको लागि आवधिक योजनाको दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्यहरू प्राप्ति गर्न उपलब्ध श्रोत साधनको विवेकसम्मत परिचालन गर्न प्रदेश योजना आयोगले मन्त्रालय/निकायगत नीति योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमामा आफ्नो भूमिकालाई सशक्त बनाउनुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ ।

३.९.४.३ सोचः

- सूचना र तथ्याङ्कमा आधारित नतिजामुखी योजना तर्जुमा, अनुगमन र मूल्याङ्कन प्रणाली ।

३.९.४.४ लक्ष्यः

- योजनाका हरेक श्रृङ्खलाहरू यथार्थपरक, अन्तरसम्बन्धित, व्यवहारिक भई लक्ष्य र प्रगति बीचमा सामाञ्जस्यता स्थापित गर्ने ।

३.९.४.५ उद्देश्यः

- तथ्याङ्क एवं मापदण्डमा आधारित योजना तर्जुमा गर्नु,
- योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउनु,
- अनुसन्धान र विकासलाई योजनाको आधारको रूपमा स्थापित गर्नु, र
- परियोजना बैंकमा आधारित योजना प्रणाली स्थापित गर्नु ।

३.९.४.६ रणनीतिः

- सुदृढ तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र व्यवस्थापनको आधार तयार गर्ने ।
- योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमनलाई यथार्थपरक, व्यवहारिक र परिणाममुखी बनाउने,
- योजना निर्माण र मूल्याङ्कनमा सहयोगी हुने नव अनुसन्धान र विकासमा जोड दिने ,
- परियोजना बैंकमा आधारित योजना प्रणालीलाई स्थापित गर्ने ।

३.९.४.७ त्रि-वर्षीय खर्च तथा स्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण *(रु. हजारमा)*

आ.व.	बजेट अनुमान			स्रोत		
	कुल	चालु	पुँजीगत तथा वित्तीय व्यवस्था	नेपाल सरकारबाट वित्तीय हस्तान्तरण	प्रदेश सरकार	राजस्व बाँडफाँड
२०८०/८१	४०९९७	३९९९७	१०००		४०९९७	
२०८१/८२	४३२१६	४२०००	१२१६		४३२१६	
२०८२/८३	४६०२०	४४५२०	१५००		४६०२०	

३.९.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको बजेट उपशिर्षक नम्बर, आयोजना अवधि, लागत र अपेक्षित नतिजा सहितको संक्षिप्त विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम /आयोजना	उद्देश्य	आयोजना अवधि सुरु र समाप्ति मिति	लागत रु. हजारमा	अपेक्षित नतिजा
३९१००० ११३	कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	प्रदेशको आवधिक योजना निर्माण, पार्श्वचित्र निर्माण, प्रादेशिक मन्त्रालय/निकायगत क्षेत्रगत नीति, योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमामा सहजीकरण तथा परापर्श ।	सालबसाली		• प्रदेशको प्रथम आवधिक योजनाको मध्यमकालीन समीक्षा भएको हुने। • प्रदेशको नयाँ पार्श्वचित्र निर्माण भएको हुने । • दोश्रो आवधिक योजना तर्जुमा भएको हुने । • प्रोजेक्ट बैंकको निर्देशिका तथा प्रोफाइल बनेको हुने । • अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०८० तर्जुमा भएको हुने ।

उल्लिखित कार्यक्रम तथा आयोजनाक हालसम्मको प्रगति स्थिति, आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित उपलब्धी सूचक र आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप देहायबमोजिम रहेको छन ।

बजेट उपशीर्षक	कार्यक्रम / आयोजना	हालसम्मको प्रगति स्थिति	आगामी ३ वर्षको उपलब्धी सूचक	आर्थिक वर्ष २०८०।८१ मा सञ्चालन हुने प्रमुख क्रियाकलाप
३९१०००० ११३	कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	• Strategic planning baseline report. • पार्श्वचित्र निर्माण • प्रथम पञ्चवर्षीय योजना। • दिगो विकास लक्ष्य सांकेतिकरण सहयोगी पुस्तिका प्रकाशन ।	• कर्णाली प्रदेशको नयाँ पार्श्वचित्र निर्माण । • दोश्रो आवधिक योजना • प्रोजेक्ट बैंकको निर्देशिका तथा प्रोफाइल बनेको हुने । • अनुगमन तथा मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०८० तर्जुमा भएको हुने	• पार्श्वचित्र निर्माण • प्रथम पञ्चवर्षीय योजनाको मध्यमकालीन समीक्षा। • दोश्रो आवधिक योजनाको आधारपत्र। • कर्णाली लगानी सम्मेलन । • प्रोजेक्ट बैंकमा आयोजना प्रविष्टी।

३.९.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

अन्तरालसम्म आयोग पदाधीकारीविहीन रहँदा प्रशासनिक बाहेक अन्य गतिविधिहरू सञ्चालन हुन नसकेकोले यस आयोगले अपेक्षाकृत रूपमा गति लिन सकिरहेको अवस्था थिएन । हाल आयोगले पूर्णता पाएकाले अब उप्रान्त प्रदेश सरकारको नीति योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमामा प्रभावकारी भूमिका प्रवाह गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

अनुसूची -१
विषयक्षेत्रगत मध्यमकालीन बजेट बाँडफाँट

विषयक्षेत्रगत आधारमा भएको विनियोजित त्रिवर्षीय बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका २.५ मा उल्लेख गरिएको छ ।

रकम रु. हजारमा

क्र. सं.	विषयक्षेत्र	आ.व. २०८०/८१ को व्यय अनुमान				आ.व. २०८१/८२ को व्यय प्रक्षेपण				आ.व. २०८२/८३ को व्यय प्रक्षेप			
		कूल जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था
१	उद्योग, पर्यटन, बन तथा वातावरण	२१४१२७३	९४६३२९	११९४९४४	-	१९५०७८५	८९२५००	१०५८२८५	-	२००३४००	९४६०५०	१०५७३५०	-
२	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी	२११२७०५	१५१२०९०	६००६१५	-	२११८७८५	१४१७५००	७०१२८५	-	२१८१४८०	१५०२५५०	६७८९३०	-
३	सामाजिक विकास	५९४०६८५	३१७७१२६	२७६३५५९	-	४३२०२१८	१९९५००	२३२५२१८	-	४५७९४३१	२११४७००	२४६४७३१	-
४	आन्तरिक मामिला तथा कानून	३४४०२१	२७२५२१	७१५००	-	३११४८५	२६४९७३	४६५१३	-	३२८८८६	२८०८७१	४८०१५	-
५	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास	१०११४२६१	२७८७१८	९८३५५४३	-	७३७८६६५	२६२५००	७११६१६५	-	८३८२८१९	५५३७९२	७८२९०२७	-

क्र. सं.	विषयक्षेत्र	आ.व. २०८०/८१ को व्यय अनुमान				आ.व. २०८१/८२ को व्यय प्रक्षेपण				आ.व. २०८२/८३ को व्यय प्रक्षेप			
		कूल जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	कूल जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था
६	जलश्रोत तथा ऊर्जा विकास	३५३९७३८	२७२५८८	३२६७१५०	-	४३२०२१८	१९९५०००	२३२५२१८	-	४५७९४३१	२११४७००	२४६४७३१	-
७	आर्थिक मामिला तथा योजना	१९२७४०	१७३२९०	१९४५०	-	२४९३५२	१८०७२४	६८६२८	-	२१२७६७	१९१५६७	२१२००	-
८	मूख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१८७४३०५	८७३८२३	१३००४८२	-	१६४८०८२	१५९९४५४	४८६२८	-	१६३३३५०१	१५८३५०१	५००००	-
९	प्रादेशिक आयोग तथा निकाय	३५९५३६	२९६५३९	६२९९७		३५१२१०	३३१४८०	१९७३१		३५९४३५	३५१३६९	८०६८	
१२	वित्तीय हस्तान्तरण (स्थानीय तह)	५५६०५००	-	-	-	५५६०५००	-	-	-	५५६०५००	-	-	-

अनुसूची २
रणनीतिक स्तम्भ अनुसार आयोजना तथा कार्यक्रम

रणनीतिक सङ्केत	पञ्चवर्षीय योजना अनुसारको रणनीतिक स्तम्भ	आयोजना तथा कार्यक्रम
१	पूर्वाधार निर्माण	सडक तथा हवाइ यातायात, ऊर्जा, सिंचाई, खानेपानी र गाउँ शहर बस्ती विकासका लागि पूर्वाधार निर्माण गर्ने
२	सामाजिक विकास	सामाजिक विकास र सामाजिक सुरक्षा एवम् सामाजिक संरक्षणमा जोड दिंदै मानव विकास, उच्च तथा दिगो सुधार, गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य, लैङ्गिक समानता, समावेशीकरण र दलित मूलप्रवाहीकरण
३	उत्पादन र उद्योग	कृषि क्षेत्रको रूपान्तरण, औद्योगिक एवम् साना तथा मझौला व्यवसायको विस्तार मार्फत उत्पादन वृद्धि गर्ने
४	पर्यटन र वातावरण	पर्यटन विकास, वन तथा वातावरण संरक्षण र जलवायु अनुकूलन
५	विज्ञान, प्रविधि तथा अनुसन्धान	विज्ञान तथा प्रविधिको उच्चतम् प्रयोग तथा संस्थागत क्षमता बढाउने
६	डिजिटल कर्णाली	सूचना, सञ्चार र डिजिटल व्यवस्था
७	सुशासन	आर्थिक, सामाजिक एवम् सुशासन कायम गर्ने, कुशल एवम् जवाफदेही सार्वजनिक वित्त, स्वच्छ, पारदर्शी र जनमैत्री बनाउने

अनुसूची -३

विकास बजेटका आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू

योजनावद्ध विकासद्वारा दिगो, फराकिलो र उच्च आर्थिक वृद्धिका लागि आयोजनाहरूको छनौटको आधार तय गर्नु बाञ्छनीय भएकाले निम्न सूचकहरूको आधारमा प्राथमिकता निर्धारण गर्ने गरी आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको प्राथमिकता निर्धारण गर्नुपर्नेछ। यसरी प्राथमिकता निर्धारण गर्दा कुल प्राप्ताङ्क ७५ भन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने आयोजनालाई पहिलो प्राथमिकता (P1) र ५० देखि ७५ अङ्क सम्मको अङ्क प्राप्त गर्ने आयोजनालाई दोस्रो प्राथमिकता (P2) र ५० अङ्क भन्दा कम अङ्क प्राप्त गर्ने आयोजनालाई प्राथमिकता सूचीमा समावेश गर्नुपर्ने छैन।

क. प्राथमिकीकरणका आधारहरू

विकास आयोजना/कार्यक्रमलाई प्राथमिकीकरण गर्नका लागि समग्र विषयगत क्षेत्रलाई ५ क्षेत्रमा बर्गीकरण गरिएको छ।

क्र.सं.	प्रमुख क्षेत्रहरू
१	आर्थिक
२	भूमि व्यवस्था, कृषि र सहकारी
३	सामाजिक
४	पूर्वाधार
५	सुशासन तथा अन्य अन्तरसम्बन्धित विषयहरू

ख. बजेटको भार प्रदान गर्ने तरिका

क्र.सं.	योगदान	अङ्क
१	अति उच्च सहयोग पुग्ने	५
२	उच्च सहयोग पुग्ने	३.५
३	सहयोग पुग्ने	२
४	सहयोग नपुग्ने	०

ग. विकास बजेटका प्राथमिकताका आधारहरू

क्र.सं.	सूचक	अङ्क	प्राप्ताङ्क	प्राथमिकता
१	दिगो तथा द्रुत आर्थिक विकास तथा गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने आयोजना	१५		
२	जनताको आम्दानी र रोजगार बढाउने आयोजना	१४		
३	उत्पादनमूलक तथा छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सक्ने आयोजनाहरू	१३		

क्र.सं.	सूचक	अङ्क	प्राप्ताङ्क	प्राथमिकता
४	स्थानीय स्रोत, साधन र सीपको अधिकतम् प्रयोग हुने आयोजनाहरू	१२		
५	आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धन हुने	११		
६	लागत सहभागिता जुट्ने आयोजनाहरू	१०		
७	सुशासन वृद्धि गर्न सघाउ पुऱ्याउने आयोजनाहरू	७		
८	समावेशी विकासमा योगदान पुऱ्याउने आयोजनाहरू	७		
९	विपद् व्यवस्थापन तथा वातावरणीय संरक्षण एवम् प्रवर्द्धन गर्न सघाउ पुऱ्याउने आयोजनाहरू	६		
१०	कर्णालीको मौलिक विशेषतालाई झल्काउने र प्रवर्द्धन गर्ने आयोजनाहरू	५		
	जम्मा	१००		

घ. कूल प्राप्ताङ्क

क्र.सं.	योगदान	अङ्क
१	७५ वा सोभन्दा बढी अङ्क प्राप्त भएमा	P1
२	७५ भन्दा कम अङ्क प्राप्त भएमा	P2

ङ. साधारण बजेट प्राथमिकीकरणका आधारहरू

क्र.सं.	आधारहरू	अङ्क
१	जनतालाई प्रत्यक्ष सेवा गर्न सहयोग गरेमा	५
२	सुशासन कायम गर्न योगदान गरेमा	५
३	राजस्व वृद्धिमा सहयोग हुने कार्यहरू गरेमा	५
४	विकास कार्यमा योगदान गरेमा	५
५	मानव संशाधन विकास, वातावरण संरक्षण र क्षेत्रीय सन्तुलनमा योगदान गरेमा	५

च. कूल प्राप्ताङ्क

क्र.सं.	योगदान	अङ्क
१	१७.५ वा सोभन्दा बढी अङ्क प्राप्त भएमा	P1
२	१७.५ भन्दा कम अङ्क प्राप्त भएमा	P2

अनुसूची-४

लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको वर्गीकरण र मापनका प्रमुख सूचक र उप-सूचकहरू

लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमाका लागि निर्धारण गरिएका सूचकहरूका आधारमा पहिचान गरिएका लैङ्गिक आवश्यकता र सरोकारहरूको सम्बोधन गर्ने, लैङ्गिक अन्तर कम गर्न र महिला सशक्तीकरणमा सहयोग पुग्ने गरी कार्यक्रमहरूको छनौट गर्नुपर्दछ। यस कार्यका लागि लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको बर्गीकरण र लैङ्गिक सूचक तथा उपसूचकहरू निम्न अनुसार रहेका छन्ः

लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको वर्गीकरण

वर्गीकरणका आधार	उपादेयता	लैङ्गिक सङ्केत
विभिन्न सूचकका लागि निर्धारण गरिएका अङ्कभारको कुल योग ५० प्रतिशत भन्दा बढी भएमा	प्रत्यक्ष लैङ्गिक उत्तरदायी	१
विभिन्न सूचकका लागि निर्धारण गरिएका अङ्कभारको कुल योग २० वा सो भन्दा माथि तर ५० भन्दा कम भएमा	अप्रत्यक्ष लैङ्गिक उत्तरदायी	२
विभिन्न सूचकका लागि निर्धारण गरिएको अङ्कभारको कुल योग २० भन्दा कम भएमा	लैङ्गिक दृष्टिकोणले तटस्थ	३

उल्लेख गरिएका विभिन्न पाँच ओटा सूचक र सो अन्तर्गत व्याख्या गरिएका उपसूचकहरूको कूल योगलाई १०० पूर्णाङ्क मानी तल उल्लेखित अङ्कभार प्रदान गर्नुपर्दछ।

क्र. सं.	प्रमुख सूचक र उपसूचकहरू तथा परीक्षण सूची (चेक लिष्ट)	अङ्क भार
१.०	योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा महिला सहभागिता	२०
१.१	योजना कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमामा महिला सहभागिताको व्यवस्था	
	योजना, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमाको क्रममा निम्न बमोजिमको व्यवस्था भएमा	९
	• **निर्णायक तहमा महिला कर्मचारी र लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्तिको संलग्नता ३३ प्रतिशत वा सो भन्दा बढी भएमा**	६
	• **निर्णायक तहमा महिला कर्मचारी र लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्तिको संलग्नता २०-३२ प्रतिशतसम्म भएमा**	५
	• **निर्णायक तहमा महिला कर्मचारी र लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्तिको संलग्नता २० प्रतिशतसम्म भएमा**	२
१.२	कार्यान्वयनमा महिला सहभागिताको सुनिश्चितता	१२
१.२.१	कार्यक्रम कार्यान्वयनमा महिला सहभागिताको व्यवस्था	
	कार्यक्रम कार्यान्वयनमा कर्मचारी वा व्यवस्थापन/समन्वय समितिमा निम्नानुसार महिलाका संलग्नता हुने व्यवस्था भएमा	

क्र. सं.	प्रमुख सूचक र उपसूचकहरू तथा परीक्षण सूची (चेक लिष्ट)	अङ्क भार
	• **उत्तम (निर्णायक पदमा समेत ३३ प्रतिशत वा बढी)**	४
	• **मध्यम (निर्णायक पदमा समेत २० देखि ३२ प्रतिशतसम्म)**	३
	• **सामान्य (५ देखि १९ प्रतिशतसम्म)**	२
१.२.२	कार्यान्वयनको (सरोकारवाला/उपभोक्ता समिति लगायत) निर्णायक तह लगायतमा महिलाको व्यवस्था	
	• **उत्तम (निर्णायक तह र समितिमा ३३ प्रतिशत वा बढी)**	३
	• **मध्यम (निर्णायक तहमा ३३ प्रतिशत भन्दा कम तर समितिमा ३३ प्रतिशत वा बढी)**	२
	• **सामान्य (निर्णायक तह र समितिमा १० प्रतिशत देखि ३२ प्रतिशतसम्म)**	१
१.२.३	महिलाको अनिवार्य उपस्थितिको व्यवस्था	
	योजना व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयन बैठकमा महिला पदाधिकारीहरूको अनिवार्य उपस्थिति हुन पर्ने व्यवस्था गरिएको भएमा	३
१.३.	अनुगमनमा महिला सहभागिताको व्यवस्था	
	अनुगमन योजनामा महिला वा लैङ्गिक विज्ञका सहभागिताका सुनिश्चितता	२
२.०	महिलाहरूको क्षमता अभिवृद्धि	२०
२.१	नीति निर्णय तथा कार्यान्वयन तहका महिलाहरूको क्षमता अभिवृद्धिको व्यवस्था	
	समूह तथा समितिका महिला पदाधिकारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि निम्न कार्यक्रमको व्यवस्था भएमा	
	• **कम्तीमा एक पटक निर्णय दक्षता अभिवृद्धि हुने कार्यक्रमको व्यवस्था**	६
	• **पुनर्ताजकी कार्यक्रमका व्यवस्था भएमा**	५
	• **कार्यक्रममा विशेष वर्गका महिलाहरूलाई लक्षित गरिएमा**	४
२.२	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रममा महिलाको सहभागिताको व्यवस्था	
	गोष्ठी, तालिम, सचेतना, सीप विकास आदि कार्यक्रममा निम्नानुसार महिला सहभागी हुने व्यवस्था भएमा	
	• **उत्तम (३३ प्रतिशत वा बढि)**	६
	• **मध्यम (२० देखि ३२ प्रतिशतसम्म)**	५
	• **सामान्य (५ दखि १९ प्रतिशतसम्म)**	४
२.३	लैङ्गिक संवेदनशील विषयवस्तु/परिवेश	
	गोष्ठी, तालिम, सचेतना, सीप विकास कार्यक्रम आदिका विषयवस्तु लैङ्गिक संवेदनशील भएमा	
	• **लैङ्गिक सरोकारहरूलाई समेटिएका भएमा**	८
	• **परिवेशजन्य/विशेष लैङ्गिक संवेदनशील प्रस्तुतिकरणको प्रावधान भएमा**	६

क्र. सं.	प्रमुख सूचक र उपसूचकहरू तथा परीक्षण सूची (चेक लिष्ट)	अङ्क भार
३	कार्यक्रममा महिलाहरूको लागि लाभ तथा नियन्त्रणमा सुनिश्चितता (अन्य लक्षित वर्गका कार्यक्रममा समेत)	३०
३.१	महिलाहरूलाई लाभको (लाभान्वित महिलाको) सुनिश्चितता	
	योजना तथा कार्यक्रमबाट तत्कालिन लाभ पाउने महिलाको अनुपात निम्नानुसार भएमा	
	• **उत्तम (५० प्रतिशत वा बढी)**	८
	• **मध्यम (३० देखि ४९ प्रतिशतसम्म)**	६
	• **सामान्य (५ दखि २९ प्रतिशतसम्म)**	४
३.२	महिलाहरूलाई लाभको सुनिश्चितताका लागि लैङ्गिक अन्तर, (gender gaps) महिलाको विशेष आवश्यकता र अवरोधहरूको पहिचान तथा सम्बोधन	
	क्षेत्रगत निकायको कार्य सम्पादनमा रहेका लैङ्गिक अन्तर (gender gaps), महिलाको विशेष रणनीतिक आवश्यकता र अवरोधहरूको (आर्थिक स्रोतमा कम पहुँच, कम शैक्षिकस्तर र हिंडडुलमा अवरोध) पहिचान गर्न र सो समाधान गर्ने कार्यक्रम भएमा	
	• **उत्तम (माथि पहिचान गरिएका तीन ओटै अवरोध सम्बोधन हुने भएमा)**	५
	• **मध्यम (माथि पहिचान गरिएका कुनै दुई ओटा अवरोध सम्बोधन हुने भएमा)**	४
	• **सामान्य (माथि पहिचान गरिएका कुनै एक अवरोध सम्बोधन हुने भएमा)**	३
३.३	महिलाहरूलाई लाभको सुनिश्चितताका लागि लैङ्गिकमैत्री कार्यान्वियन संयन्त्र तथा वातावरण	
	नीतिगत, संरचनागत तथा कार्य वातावरणलाई लैङ्गिकमैत्री बनाउन निम्न व्यवस्था भएमा	
	• **ऐन, नियम, विनियम, कार्यविधि, निर्देशिका आदिलाई लैङ्गिकमैत्री बनाउन (समानता प्रवर्द्धन गर्न र विभेदकारी प्रावधान हटाउन) तथा कार्यस्थललाई महिला हिंसामुक्त बनाउन (आचार संहिता, उजुरी सुनुवाई व्यवस्था) पहल गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएका**	५
	• **महिलाका विशेष आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न भौतिक सुविधाका व्यवस्था भएका भए (भिन्न शौचालय, बच्चालाई स्तनपान गराउने स्थान, महिलामैत्री कार्यालय लेआउट आदि)**	४
	• **कर्मचारीहरूलाई लैङ्गिक उत्तरदायी सेवा प्रवाह सम्बन्धी क्रियाकलाप (लैङ्गिक समानता प्रवर्द्धन गर्न कार्यक्रमहरूबारे जानकारीमूलक सूचना प्रवाहका व्यवस्था, नागरिक वडापत्र, भ्रमण, अभिमूखीकरण तालिम आदि) को व्यवस्था भएमा**	३
३.४	महिलाहरूलाई लाभका सुनिश्चितताका लागि बजेटका सुनिश्चितता	
	• **लैङ्गिक समानता तथा समता प्रवर्द्धनका लागि पहिचान भएका कार्यक्रमका लागि पर्याप्त रकम विनियोजन गरिएका**	३
	• **लैङ्गिक समानता तथा समता प्रवर्द्धक कार्यक्रमका लागि विनियोजन गरिएका रकम सोही काममा खर्च हुने सुनिश्चितता भएमा**	२

क्र. सं.	प्रमुख सूचक र उपसूचकहरू तथा परीक्षण सूची (चेक लिष्ट)	अङ्क भार
३.५	लैङ्गिक खण्डीकृत लाभको सुनिश्चितताका लागि लैङ्गिक अनुगमन, परीक्षण तथा प्रभाव मूल्याङ्कनको व्यवस्था	७
	आयोजना कार्यक्रमका सबै तहमा निम्नानुसार लैङ्गिक खण्डीकृत सूचना र तथ्याङ्कको अभिलेखन राख्ने तथा प्रभाव मूल्याङ्कनका लागि निम्न बमोजिमको व्यवस्था भएमा	
४.०	• **प्रतिफलमा महिला/पुरुषका भिन्न-भिन्न विवरण आउने गरी आयोजना/कार्यक्रमको अभिलेख राखेमा**	२
	• **मन्त्रालय, विभाग र मातहत निकायको कार्यसम्पादनका वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तथा समिक्षामा लैङ्गिक समानता सम्बन्धमा भएका प्रगतिहरू निम्नानुसार समावेश भएमा**	१
	(क) १ देखि ३.२ बुँदाका सूचक तथा उपसूचकहरूमा उल्लेखित सवालहरू सम्बोधन भएको नभएको समिक्षा गरिएमा	१
	(ख) लैङ्गिक समानता सुनिश्चित गर्ने विनियोजित बजेट सोही काममा खर्च भए नभएको लेखाजोखा गरिएमा	१
	• **समिक्षाबाट आएका सिकाइहरूका आधारमा आगामी वर्षका योजना/बजेट तर्जुमा गरिएमा**	१
	• **सञ्चालित कार्यक्रमको लैङ्गिक परीक्षण (Gender audit), प्रभाव (Impact) मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था भएमा**	२
	• महिलाहरूको रोजगारी र आय आर्जन अभिवृद्धि	२०
४.१	महिलाहरूको लागि रोजगारीको अवसरको उपलब्धता	
	सञ्चालित कार्यक्रमबाट तत्काल सिर्जित रोजगारीमा सहभागिताको सुनिश्चितता निम्नानुसार भएमा	
	• **उत्तम (३३ प्रतिशत वा बढी)**	८
	• **मध्यम (२० देखि ३२ प्रतिशतसम्म)**	६
	• **सामान्य (५ दखि १९ प्रतिशतसम्म)**	४
४.२	आय आर्जनको वैकल्पिक अवसर वा वृत्ति विकासका अवसर सिर्जना हुने भएमा	
	सञ्चालित कार्यक्रमबाट तत्काल सृजित रोजगारी बाहेक आय आर्जनको वा वृत्ति विकासका अन्य बैकल्पिक अवसरहरू सिर्जना हुन सक्ने अवस्था भएमा (जस्तैः विभिन्न प्राविधिक तथा सीप विकास सम्बन्धी कार्यक्रमबाट सिर्जना हुने वृत्ति विकास र बजार विकास लयायतका कारण सिर्जित वैकल्पिक अवसर आदि)	७
४.३	समान ज्याला दर	
	उपलब्ध रोजगारीमा महिला र पुरुषका लागि समान ज्यालाका सुनिश्चितता भएमा	५
५.	महिलाहरूका समयको प्रयोगमा गुणात्मक सुधार तथा कार्य बोझमा कमी	१०

क्र. सं.	प्रमुख सूचक र उपसूचकहरू तथा परीक्षण सूची (चेक लिष्ट)	अङ्क भार
५.१	कार्यसम्पादनमा सहजता र समयको बचत तुरुन्त लाभ हुने तथा महिलाका समय बचत हुने नयाँ प्रविधि, तौर तरिकाको प्रयोगका व्यवस्था भएमा (जस्तैः घुम्ती बैंक, खानेपानी, सडक, सिंचाई, स्कूल जान नपाएका युवालाई अनौपचारिक शिक्षा, कार्य स्थलमा स्कुल, स्वास्थ्य सेवा, नयाँ महिलामैत्री प्रविधिहरू आदि)	४
५.२	परम्परागत भूमिका परिवर्तनका लागि दीर्घकालीन परिणाममूखी प्रयास भएमा	६
	परम्परागत भूमिका परिवर्तनका लागि निम्न बमोजिमका प्रयास भएमा	
	• **विभिन्न क्षेत्रमा परम्परागत रूपमा गरिने श्रम विभाजन भन्दा भिन्न प्रकृतिका कार्यमा (मूल्य तथा स्तर अभिवृद्धि सहित) महिलाहरूको भूमिकामा रूपान्तरण हुने व्यवस्था भएमा**	२
	• **महिलाहरूको अवैतनिक कामको महत्त्व, घरायसी काममा महिलाका विशेष बोझ बारे प्रशिक्षण तथा प्रचार सामग्रीमा छलफल भएमा)**	२
	• **यस्ता घरायसी काममा पुरुषको सहभागिता अभिवृद्धि गरी सहकार्यको भावनालाई प्रोत्साहन गर्न सकारात्मक व्यवस्था भएमा।**	२

द्रष्टव्यः *माथि विभिन्न उपसूचकहरूका लागि परीक्षण सूचीमा निर्धारण गरिएको प्रतिशतका हिसाव गर्दा दशमलवमा आएमा ०.५ भन्दा कम भएमा तल्लो पूर्ण अङ्कमा र ०.५ वा सो भन्दा माथि आएमा माथिल्लो पूर्ण अङ्कमा गर्नु पर्नेछ। मापदण्डका लागि तोकिएका न्यूनतम् अवस्था पनि विद्यमान नभएको अवस्थामा कार्यक्रमले कुनै अङ्क पाउने छैन। उदाहरणका लागि प्रतिशत गणना गर्दा १५.४ आएमा सोलाई १५ पूर्ण अङ्कमा तर १५.५ वा दशमलव पछिका अङ्क सो भन्दा बढी भएमा १६ पूर्ण अङ्कमा गणना गर्नुपर्दछ।*

अनुसूची -५
गरिबी न्यूनीकरण बजेट सङ्केत

विवरण	कोड	सङ्केत
गरिबी न्यूनीकरणमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने गरी विनियोजित बजेट रकमलाई	प्रत्यक्ष	१
गरिबी न्यूनीकरणलाई अप्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने विनियोजित बजेट रकमलाई	अप्रत्यक्ष	२

प्रदेशको निम्न क्षेत्रमा विनियोजन गरिएको बजेटलाई गरिबी न्यूनीकरणमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने बजेटको रूपमा लिई गरिबोन्मूख बजेटको महल सङ्केत १ मा राख्नु पर्दछ।

- **ग्रामीण क्षेत्रमा लगानी हुने बजेट रकम,**
- **ग्रामीण क्षेत्रको आय आर्जनमा सघाउ पुऱ्याउने कार्यक्रमहरू,**
- **ग्रामीण क्षेत्रको क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रममा हुने लगानीहरू,**
- **सामाजिक परिचालनका लागि गरिने खर्चहरू।**

उल्लेख गरिएका क्षेत्र बाहेक अन्य क्षेत्रमा विनियोजन गरिएको बजेट रकमलाई गरिबी न्यूनीकरणमा अप्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने बजेटको रूपमा लिई गरिबी न्यूनीकरण सम्बन्धी बजेटको महल सङ्केत २ मा राख्नु पर्दछ।

अनुसूची -६
जलवायु परिवर्तन बजेट कोड

क. पृष्ठभूमि

नेपालमा जलवायु परिवर्तन र त्यसका चुनौतीहरू देखा पर्न थालेको र यसबाट जलस्रोत, कृषि तथा खाद्यान्न, वन तथा जैविक विविधता, भौतिक पूर्वाधार, जनस्वास्थ्य र पर्यटन लगायत जीविकोपार्जनका संसाधनहरू अत्याधिक मात्रामा प्रभावित हुँदै गइरहेकोले जलवायु परिवर्तनको विषय महत्त्वपूर्ण र चिन्ताको विषय बनेको छ । यी समस्याको सामना गर्न राष्ट्रिय रूपमा तयार गरिएको जलवायु परिवर्तन नीति, २०६७ ले जलवायु परिवर्तनको प्रतिकूल प्रभाव न्यूनीकरण गर्दै जलवायु अनुकूलित हुँदै, न्यून कार्वन–उन्मुख सामाजिक-आर्थिक विकास पथलाई अवलम्वन गर्दै जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संयन्त्रमा भएको प्रतिवद्धता अनुरूप सहयोग तथा सहकार्यको प्रवर्द्धन गरी जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने लक्ष्य लिएको छ। जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले कर्णाली प्रदेश अति नै संवेदनशील प्रदेश रहेकाले जलवायु परिवर्तन नीति, २०६७ ले समटेका विषयहरूलाई अगाडि बढाउने सन्दर्भमा प्रदेश सरकारले आवश्यक संस्थागत संरचना र बजेट कार्यान्वयन पक्षलाई ध्यान दिनु आवश्यक छ।

जलवायु परिवर्तनले विकासका सबै क्षेत्रलाई असर गर्ने र ती असरहरू एक आपसमा सम्बन्धित र आधारित समेत हुने भएकोले जलवायु परिवर्तनको प्रभावको सामना गर्न समुदाय लगायत संस्थाहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्नु आवश्यक छ। कुन-कुन संस्था वा संस्थाका कुन-कुन कार्यक्रम जलवायु परिवर्तनमा केन्द्रित छन् वा आगामी दिनमा जलवायु परिवर्तनमा कसरी केन्द्रित हुँदै जानेछन् भन्ने बारे जानकारी उपलब्ध हुन सकेमा अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धिका साथै लगानी समन्वयमा समेत सघाउ पुग्न सक्ने देखिन्छ। साथै जलवायु परिवर्तन र वातावरणका कार्यक्रमका बिच रहेको भिन्नता यकीन गरी जलवायु परिवर्तनमा मात्र भएको खर्च छुट्याउने आधारको विकास गर्नु पनि त्यत्तिकै जरुरी हुन आएको छ। यसको लागि **"जलवायु परिवर्तन बजेट कोड"** को प्रयोग गर्नु मनासिव हुने भएको र उक्त कोडको प्रयोगले जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी कार्यमा भएको लगानीको प्रभावकारी कार्यान्वयन र अनुगमनमा समेत सहयोग पुग्ने भएकोले जलवायु परिवर्तन बजेट कोडको प्रयोग आवश्यक हुन आएको छ।

ख. जलवायु बजेट कोडले सम्बोधन गर्ने विषयहरू

जलवायु परिवर्तन बजेट कोडको प्रयोगले जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी कार्यको कार्यान्वयनको सिलसिलामा आइपर्ने आर्थिक दायित्वको सन्दर्भमा निम्न प्रश्नहरूलाई सम्बोधन गर्न सघाउने छः

- के कस्तो खर्चलाई जलवायु परिवर्तनमा भएको खर्च मान्ने,
- जलवायु परिवर्तनका सन्दर्भमा हुने पुँजीगत खर्च वा सालबसाली खर्चलाई जलवायु परिवर्तनमा भएको खर्च मान्ने कि नमान्ने ?
- जलवायु परिवर्तनका लागि हुने खर्च कार्यान्वयन स्तरसम्म पुगेको छ छैन भन्ने कुराको कसरी यकिन गर्ने?
- क्षेत्रगत (Sectorwise) जलवायु परिवर्तन कार्यलाई कसरी अघि बढाउने?
- जलवायु परिवर्तन कार्यको लागि प्रदेश तहमा आवश्यक पर्ने समन्वयलाई कसरी सरल र प्रभावकारी बनाउने?
- जलवायु परिवर्तनका लागि गरिने लगानीलाई दिगो बनाउन विभिन्न क्षेत्रबाट प्राप्त हुने सहयोगलाई कसरी हार्मोनाइज गर्ने ?

ग. जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू

निम्न कार्यक्रमहरूलाई जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित कार्य मानी ती कार्यक्रमहरूमा हुने वा भएको खर्च खाकामा उल्लेख भए बमोजिम निम्न बमोजिम **"जलवायु परिवर्तन बजेट कोड"** प्रयोग गरि कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ।

१) प्राकृतिक सम्पदाको दिगो व्यवस्थापन गर्ने तथा हरियाली अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रम,
२) भू–उपयोग योजना तथा जलवायू परिवर्तनको असरलाई थेग्न सक्ने (Resilient) भौतिक पूर्वाधारको बिकास कार्यक्रम,
३) जलवायु परिवर्तनको कारणबाट मानव स्वास्थ्यमा देखापर्ने नकारात्मक प्रभावलाई रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम,
४) जलवायु परिवर्तनको कारणबाट खतरामा परेका जीव (Endangered Species) र जैविक विविधता,
५) हरित गृह ग्याँसको उत्सर्जन कम गर्ने गरी गरिएको फोहरमैला व्यवस्थापन गर्ने कार्यक्रम,
६) ऊर्जा, सिंचाई र स्वच्छ खानेपानीका लागि जलस्रोतको दिगो उपयोग गर्ने कार्यक्रम,
७) खाद्य स्वच्छता (Safety) तथा सुरक्षा (Security) सँग सम्बन्धित कार्यक्रम,
८) जलवायु परिवर्तनका कारण उत्पन्न विपद जोखिमलाई न्यून गर्ने,
९) हरित गृह ग्याँसको उत्सर्जन कम गर्ने तथा न्यून-कार्वन उत्सर्जन गर्ने ऊर्जाको प्रयोग गर्नका लागि पुनर्विकरणीय एवम् वैकल्पिक ऊर्जाको उत्पादन, प्रयोग तथा यस सम्बन्धी प्रविधिको विकास गर्ने कार्यक्रम,
१०) जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित सूचना, शिक्षा, सञ्चार, अनुसन्धान तथा विकास एवम् तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने कार्यक्रम,
११) जलवायु परिवर्तन सम्बन्धमा आवश्यक नीति, कानून एवम् कार्ययोजना तयार गर्ने कार्यक्रम।

घ. जलवायु बजेट कोड

माथि उल्लेख गरिए अनुसारका कार्यक्रमहरू अर्थात हरित गृह ग्याँसको उत्सर्जन कम गर्ने वा बढ्न नदिने, वायुमण्डलमा भएको हरित गृह ग्याँस प्रसोचन गर्ने, जलवायु परिवर्तनको कारणबाट मानवीय तथा प्राकृतिक प्रणालीमा पर्ने प्रभावको सामना गर्ने, क्षमता अभिवृद्धि वा अनुकूलन गर्ने जस्ता कार्यहरूमा निम्न बमोजिम खर्च भएमा वा हुने भएमा निम्न बमोजिमको जलवायु बजेट कोड (सङ्केत) प्रयोग गर्ने।

खर्चको अनुपात	उपादेयता	बजेटमा उल्लेख हुने कोड (सङ्केत)
५० प्रतिशत भन्दा बढी खर्च हुने भएमा	अत्यन्त सान्दर्भिक	१
२० प्रतिशत देखि ५० प्रतिशतसम्म खर्च हुने भएमा	सान्दर्भिक	२
२० प्रतिशतभन्दा कम खर्च हुने भएमा वा प्रस्तावित कार्य जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित नभएमा	तटस्थ	३

अनुसूची - ७

असर र प्रभाव तहका सूचकहरूको विवरण

विषय क्षेत्र	सूचकहरू
१. आर्थिक क्षेत्र (१८ सूचकहरू)	
अ) मानव विकास/गरिबी	मानव विकास सूचकाङ्क
	प्रतिव्यक्ति कुल ग्राहस्थ आम्दानी
	मानव सम्पत्ति सूचकाङ्क
	आर्थिक जोखिम सूचकाङ्क
	गरिबीको रेखामुनिको जनसङ्ख्या (प्रतिशत)
आ) आर्थिक वृद्धि	कुल ग्राहस्थ उत्पादन वृद्धि (प्रतिशत प्रति वर्ष)
	कृषि क्षेत्रको कुल ग्राहस्थ उत्पादन वृद्धि
	गैर कृषि क्षेत्रको कुल ग्राहस्थ उत्पादन वृद्धि (प्रतिशत प्रतिवर्ष)
	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि वास्तविक (प्रतिशत प्रतिवर्ष)
	मुद्रास्फीति दर
इ) उद्योग, व्यापार र आपूर्ति	वस्तुको निर्यात आयात अनुपात (प्रतिशत)
	व्यापार घाटामा वार्षिक परिवर्तन (प्रतिशत)
ई) श्रम	पूर्ण बेरोजगार (प्रतिशत)
	श्रमशक्ति सहभागिता दर
उ) पर्यटन	प्रतिदिन प्रति पर्यटक खर्च (अमेरिकि डलर)
	पर्यटक बसाई दिन
	पर्यटनबाट प्राप्त वैदेशिक मुद्रा रकम (अमेरिकी डलर)
२. कृषि, वन, भूमिसुधार तथा वातावरण क्षेत्र (६ सूचकहरू)	
अ) कृषि तथा सिंचाई	प्रमुख खाद्यान्न बालीको उत्पादन परिणाम (मे.टन)
	वर्षभरि सिंचाई सुबिधा प्राप्त क्षेत्रफल (हेक्टरमा)
आ) वन तथा भुसंरक्षण	वनले ढाकेको क्षेत्र (प्रतिशत)
	संरक्षित वनले ढाकेको क्षेत्र (प्रतिशत)
इ) वातावरण	प्रतिव्यक्ति ऊर्जाको खपत
	कार्वन-डाईअक्साईड उत्सर्जन मापन (हजार र मे.टन प्रतिशत)
३. पूर्वाधार क्षेत्र (५ सूचकहरू)	
अ) ऊर्जा शक्ति	ऊर्जा स्रोतवाट प्राप्त लाभान्वित जनसङ्ख्या घरधुरी (प्रतिशत) उत्पादित ऊर्जा (मेगावाट) जलविद्युत र अन्य
आ) सूचना तथा सञ्चार	टेलिफोन घनत्व (प्रतिशत) ईन्टरनेट घनत्व (प्रतिशत)

विषय क्षेत्र	सूचकहरू
इ) सडक पूर्वाधार	आधा घण्टाको दुरीमा वर्षैभरी सडक पहुँच भएका जनसङ्ख्या (प्रतिशत)
४. सामाजिक क्षेत्र (२१ सूचकहरू)	
अ) शिक्षा	कुल भर्नादर (प्राथमिक, आधारभूत, माध्यमिक, उच्च शिक्षा)
	खुद भर्नादर (प्राथमिक, आधारभूत, माध्यमिक)
	एक कक्षामा वालविकासको (ECD) अनुभव सहित भर्ना हुन आउने बालबालिकाको दर
	साक्षरता दर (६ वर्षभन्दा बढी, १५ वर्ष भन्दा बढी, १५ देखि २४ उमेर समूह)
	लैङ्गिक समता वा समानता सूचकाङ्क (प्राथमिक, आधारभूत, माध्यामिक, उच्च शिक्षा)
	सिकाईको दर (कक्षा ८ र १०, विषय - गणित, अङ्ग्रेजी, विज्ञान र नेपाली)
आ) स्वास्थ्य	जन्मदाको बेलाको आधारमा अपेक्षित आयु वर्ष
	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख)
	बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)
	शिशु मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)
	नवजात शिशु मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)
	कुल प्रजनन दर (१५ देखि ३९ वर्षको महिला)
	कम तौल भएका, कम उचाई र कुपोषित ५ वर्ष मुनिका बालबालिका (प्रतिशत)
इ) खानेपानी तथा सरसफाइ	सुरक्षित खानेपानीका स्रोतमा दिगो पहुँच हुने जनसङ्ख्या (प्रतिशत)
	सुधारिएको खानेपानी सेवामा पहुँच भएका जनसङ्ख्या (प्रतिशत)
	आधारभूत सरसफाइ (शौचालयमा पहुँच भएका जनसङ्ख्या प्रतिशत)
ई) लैङ्गिक विकास तथा सहभागिता	सशक्तिकरण सूचकाङ्क
	लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क
	लैङ्गिक सशक्तिकरण मापक
	संसदमा प्रतिनिधित्व (सामाजिक समूह र महिलाको प्रतिशत)
	निजामती सेवामा प्रतिनिधित्व (सामाजिक समूह र महिलाको प्रतिशत)
५. शासकीय क्षेत्र	
सुशासन तथा सेवा प्रवाह	दुर्गम क्षेत्रका घरधुरीवाट १५ मुख्य सेवा (प्राथमिक विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, सडक यातायात, प्रहरीचौकी, बजार केन्द्र, कृषि केन्द्र, खानेपानीको स्रोत र पुस्तकालय जान लाग्ने औसत समय (मिनेटमा)

अनुसूची - ८
बहुवर्षीय आयोजनाहरूको विवरण

क्र.सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	लागत अनुमान
(क)	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय					
१	कुइने जामु बाबियाचौर भक्तरी जगलघाट सडक (बाबियाचौर देखि ११+५००)	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	१३/२/२०७७	४ वर्ष	
२	कुइने जामु बाबियाचौर भक्तरी जगलघाट सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	१३/२/२०७७	३ वर्ष	
३	प्रदेश राजधानी वीरेन्द्रनगर प्लानिङ क्षेत्र शहरी सडक(प्याकेज १)	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	१३/२/२०७७	२ वर्ष	
४	प्रदेश राजधानी वीरेन्द्रनगर प्लानिङ क्षेत्र शहरी सडक(प्याकेज १) 078/079	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०९/२०/२०७६	३ वर्ष	
५	रानिघाट तेलपानी सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०३/१६/२०७७	२ वर्ष	
६	झ्यान झ्याने खोला पक्की पुल निर्माण चौकुने ९	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०५/२०/२०७८	4 वर्ष	
७	मंगलगढी कांक्रेविहर सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०८/१४/२०७८	4 वर्ष	
८	कर्णाली राजमार्गको सहकारी चोकवाट ठौरी जाने वाटोको काठकुवा देखि मझगाँउ वाट ठौरी जाने वाटो स्तरोन्ती	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०३/०७/२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	
९	रत्नराजमार्ग देखि हरिडिल भुमी स्कुल	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०७/३०/२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	
१०	भेडाबारी आँपगैरा खेल्नेचौर सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	३ वर्ष	
११	मगलगढी गणेश चोक सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०५/१७/२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	

क्र.सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	लागत अनुमान
१२	बड्डीचौर-विम्रेनी-वावियाचौर-विधापुर सडक निर्माण आयोजना	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		३ वर्ष	८४ करोड ९६ लाख ८४हजार
१३	घाटगाउँ- साल्मा कोरलावास कुल्लिमारी सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७८	३ वर्ष	
१४	दोमुख तरापानी गमगढी नाक्चे लाग्ना सडक	मुगु	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०२/२७/२०७८	३ वर्ष	
१५	झुगला मोटोरेबल पुल निर्माण आयोजना	मुगु	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०९/३०/२०७८	४ वर्ष	
१६	दोमुख मोटोरेबल पुल निर्माण आयोजना	मुगु	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०९/१४/२०७८	४ वर्ष	
१७	कालिमाटी खालचौर नेटिलेख सडक खण्डको सक्ला खारि बयाले लिम्सा सडक	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०६/१८/२०७८	५ वर्ष	
१८	छेडा थलह सनाखोला चांदे जुम्ला सडक (सनाखोला चांदे जुम्ला सडक खण्डको ३० कि. मि.)	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०९/०५/२०७८	५ वर्ष	
१९	सालमा खोला पुल	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०४/२९/२०७८	४ वर्ष	
२०	बारेकोट-८ सागुतरा र नलगाड-५ सिर्के जोड्ने सडक मोटरेबल पुल	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०४/२९/२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	
२१	कैना साँट सडक पुल योजना नलगाड न. पा. नि. क्षे.-१	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	
२२	कल्याण खोला पक्कि पुल योजना	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	
२३	भैसेडी खोला पक्कि पुल	जाजरकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	
२४	दैलेख सदरमुकाम देखि नौमुले गा . पा . १ देखि ४ हुदै जुनी जाजरकोट जिल्ला जोड्ने सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	५ वर्ष	

क्र.सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	लागत अनुमान
२५	माथिल्लो डुगेश्वोर दुल्लु बेउली कालिकोट सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	५ वर्ष	
२६	रामाघाट-ठाटीकाध -सिहासैना -पिपलकोट हुदै कालिकोट मोटर बाटो ग्राभेल	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	५ वर्ष	
२७	सांगेतडा-ब्रिन्दासैनी-चामुण्डा बाटो निर्माण	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	स्रोत सुनिश्चतता	
२८	रबट छामघाट खोला पक्कि पूल	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	३ वर्ष	
२९	जुम्ला एयरपोर्ट उर्थु खाली न्यौरिघाट बुलबुले मुगु सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७६	२ वर्ष	
३०	खोप्टि दिप रह मलारानी सी सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७६	२ वर्ष	
३१	जुम्ला दानसाघु चोत्र काईगाउ डोल्पा सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	५ वर्ष	
३२	त्रिबेणी-नर्कु- सर्मि-भालुलेक -जुम्ला सडक योजना	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७६	३ वर्ष	
३३	दुनै सरस्वती मन्दिर देखि तिप्ला गाउँ हुँदै थरगाउँ काँडाताली सम्म सडक	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		स्रोत सुनिश्चतता	
३४	मौरे रिमि काईगाउँ सिम्लाग्ना सडक	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		स्रोत सुनिश्चतता	
३५	पातिहाल्ना देखि परिला रह आँखेखोला हुँदै फोक्शुन्डो सम्म सडक	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		स्रोत सुनिश्चतता	
३६	क्याटु साल्दांग धो सडक योजना	डोल्पा	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		स्रोत सुनिश्चतता	
३७	लालिबगर औलथाली मोटोरेबल पूल, हुम्ला	हुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	५ वर्ष	

क्र.सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	लागत अनुमान
३८	यान्च्चु बगर पालिका केन्द्र देखि तुम्लिंग मोटोरेबल पुल	हुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	५ वर्ष	
३९	सर्केगाड मारघोर खार्पुनाथ सिमिकोट सडक	हुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	४ वर्ष	
४०	कालिकोट सेरी पान्तडी पदमघाट जुम्ला सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७६	२ वर्ष	
४१	बरातु सियाला रेंगिल सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७६	२ वर्ष	
४२	सेरी पान्तडी पादम्घाट जुम्ला सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	४ वर्ष	
४३	कालिकोट लाली लैफु कोटबाडा रूपषा सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	४ वर्ष	
४४	सान्नीगाड सिपखाना सडक	कालिकोट	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	४ वर्ष	
४५	बालुवा संग्रहि कुपिन्डे खलंगा सडक	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७६	३ वर्ष	
४६	थारमारे बडागाउँ चौरजहारी सडक सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	स्रोत सुनिश्चतता	
४७	बागचौर - पातीहाल्ना जंघारखोला मोटोरेबल पुल	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	३ वर्ष	
४८	रिम सोलावांग सडक, सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	स्रोत सुनिश्चतता	
४९	कालीमाटी रामपुर लुहाम सडक, सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७७	स्रोत सुनिश्चतता	
५०	काभ्रा रामवजार संखपिपल जोड्ने सारदा नदि जोड्ने मोटेरपुल जोड्ने पुल	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	

क्र.सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	लागत अनुमान
५१	चिसापानी राडी नदुवा मुसिकोट सडक	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०२/०३/२०७८	३ वर्ष	
५२	झुल्नेटा नुवाकोट अर्मा पेदि गराईला सल्लीचौर घापागार सडक	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०३/०१/२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	
५३	छेरावगर पक्कीपुल निर्माण	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०३/२४/२०७८	३ वर्ष	
५४	नयाँगाउँ बैरागीठाँटी सडक पुल	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	०३/२४/२०७८	स्रोत सुनिश्चतता	
५५	देवस्थल-कैनडाडा-चौरजहारी-डोल्पा सडक	रुकुम-पश्चिम	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।	२०७८	३ वर्ष	
५६	खार्पुनाथ चुवाखोला टापुलेक सडक	हुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		५ वर्ष	५१ करोड ८४ लाख २१ हजार
५७	ढोरचौर छापडांडा गैरीकटेरी मैदुपोखरी सल्लीबजार सडक	सल्यान	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		४ वर्ष	२४ करोड १४ लाख ५४ हजार
५८	जलजला गोठिज्यूला जलजला थालाचौर गोठेलवाडा बडु कालाकांडा मुगु खत्याड सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		४ वर्ष	६३ करोड ६३ लाख ५० हजार
५९	भैंसेडी पक्की मोटेरेवल पुल	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		३ वर्ष	३९ करोड ९१ लाख ७७ हजार
६०	जुम्ला एयरपोर्ट उर्थुखालि न्याउरीघाट बुलबुले मुगु सडक	जुम्ला	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		४ वर्ष	३१ करोड ३० लाख १ हजार
६१	धरमपोखरा अवलचिङ्ग ढाडखेत रानीवास रहकुल वादासलाल छिन्चु जाजरकोट सडक	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		३ वर्ष	२० करोड ३८ लाख ३० हजार
६२	छान्ना ओखरवास उनपाटा सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय।		५ वर्ष	४१ करोड ९९ लाख १९ हजार
६३	कोप्ची कट्टी वेस्तडा रुम चौराठा देउली दैलेख सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		५ वर्ष	२३ करोड ८९ लाख १२ हजार

क्र.सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	लागत अनुमान
६४	ताराघाट खरिगैरा गैंडावाज रानीवन टांकुरी कांशिकांध सडक	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		५ वर्ष	
६५	सान्तडा मेहलतोली पातिहाल्ना जाजरकोट सडक (शहिद मायांराम मार्ग)	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत		५ वर्ष	३४ करोड ८५ लाख १२ हजार
६६	नारायण नगरपालिका रिङ्गरोड दैलेख	दैलेख	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय सुर्खेत			१९ करोड ९९ लाख ४३ हजार
६७	भैरवस्थानचौक देखि वि.न.न.पा ४ हुँदै प्रादेशिक सहिद पार्क सम्म सडक कालोपत्रे	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय			२ करोड ७० लाख ७५ हजार
६८	शंकरचोकदेखि पूतना गेटसम्म सडक स्तरोन्नति	सुर्खेत	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय			२ करोड ८८ लाख ८४ हजार
६९	सालागारखोला मोटरेवल पुल		भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय			२ करोड ५७ लाख ७८ हजार
७०	सेतीगाडखोला पक्की पुल		भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय			१ करोड ३४ लाख ५९ हजार
(ख)	**जल स्रोत तथा उर्जा विकास मन्त्रालय**					
७१	शान्तेडाँडा गाउँ खानेपानी योजना	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	२०७७।२।१३	२ बर्ष	२२७१८
७२	फुलबारी मुहान रोकायगाँउ खा पा बारेकोट २ र ३	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	२०७७।२।१३	३ बर्ष	३९८३०
७३	काफलकाँडा देखि लामाकार्टिंया बोर्रनेटा खानेपानी योजना भे.न.पा.–९	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	२०७७।२।१३	३ बर्ष	२९४५६
७४	नौफेरी सिचाइ योजना	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	२०७७।२।१५	४ बर्ष	४९८५९
७५	बिमल देखि खातिगाँउ खानेपानी जुनिचाँदे–५		खाने पानी सिचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट			
७६	तुम्च सिंचाइ सर्केगाड हुम्ला	हुम्ला	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय हुम्ला	२/१५/२०७७	३ वर्ष	४६५००
७७	पाक्टसा देखि ताकु सिंचाइ योजना	हुम्ला	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय हुम्ला	२/१५/२०७७	३ वर्ष	२२६००

क्र.सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	लागत अनुमान
७८	चिनराङसी देखी काँडाताली थरगाउँ सिँचाइ ठुलीभेरी ६	डोल्पा	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय डोल्पा	२/१५/२०७७	२ वर्ष	३५८७३
७९	पिनारा पानी धार देखि स्यालासम्म तटबन्धन त्रिपुरासुन्दरी २ डोल्पा	डोल्पा	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय डोल्पा	२/१५/२०७७	२ वर्ष	१०३००
८०	भेरेखोला देखि घट्टेखोला सम्म सिंचाई नरहरीनाथ	कालीकोट	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय कालीकोट	२/१५/२०७७	२ वर्ष	३७२००
८१	घोटेना सिंचाइ योजना दाहा 1,2 र 3	कालीकोट	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय कालीकोट	२/१५/२०७७	२ वर्ष	२२९५१
८२	खार्दु तटबन्धन पचालझरना	कालीकोट	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय कालीकोट	२/१५/२०७७	२ वर्ष	५५७१८
८३	मजाउ जिउला त्रिवेणी ६ खानेपानी आयोजना	सल्यान	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	१२/२५/२०७६	२ वर्ष	९५००
८४	बागचौर खानेपानी आयोजना	सल्यान	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	१२/२५/२०७६	३ वर्ष	३६०४३
८५	हारेमाझ सिंचाइ कुलो निर्माण	सल्यान	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	१२/२५/२०७६	३ वर्ष	४१०४०
८६	लेख पोखरा बृहत छत्रेश्वरी खानेपानी आयोजना	सल्यान	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	१२/२५/२०७६	३ वर्ष	३६८३४
८७	देउताखोला गरायला ज्यूला वेलटाकुरे सिंचाइ योजना	रुकुम-पश्चिम	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय रुकम-पश्चिम	२/१५/२०७७	२ वर्ष	३४१५०
८८	गिजागार चौर सिंचाइ योजना आठबिसकोट रुकुम-पश्चिम	रुकुम-पश्चिम	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय रुकम-पश्चिम	२/१५/२०७७	२ वर्ष	१०२९४
८९	हाँकु डाँगिवाडा हरिजिउला सिंचाई योजना तातोपानी २ जुम्ला	जुम्ला	खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जुम्ला	११/१६/२०७७	३ वर्ष	४८३३१.५
९०	दानसाँगु माडु सिंचाइ योजना चन्दननाथ न.पा. जुम्ला	जुम्ला	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जुम्ला	११/१६/२०७७	३ वर्ष	२९८९८.४

क्र.सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	लागत अनुमान
९१	ठुलोखोला गैरागाउँ सिंचाई महाबु १ दैलेख	दैलेख	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय दैलेख	११/१७/२०७७	३ वर्ष	२६२६८
९२	भाब्र खरिगैरा दवडा सिंचाई महाबु १ दैलेख	दैलेख	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय दैलेख	११/१८/२०७७	३ वर्ष	२७१००
९३	चामुन्दाबिन्द्रसैनि आठबिस थाटिकाधा ग्रामिण बिधुतिकरण	दैलेख	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय दैलेख	११/१९/२०७७	३ वर्ष	२५००००
९४	शान्तेडाडा गाउँ खानेपानी योजना छेडागाड न.पा.	जाजरकोट	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जाजरकोट	१२/२५/२०७६	२ वर्ष	२२७१८
९५	निकास खोला नियन्त्रण वि.न.पा. २ र ९	सुर्खेत	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय सुर्खेत	०७६।७७	२ बर्ष	३९९५०।६७६
९६	भेरी नदि देखि सेराघारी लिफ्ट सिंचाइ, गुर्भाकोट न.पा.-१३	सुर्खेत	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय सुर्खेत	०७६।७७	२ बर्ष	१५३३०।२१३
९७	गोछे खोला सिरेनी लिफ्ट सिंचाइ, गुर्भाकोट न.पा.-०७	सुर्खेत	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय सुर्खेत	०७६।७७	२ बर्ष	१६१६०।४३१
९८	तरंगा बृहत खानेपानी योजना	सुर्खेत	खाने पानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय सुर्खेत	०७६।०७७	२ बर्ष	
९९	उठीलिया ऐरेनि सिंचाई, चन्दननाथ ९ र तातोपानी।	जुम्ला।	खानेपानी सिंचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, जुम्ला।	०७९।०८०	३ वर्ष।	९,२४,६६,००० ।-
(ग)	**सामाजिक विकास मन्त्रालय**					
१००	वीरेन्द्रनगर सुर्खेत प्रदेश रंगशाला निर्माण	सुर्खेत	सामाजिक विकास मन्त्रालय।	०३/२८/२०७८	३ वर्ष	
१०१	शहिद नेत्रलाल अभागी प्राविधिक शिक्षालय सल्यान	सल्यान	सामाजिक विकास मन्त्रालय।		३ वर्ष	
१०२	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय दैलेखको, अस्पताल भवन निर्माण	दैलेख	सामाजिक विकास मन्त्रालय।	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	
१०३	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय हुम्ला, अस्पताल भवन निर्माण	हुम्ला	सामाजिक विकास मन्त्रालय।	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	
१०४	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय डोल्पा, अस्पताल भवन निर्माण	डोल्पा	सामाजिक विकास मन्त्रालय।	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	

क्र.सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	जिल्ला	आयोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत मिति	आयोजनाको अवधि	लागत अनुमान
१०५	स्वास्थ्य सेवा सल्यानको भौतिक सुबिधा विस्तार(खानेपानी, अस्पताल भवन निर्माण	सल्यान	सामाजिक विकास मन्त्रालय।	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	
१०६	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय रुकुम पश्यिम भौतिक सुबिधा विस्तार (खानेपानी अस्पताल भवन निर्माण	रुकुम पश्मि	सामाजिक विकास मन्त्रालय।	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	
१०७	प्रदेश अस्पताल, सुर्खेतको तल्ला थप एवं भवन निर्माण पूर्वाधार विकास।	सुर्खेत।	सामाजिक विकास मन्त्रालय।	०९/१८/२०७९	३ वर्ष	
(घ)	**उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय**					
१०८	काँक्रे विहार वरिपरि कम्पाउन्ड वाल निर्माण	सुर्खेत	डिभिजन बन कार्यालय, सुर्खेत		४ वर्ष	११,८५,४२,५६ २,४७।-
१०९	रारा ताल वरिपरि साइकल परिपथ	मुगु	डिभिजन बन कार्यालय मुगु		४ वर्ष	४६४२१२ ०००
११०	दुनैभेरी टापु पर्यटन पूर्वाधार निर्माण	डोल्पा	डिभिजन बन कार्यालय डोल्पा		४ वर्ष	४४१५०० ००
१११	कार्यालयभवन निर्माण	सुर्खेत	डिभिजन बन कार्यालय सुर्खेत		३ वर्ष	३६७४४६ २४.९४
११२	कार्यालय भवन निर्माण	सुर्खेत	डिभिजन बन कार्यालय भेरी		३ वर्ष	३६७४४६ २४.९४
११३	कार्यालय भवन निर्माण	सुर्खेत	प्रदेशवन निर्देशनालय		३ वर्ष	३६७४४६ २४.९४
११४	कार्यालय भवन निर्माण	सुर्खेत	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र		३ वर्ष	२४९६ ८०००
११५	एक जिल्ला एक पर्यटकीय उपज (खारा जनयुद्ध संग्रहालय)	रुकुम पश्चिम	उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय सुर्खेत		५ वर्ष	१९ करोड ९७ लाख २६ हजार ७ सय ९१ पैसा
११६	त्रिवेणीवडिमालिका पर्यटकीय गुरु योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	कालिकोट	उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय सुर्खेत		३ वर्ष	६७ करोड ४८ लाख ८ हजार
११७	पचाल झरना पर्यटकीय पूर्वाधार विकास	कालिकोट	उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय सुर्खेत		४ वर्ष	९७ करोड ५८ लाख ५७ हजार अन्पचास पैसा
११८	पिली यूद्द संग्राहलय अध्ययन कार्यान्वयन	कालिकोट	उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय सुर्खेत		५ वर्ष	१० करोड ८१ लाख ४३ हजार ८ सय अठ्हतर पैसा
(ङ)	**मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय**					
११९	प्रदेश सुशासन केन्द्रको भवन निर्माण	सुर्खेत	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय		३ वर्ष	१४ करोड ३१ लाख ८५ हजार
(च)	**भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय।**					
१२०	कृषि विकास कार्यालय, रुकुम पश्चिमको कार्यालय भवन निर्माण।	रुकुम पश्चिम	कृषि विकास कार्यालय, रुकुम पश्चिम।		२ वर्ष	१४ करोड ३१ लाख ८५ हजार

कर्णाली प्रदेश सरकार

कर्णाली प्रदेश योजना आयोग

वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

नेपाल